כדאי

תאת ג. יפית

שבועון ההופך ילדים קטנים לאנשים גדולים באמת

„כולנו" השבועון לילדים בגילאי 8–13. למעלה מ־100,000 קוראים צעירים ברחבי הארץ מרחיבים ומעמיקים את השכלתם.
מומלץ על ידי משרד החינוך והתרבות. יוצא לאור בשיתוף עם הסתדרות המורים בישראל. מקור לא אכזב של הנאה והתרגשות לילדים, גם להורים.
תנו אותו לילדכם, הוא לא ישכח זאת לתמיד.
„כולנו" מתנה בלתי נשכחת, כל שבוע מתחדשת.

מכירים את רותם מהטלוויזיה? „כולנו" הוא החבר האמיתי שלה

חלק מן השעות היפות ביותר להורים, הוא הזמן בו משתרר שקט גמור בחדר הילדים משך שעה או שעתיים... אף הגה. מישהו עסוק בעולם הקסום שלו. זה קורה מידי שבוע אצל כ־200,00 גברים ונשים, הורים לילדים הקוראים את „כולנו", השבועון הצעיר לילדים.

אבל, זהו רק הצד הקטן והפיקנטי שבעניין. „כולנו" מעניק הרבה הרבה יותר מכך. שעות רבות של הנאה, עניין, אתגר והרחבת אופקים להמוני ילדים בישראל.

„הארץ שלנו", „דבר לילדים", „משמר לילדים" – כולם ב„כולנו"

רבים מאיתנו עוד זוכרים בערגה את השבועונים מימי ילדותם: „הארץ שלנו", „דבר לילדים", „משמר לילדים". מה לא היה בהם, בשבועונים הללו? הרפתקה ומתח,

> **תנו להם בחופש הגדול מתנה לכל השנה**
>
> *תנו להם לקטנים מתנה בחופש שנשארת כל השנה. מתנה שכל שבוע מתחדשת עם הרבה התרגשות, שמחה והנאה, מתנה המרחיבה אופקים ומביאה שמחה לילדים וגם להורים.*
> *„כולנו" מתנה אידיאלית לילדיכם. מתנה בלתי נשכחת באמת.*

> **אוהבים קומיקס ומדבקות?**
>
> *כל שבוע ארבעה עמודי קומיקס צבעוניים ומדי חודש סט מרהיב של מדבקות צבעוניות יפהפיות. ילדים אוהבים אותן מאד.*

מיסתורין והומור ועלילות בהמשכים... בני המזל קיבלו אותם לבתיהם, האחרים חיכו בתור ונורא התחנפו כדי לקבל אותם ראשונים...

„כולנו" של היום הוא שבועון מיסודם של שלשת אלה, הותיקים והטובים. הוא כל אחד מהם וכולם ביחד בשבועון אחד. עם אותה רוח, אותה מסורת המעודכנת מאד לימינו שלנו.

אם אתם נמנים על בני המזל שהיו מנויים על שבועון ילדים בילדותם, אתם חייבים לילדיכם את „כולנו". לא שכחתם ולעולם לא תשכחו את המתח ביום שלפני, את ההתרגשות העצומה ביום בו הגיע השבועון, את הדפדוף הראשון הקדחתני והסקרני ואת הצלילה הנעימה אל תוכנו... אמא ביקשה משהו, או אפילו אבא... ואתם לא שמעתם דבר. הייתם בעולם אחר...!

אם לא נמניתם על המאושרים שקבלתם את השבועון לבתיכם, אם קצת קינאתם באחרים... תנו לילדיכם את מה שנבצר מהוריכם לתת לכם. תפגשו בעולם חדש ונפלא.

העולם הגדול של „כולנו"

מה יש בו ב„כולנו" שכולם כל כך אוהבים אותו, שאלנו את מנכ"ל העתון, מר רענן גורן.

זהו שבועון קומפקטי ונוח במידותיו, הוא מכיל 40 עמודים ויותר, רבים מהם, עמודי צבע, כל שבועון הוא אוצר בלום של סיפורים, שירים, מאמרים, ציורים ותמונות המצטרפים למדורים הקבועים.

המדורים הקבועים הם עמוד השדרה של „כולנו" והם חביבים במיוחד על הקוראים הצעירים.

גם ילדים, מסתבר, אוהבים סדר והרגלים קבועים.

במדורים הקבועים אפשר למצוא מבחר מרתק של סיפורים בהמשכים, הכתובים בידי מיטב סופרי הילדים הפופולאריים. את מדורי „שים עול" ו„מכתבים" בהם מספרים ילדים על כל נושא שבעולם ושולחים לשבועון מפרי עטם: שירים, סיפורים, חגיגים, העיונות וראיונות. במדור „ספק ומן" אפשר למצוא תשבצים, חידות, שעשועי חשיבה ו... רעיונות בכיף.

במדור „על גלגלים" סיפורי אוטובוס מפי ילדים. במדור „זה קרה השבוע" אקטואליה לילדים, מאורעות ופיקנטריה מרחבי העולם.

„כל בו" – מדור שאהוב במיוחד על רבים מן הקוראים וכו: הזמנות להתכתבות, החלפות, הודעות וברכות.

„טבע שכוח" – הוא מדור המספר על הטבע הסובב אותנו בארץ ובעולם.

„שטח צעיר" – במת ביטוי לעיתונאים הצעירים הנבחרים ע"י העתון.

„מה עושים ?" מדור ייעוץ עם תשובות לילדים שמתלבטים.

„אחד מכולנו" פרופיל צעיר אחד. „צחוק צחוקי" מדור הומור עסיסי. „מת שישי" סקירה על חדשים ולוהטים – תקליטים וספרים. „הכוכב שלי" מדור הורוסקופ לילדים. „פוס שוס" מדור פופ רחב וגדול עם הרבה חידושים ותמונות רבות. „סחבק +" אחד המדורים הפופולריים ואהובים ביותר, שנכתב כולו על ידי נער בן 17 בשפה של צעירים, בנוסף, חביב על הקוראים: קומיקס ופוסטר צבעוני מדי שבוע ואפילו מדבקות צבעוניות.

> **למפרסמים, יש לכם למעלה מ־100,000 קוראים נאמנים**
>
> 80,000 ילדים מנויים שוים על „כולנו" במדגם של מגיע מספר הקוראים לכ־100,000 ילדים וילדות בכל הארץ, בגילאי 8–13.
> קוראי „כולנו" אוהבים את השבועון שלהם ומאמינים בו. אין זה עוד עתון פופ. „כולנו" הוא עתון לחברה האמיתיים.
> ילדים אוהבים את „כולנו" ומאמינים בו. גדולי המפרסמים במשק מצאו ב„כולנו" צבור מרשים אמין ונאמן.
> אם גם לכם יש מה לומר לילדים, אמרו זאת דרך „כולנו".

מתנה נפלאה שאינה נגמרת

האנשים העוסקים במלאכה ודואגים מדי שבוע להוצאתו לאור של „כולנו" חדש, הם מטובי הכותבים והציירים בישראל. מנצח על המלאכה העורך דוד פאיאנס (עורכו של „דבר לילדים" בעבר) וסגניות לעורך: אסתר קל המוכרת היטב לרבים מאיתנו וחנה ניר.

בין המשתתפים הקבועים שמות רבים, חביבים ומוכרים של סופרי ילדים, משוררים, ציירים ומאיירים וכמובן הילדים עצמם.

„כולנו" נחשב לעתון מעולה ומן המתקדמים בסוגו. הוא מנחיל לילדים ערכים בצורה נעימה החביבה עליהם. כשמנחילים ערכים בדרך נעימה, חזקה עליהם שישארו בתוקף לשנים רבות. „כולנו" מספק לילדים עניין, הנאה, השכלה ורוחב אופקים. הוא מקנה הרגלים קבועים ומתחדש תמיד. אין עוד מתנה נפלאה כזאת.

הכינו לילדיכם כשיהיו מנויים על „כולנו", ראו כיצד הם נהנים כל שבוע מאוצר חדש, שוב ושוב. כל שבוע כל השנה, המתנה המתחדשת תדיר, תמיד חדשה, תמיד שונה, תמיד מרגשת ומרתקת. מובטח לכם, כי ילדיכם יהיו תלמידים טובים יותר בזכות „כולנו". גירוי אינטלקטואלי בלתי פוסק, מפרה את החשיבה, מעורר את הסקרנות, מקנה ידע נוסף, עוד ועוד.. זהו „כולנו", הוא מכין את הילדים הקטנים להיות אנשים גדולים באמת.

> **איך מגיעים ל„כולנו"**
>
> ● *„כולנו" נמצא בדוכני העתונים ברחבי הארץ.*
> *אל תשכחו את הילדים כשאתם עוברים לידם. לעצמכם אתם קונים עתון מדי יום! גם לילדכם מגיע עתון פעם בשבוע. „כולנו" מופיע כל יום ג' בדוכני העתונים ברחבי הארץ. קנו אותו בשביל הקטנים. חשוב שיהיו להם הרגלים טובים קבועים.*
> ● *למעוניינים במינוי שנתי:*
> *כתבו עוד היום למערכת „כולנו", רחוב חומה ומגדל 2 ת"א, שק"נ 61999 ובקשו להצטרף אל עשרות אלפי הילדים המנויים על „כולנו". מחיר המנוי המוזל לשנה מראש, הוא 77 ש"ח. עתה לקראת החופש (במשך חודשי יולי־אוגוסט) תינתן האפשרות לשלם בשני ציקים שווים, ללא ריבית ע"ס של 38.50 ש"ח כל אחד.*
> *נא הקפידו את שם הילד, הכתובת, המיקוד (ומס' הטלפון).*
> ● *בכרטיס אשראי: ניתן לשלם גם באמצעות כרטיס אשראי: ויזה וישראכרט. צלצלו אל: מחלקת המנויים של „כולנו", טל: 03-378833 והעתון כבר בדרך אליכם.*
> *הגיעו ל„כולנו" בהקדם. הוא חשוב לילדיכם.*

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: ישראל זמיר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: ישע וינשטיין
עיצוב גרפי: ארנון אבני
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ כבוד אחרון לספורטאי ראשון
אבי רן שהלך...
מאת יואב אביב 5
■ החוטפים בתשובה
חרס של משפחה
מאת עמירם כהן 6
■ מאבק ללא אלימות
פייסל אל־חוסייני — חשבון נפש
מאת אהוד דור 10
■ המשוגעים על הים
התעמלות בחמש בבוקר
מאת אלישבע איילון 12
■ אמנות עכשיו
"דוקומנטה" — תערוכה בינלאומית בגרמניה
מאת חיים מאור 14
סיפור
■ מעשה ישן
מאת גאורג מולודובה 18
ראיון
■ יונה לוחמת במוסקבה
אורח נמיר מספרת
מאת עודד ליפשיץ 20
מדורים וטורים
■ הלו חותם 4
■ חותם אישי
מאת נחוראי שיטרית 16
■ שלום בית
מאת חיה יוסף 17
טורים מאת: עודד ליפשיץ – 3; ישראל זמיר – 2; ג'גו – 3; זאב צחור – 2; אלי הכהן – 3; אבי בניהו – 3; יעקב רבי – 9; שמואל בונים – 9
■ כל יום
(עיצוב: רחל דביר) 22־27
■ חכמה גדולה
חידות מאת: משה דביר 28
■ בשער
המאבק על השכר

אידוע

הם הגיעו בחשאי

הרוסים באים. לפני עשרים שנה, כאשר פרצה מלחמת ששת הימים — הם עזבו בטריקת שער את בית השגרירות שבשדרות רוטשילד והיחסים נותקו. מאז נחלו הרוסים הרבה אכזבות, כאשר שמו מבטחם במצרים, ירדן ואחר־כך בסוריה. מעמדם במזרח התיכון הלך והידרדר. אמריקה נטלה את הבכורה, והרוסים יכלו לסכם לעצמם עשרים שנות ניתוק ככשלון צורב של מדיניותם במזרח התיכון. הם סולקו אט־אט מן האזור וחדלו להוות גורם משפיע מבחינה פוליטית. עצם הסתלקותם אילצה את ישראל להדק קשריה עם המערב, עד שכמעט הפכה למדינה ה־51 של הדוד סם.

השבוע הם חזרו בחשאי, בצינעה, כמעט כגנבים בלילה, והאמתלה: רכוש בארץ הקודש וכמה אלפי אזרחים רוסיים שיש להגיש להם שירותים קונסולריים. לבד מתה"כ תופיק טובי, איש לא בא לשחר את פניהם. כשהגיעו במטוס יחד עם יולי אדלשטיין, דומה שנבהלו לרגע: האמנם כל הבאים אל נמל התעופה — באו להקביל את פניהם?

אתה מסתכל על רשימת הבאים ומבחין כי לא הגיעו לכאן רושמי רכוש או פקידי רישום. אנטיפוב היה חבר משלחת ברית המועצות בוועידת השלום בג'נבה, ב־1973. גנדיי טליכין עמד בראש הצוות הסובייטי שנפגש עם משלחת ישראל בהלסינקי, אלכסיי צ'יסטיאקוב — ראש מדור באגף המזרח התיכון ואפריקה.

מיד עם בואם הצהירו: במה לא יטפלו הם לא יעסקו בכינון יחסים דיפלומטיים רשמיים בין שתי המדינות, אך למעשה החלה כבר מן היום הראשון לעסוק בוועידת הכנה לוועידת שלום בינלאומית, הסביר אלכסיי צ'יסטיאקוב שהוא הנציג "המדיני" של המשלחת. בריה"מ שואפת לנורמליזציה ביחסי ישראל־ערב תחת חסות האו"ם ובהשתתפותם.

אך הגיעה המשלחת לישראל, אנשיה תלו את המקטורן, את העניבה, קנו חולצות קצרות שרוול ומיד נכנסו לתלם: מסייעים לכל התומכים בכינון ועידה בינלאומית.

ברית המועצות בחרה בדרך בלתי מקובלת כדי ללכת לקנוסה. אין היא מוכנה להודות ששגתה במדיניותה, אין היא מוכנה להודות שברצונה לכונן יחסים דיפלומטיים עם ישראל ולכן בחרה בשיטות שמתאימות רק לה — סינון משלחת כמעט סודית קונסולרית המזכירה שהקג"ב עדיין מושל בכיפה בארץ זו. הם באו לחדש פספורטים, לרשום לידות, מיתות, לבדוק את מצב הרכוש, אך למעשה הם באו להכין את הרקע לכינון יחסים עם ישראל, כאשר הדיבורים על ועידה בינלאומית נועדו להרגיע את הסורים וידידיהם האחרים.

לברית המועצות יש בישראל רכוש, גם אלפיים וחמש מאות אזרחים, ולטענתם — לנו אין כאלה ולכן הם מקרבים למשלחת מקבילה משלנו. איני יודע מהו ערכם של בתים ושטחים אל מול הרכוש האנושי העצום שיש לנו שם — יהודי ברית־המועצות.

כך או כך, ככל הנראה בוא המשלחת הוא צעד בכיוון הנכון, עוד לחצים על כינונה של ועידה בינלאומית ועוד צעדים לכינונם של יחסים בעתיד. התסגנה של אנשי גוש אמונים אינה מזיקה. היא חלק מן הסיפור הדמוקרטי.

האם כל זה יביא לכינון יחסים, לפתיחת שערים — איש אינו מסוגל לנחש, אפילו לא גדולי הסובייטולוגים. כי אין לבריה"מ מדיניות בנושאי יהודים והיא נוקטת בהתאם לנסיבות. עד עתה מסורבי עלייה הם בני ערובה: חלק מהמשא ומתן.

● **ישראל זמיר**

עם סגולה

קיץ

שכר לימוד

נושא שכר הלימוד באוניברסיטה כבר משומש ועייף. נראה היה שגם הוא ייצא לחופש, כמו הסטודנטים ובעיקר כמו המרצים. אבל, איך שהוא, עוף החול הזה צץ מחדש. ור"ה – ועד ראשי האוניברסיטאות – החליט, פתאום, באמצע החופש, בשליפה מהמותן, להעלות את שכר הלימוד, ככה סתם מהיום למחר ל־2000 דולר לשנה.

יש לי חשד שההחלטה לא התקבלה באף פורום רשמי, שהיא לא נעשתה על דעת הסנאט או הוועד הפועל הקיימים בכל אוניברסיטה. אני מרשה לעצמי לנחש שבדיקה מסודרת היתה מגלה שאין בכלל קוורום של ראשי אוניברסיטה היכול להרשות לעצמו, בימים אלו של קונגרסים וועידות, להיות עכשיו בארץ. כנראה שמישהו עשה לנו תרגיל צורך עבודה מדעית ופרסום. כנדרש באוניברסיטה.

על מנהיגים ומחשבה

לפעמים נערכים כנסים מדעיים גם בארץ. אלה שהיו רוצים לחרצות את 'הפיפר' שלהם באוניברסיטת הונולולו או באיי סיישל נאלצים, למגינת לבם, להישאר בירושלים הפרובינציאלית. כנס כזה נערך בירושלים בשבוע שעבר בנושא 'מנהיג והנהגה בישראל ובעמים'. הרצו בו כמה מבני הסמכה הבולטים בסוגיה זו. אולם ההרצאות בוואן־ליר היה מלא עד אפס מקום. היו אנשי מדע, מורים, אינטלקטואלים, סתם שוחרי דעת לשמם. לא היה אף מנהיג או פרח הנהגה (להוציא את שמעון פרס שהרצה על דרכי צמיחתו של בן־גוריון להנהגה). הם לא צריכים ללמוד כלום. עובדה.

באר־שבע בלי בריכה

בבאר־שבע, עיר גדולה באמצע המדבר, רחוקה מהים ומהבריזה, פועלות רק חמש בריכות שחייה. האחת שייכת לאוניברסיטה, השנייה למלון יוקרתי, השלישית לכוחות הביטחון, הרביעית נמצאת בשכונת לשכונת וילות קטנה והחמישית נמצאת מחוץ לעיר וקשה להגיע אליה. זה מה שיש בכל העיר, בכל הקיץ והחום. מה שמוזר הוא שיש עוד שלוש בריכות. הן ממוקמות היטב בלב שלוש השכונות המרכזיות של העיר, אבל הן סגורות. רציתי לשאול את ראש העיר מדוע הן סגורות. אפילו בירורתי לדעת מי זה השבוע ראש העיר. אבל בינתיים נוספו עוד כמה שאלות, יותר תמוהות ויותר קשות הקשורות בהזנחת העיר והנגב. במקום לבזבז את הזמן על שיחה מיוזעת בקיץ מדברי בלי בריכה ולשמוע תירוצים מעייפים, נסעתי צפונה. כמוני עשו, כנראה, כל אלה שיכלו. מי שנשאר, והם הרוב, הגדול, ימשיכו לתמוך, מאסיבית, במערכת הפוליטית המקומית הקיימת, ולקבל בהשלמה עצובה וחסרת אונים את העובדה שהבריכה שליד ביתם סגורה.

● **זאב צחור**

קיץ מדברי ללא ים ב... באר־שבע

עוד שבוע

אנשי כבוד

בחזית הרעות

חיילי המילואים הוותיקים של גדוד נ"מ צפוני אומרים שהמלחמה הקשה ביותר שעמדו יחדיו היתה המלחמה על חייו של המג"ד שלהם, סגן־אלוף אבנר גרליץ מאז שלקה בסרטן לפני ארבע שנים ועד שנפטר לפני חודש.

זה סיפור מופת של אחווה רעות והערצה למפקד מיוחד של גדוד המילואים. גבר חסון בן 50, איש רעים להתרועע, קצין וג'נטלמן, שפתאום אחזה בו המחלה הקשה והגדוד כולו נחום למלחמה על החיים.

סא"ל אבנר גרליץ, רואה חשבון במקצועו, עקר לפני שנים אחדות עם משפחתו לגליל. ימים רבים בשנה היה משקיע בגדוד המילואים עליו פיקד. חודש אחרי מלחמת לבנון התגלתה אצלו המחלה. הוא ניסה סוגים שונים של טיפולים ואף ניסה טיפול [illegible]. בשלב מסוים, כשהלכה המחלה והתפשטה, צלצל המג"ד לנהג שלו מהצבא, פיניה שרלצקי, שהוא גם נהג וגם חבר קרוב ואיש סוד, הזמין אותו לביתו במצפה הררית שבגליל ואמר לו: "המחלה מתקדמת ואני רוצה לחיות. אני צריך לנסוע לבוסטון כדי לקבל ריפוי כטבעונות ויש בעיה של מימון". פיניה אמר למג"ד שיתכונן לנסיעה, ובמקביל פנה אל אנשי הגדוד.

במשך עשרה ימים נאסף סכום של 22 אלף דולר, ואבנר גרליץ יצא אל תקוותו הגדולה. [illegible] גם כשעבר לבית מרפא אחר בסאן דייאגו, היה צורך בכסף נוסף. לאחר זמן קצר שב המג"ד לארץ והמצב הלך והחמיר, הוא איבד את כושר הדיבור והמחלה התפשטה.

המג"ד כיום, רב־סרן זאב [illegible] אומר: "היינו נפגשים לבירה אצל 'אלימלך' בת"א [illegible] האמין כל הזמן שהוא יחיה. היה לו כוח [illegible] רגיל."

לאחר טיפול ממושך ברמב"ם, הודיעו הרופאים לאבנר כי אי אפשר לעזור לו בארץ. המג"ד זאב, הנהג פיניה ושליש הגדוד נסעו בפסח למצפה הררית והחליטו עם אבנר שהוא נוסע שוב לארה"ב לנסות להתרפא שם. הנסיעה היתה יקרה מאוד, ושוב נרתם הגדוד ושיגר את אבנר, בלוויית ביתו איילת בת ה־23 לחו"ל.

"את הבושה על מימון הנסיעה אני שם כעת בצד, אני רוצה לחיות" כך אמר להם.

בארצות־הברית הלך המצב והחמיר, אבנר אושפז כשהוא גוסס, וחבריו לגדוד ליוו אותו מרחוק, וממש החזיקו קו טלפון פתוח עם ארצות־הברית.

אבנר גרליץ רצה למות בישראל, אולם המחלה הכריעה אותו בארצות־הברית, בערב חג השבועות. חברת התעופה הלאומית סירבה להטיס אותו גוסס, ללא חתימת הקונסול בניו־יורק — שסירב לחתום.

אנשי הגדוד ניסו בכל דרך אפשרית דרך מנהלי אל־על ומפקד חיל האוויר כדי להביא לישראל את הארון.

"במשך מספר ימים ישבה הבת איילת בארצות הברית עם ארון שבתוכו האבא שלה — סגן־אלוף בצה"ל ומולה חומת הבירוקרטיה" אומר פיניה הנהג.

על פסגת הר שגב, בין האורנים, קבר ראשון בחבל תפן, קברו של סא"ל אבנר גרליץ. היה שם כל הגדוד. הספידו, ואחרי ההלוויה הרימו כוסית לזכרו. אחרי מותו קבעו חיילי הגדוד כי הקומזיץ והמפגש השנתי שלהם יתקיים מדי שנה, בחג השבועות, ליד קברו של המג"ד בהר שגב שבגליל.

המלחמה הזו לא נגמרה. נשארה האשה שולה וחמישה ילדים. והגדוד גם בחזית הזו.

●**אבי בניהו**

רשות דיבור לפרופ' משה צימרמן
ראש הקתדרה להיסטוריה גרמנית באונ' ירושלים

האנטישמיות באוסטריה אינה חדשה

השבוע מלאו כלי התקשורת בידיעות על גל אנטישמיות גובר באוסטריה. שאלתי את פרופ' משה צימרמן האם יש חדש תחת השמש.

לדעתי, האנטישמיות באוסטריה אינה תופעה חדשה. מאז מלחמת העולם השנייה הציגו עצמם האוסטרים כלפי חוץ כקרבנות הראשונים של הנאצים. אולם העובדה היא שאוסטריה היתה החלק הגרוע של גרמניה הנאצית. הנטייה לאנטישמיות היתה קולנית וזכתה ללגיטימציה מוחלטת.

האם סבור אתה שקשירת היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לאוסטריה חייבה שיקול נוסף מצד בן גוריון אחרי הקמת מדינת ישראל?

הנטייה לאנטישמיות באוסטריה, כאמור, אינה חדשה. אתן לך דוגמאות. באוסטריה שגורים

האנטישמיות באוסטריה חוגגת

ביטויים כמו "התנהגות יהודית" או "משפחה יהודית", ותמיד יהיו בקונוטציה שלילית. והכוונה היא בדרך כלל לאנשים עשירים, או [illegible], שלא בדיוק יודעים כיצד הגיעו למעמדם. באוסטריה האנטישמיות היא לטנטית. לפיכך אין ספק שתעודת הכשרות שנתנה ישראל לאוסטריה היתה חייבת בהרהור נוסף.

מתי ביקרת לאחרונה באוסטריה?

לפני שנה.

האם הרגשת [illegible]?

בהחלט לא. הייתי לפני עלייתו של ולדהיים. אנשים היו מנומסים וקורקטיים. [illegible] שהחלק הגבוה בתל"ג של אוסטריה הוא התיירות, ולכן הם והדיים מאוד. אני מעריך שאם אהיה היום באוסטריה לא ארגיש אחרת.

איך מרגישים אנשי הקהילה היהודית שם?

באוסטריה חיים היום כמה אלפי יהודים שרואים את המצב [illegible] מי שבעיניהם מאוס יותר הוא לאו דווקא ולדהיים. ישראל זינגר, שפרסם את המסמכים על ולדהיים, הוא שזוכה לשיא ההתקפות מצד יהודי אוסטריה, שכן [illegible] הם שעודדו לטענתם, את היצרים הרדומים.

● **אלי הכהן**

מלה רעה

להמציא מחדש את הסטי"ל

בשנות ה־60 הבין מפקד חיל הים דאז, יוחאי בן־נון, שמגבלות התקציב וכוח האדם של ישראל, יחד עם פריצות דרך בטכנולוגיה חדישה של טילים, מחייבות את צה"ל להחליף את המשחתות המיושנות, האיטיות והגדולות, בספינות טילים קטנות מהירות וחדישות. תכנית מגירה של מספנה גרמנית בצירוף הסבה מקורית של טילי אוויר־אוויר לטילי ים־ים הולידו את "ספינות שרבורג" והסטי"לים מסוג "סער" לדגמיהם השונים.

הטבעת המשחתת "אילת" מול פורט־סעיד, באוקטובר — 67, ונפילת 41 מלוחמיה עקב התקפת סטי"לים מצריים, סיפקה הוכחה שלילית לעדיפות הסטי"ל. אבדן חיי אדם כה רבים הבהיר שאין לרכז צוות גדול בכלי שיט אחד. הניצחון המוחץ של חיל הים במלחמת יום הכיפורים סיפק הוכחה חיובית לעדיפות הסטי"לים.

במרוצת הזמן — הסטי"לים התיישנו, וכמו ב"לביא", חיל הים התחיל לתכנן את הדור הבא: "סער 5".

כמו ב"לביא", דובר תחילה בספינה קטנה יחסית, אחר כך, כמו ב"לביא" ובמרכבה, באו התוספות: לא רק טילי ים־ים, כולל הליקופטר להנחיית טילי ה"הרפון" האמריקניים למטרות ימיות מעבר לאופק, אלא גם מערכות נשק נגד צוללות ומטוסים, טילים נגד טילים. כך יצא כלי רב־תכליתי ורב־משימתי, וזה תמיד מסורבל וגדול מדי. תוספת מסוג אחר — הגדלת טווח, שתאפשר לספינה ללחום בזירות מרוחקות, כמו אלג'יר, ודרום ים־סוף.

כמו ב"לביא", התוספות הפכו את "סער 5" מסטי"ל צנוע למשחתת גדולה למדי: 1200 טון, כ־100 אנשי צוות, כמו ב"לביא", השארת השם הקודם, "סער 5" והדבקתו למפלצת הימים המגודלת, היא משהו שבין הערמה מתוחכמת לעבודה בעיניים על מקבלי ההחלטות. זה לא סטי"ל, אלא משחתת או קורבטה, ולכן גם את השם "סער", המשייך אותה לסידרה הקודמת, צריך להחליף. כמו ב"לביא" מנחם בגין, כשר ביטחון, הוא שאישר את שינוי הקונצפציה מקטן לגדול. שוב, בלי בדיקה כלכלית ובחינת אלטרנטיבות אחרות. כמו ב"לביא", טוענים שקצינים בחיל הים שהתנגדו לשינוי הגישה הבסיסית, כמו סגן מפקד החיל, גדעון רז, הודחו ואחרים השתתקו.

כמו ב"לביא", נתוני העלות הולכים ותופחים: 800 מיליון דולר לפרויקט, 80 מיליון דולר לייצור כל ספינה. כמו ב"לביא" — המחיר יקטין את היכולת לרכוש מספר גדול של ספינות: מתכננים שלוש או ארבע, שיטופקו, כמו ה"לביא" רק ב־1994.

אם התכנית תוגשם, חיל הים יחזור למתכונת של מעט ביצים שכולן בסל אחד, כמו בתקופת המשחתות בשנות ה־50, כשלצידן של משחתות "סער 5" החדישות מקרטעים רק הסטי"לים הקיימים, המתיישנים במהירות.

המירע על "סער 5" הופץ בציבור, בין השאר — במאמר מפורט של רון בן־ישי ב"ידיעות אחרונות", 19.6.87. ההדים שהתעוררו אינם ביחס הולם לחשיבות ההכרעה, כי שלא כמו ב"לביא" — ההכרעה על תחילת הביצוע טרם נפלה.

המינימום שצריך לדרוש, לאור הניסיון המר עם ה"לביא", הוא שלפני ההכרעה הסופית יהיה תהליך מסודר של קבלת החלטות, שישתתפו בו חיל הים, צה"ל, משרד הביטחון והאוצר. שיוצגו נתוני־אמת על עלות הפרויקט ולוח זמנים, שהפרויקט ייבחן בשלוש רמות:

- מול שאר צרכי המדינה והמשק.
- מול אלטרנטיבות אחרות בצה"ל ומערכת הבטחון.
- מול סלי חלופות אחרים בחיל הים: הרכבים שונים של סטי"לים קטנים יותר, סנפירית — טילים, צוללות, טילי יבשה — ים ולוחמה אווירית נגד מטרות־ים. בקיצור — מול כל האמצעים העשויים לשרת את חיל הים בשדה הקרב העתידי. ההכרעה צריכה ליפול בגוף מוסמך ואובייקטיבי, ואסור ששדולה של קצינים, פוליטיקאים ויצרנים תקבע את גורל חיל הים.

אם בדיקה כזו תוכיח את עדיפות ה"סער 5" על כל החלופות — יש לגשת לייצורו. אם לא — לא רק כסף רב יתבזבז בשנות ה־90, יהיו בחיל הים משחתות חדישות בודדות עם צוותים גדולים, והוא לא יעמוד במיגוון המשימות בזירה הימית. יותר מזה, ייתכן שמשחתות אלה, כמו משחתת ה"סטארק" של ארה"ב במפרץ הפרסי, יהיו טרף קל לנשק חדיש, מדויק ומלכודת לצוות הגדול שעל סיפונן.

אם זה יהיה המצב, ייתכן מאוד ששלושים שנה אחרי יוחאי בן־נון, מישהו יעלה הצעה חדשנית ומהפכנית להחליף את משחתות "סער 5" בסטי"לים קטנים וזריזים.

● **עודד ליפשיץ**

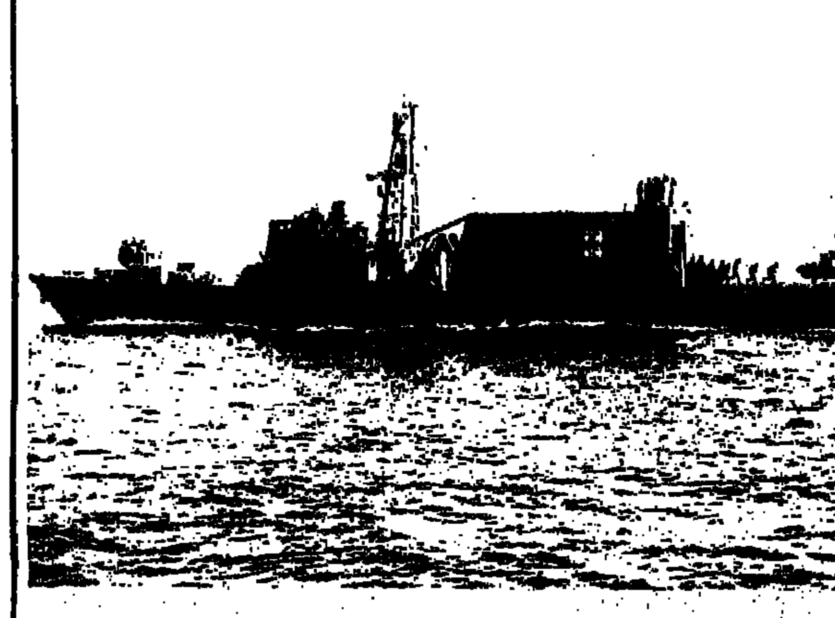
סטי"ל סער־4.5: בדרך אל סער־5

כבוד אחרון לספורטאי ראשון

מאת יואב אביב

יציעי איצטדיון קריית אליעזר בחיפה לא ראו מעולם קהל דומם והמום כל כך בשערי האיצטדיון. גם בהפסדים הקשים והכואבים ביותר של קבוצת מכבי חיפה היו רגעים שחלף רחש בקהל, רגעים של תקוות. הפעם לא היתה תקווה לקהל של חמישה־עשר אלף איש שישב שם הלם ביציעים. הפעם מדובר בתבוסה. הפסד גדול מכל ההפסדים, יותר מכך לא ניתן להפסיד. כל אחד מבאי האיצטדיון הרגיש ששכל ספורטאי, ערץ, חבר, אח, בן־אדם שהיה מקובל על הכל, עוד בטרם מלאו לו 24 שנה. הפך אבי רן לכוכב־על בכדורגל הישראלי, והחל לטוות את דרכו לכדורגל העולמי. האיצטדיון דמם. הרחש היחיד שנשמע בקרית אליעזר היה בשעה שארונו של אבי רן הוצב על הבימה הקטנה במרכז האיצטדיון. הדמעות, שחנקו את גרונם של האלפים שעות ארוכות מאז נודע האסון הכבד, שטפו באחת את כר הדשא הירוק והיציעים שידעו שמחות יותר מכל איצטדיון אחר בארץ בשנים האחרונות, שמחות שלהן היה שותף אבי רן.

אבות ובנים עמדו ביציעי האיצטדיון בוהים בדגלי מכבי חיפה ובדגל המדינה שבהם היה עטוף אלילם. הם עמדו דואבים באותם מקומות שבהם עמדו בשנים האחרונות עולזים. ולא יכלו לעכל את האסון.

קשה לתאר את שהתרחש מאז נודעה הבשורה המרה ביום שבת.

ולמביט מהצד אולי נראה שמישהו איבד את הפרופורציות הנכונות. אך לא כך חש מי שראה את רן כל שבת מתמיע, בין אם היה אוהד מכבי חיפה ובין אם היה אוהד של קבוצת כדורגל אחרת. ובוודאי לרבים שהכירו את אבי רן.

שורש האהדה העצומה לה זכה אבי רן מהקהל ומהמעריצים הוא בהיותו דמות מיוחדת על מגרש הכדורגל ומחוצה לו. פל אדם, כל אוהד אמר: "אבי רן היה צנוע. לא הרים את האף, נהג תמיד כשווה בין שווים, מעולם לא התנהג בגסות." כל חבריו היו חברים קרובים. אבי רן היה חבר של כולם.

ב־1981 לבש אבי רן לראשונה את מדי הקבוצה הבוגרת, בעקבות פציעתם של השוערים הראשון והשני של הקבוצה ירון בראון וצדיק אברהמי. מאז נלחם, לאורך שתי עונות, על התוארה מספר 1 במועדון החיפני. הוא הופיע ב־146 משחקי כדורגל של קבוצת מכבי חיפה, וב־102 המשחקים האחרונים שיחק ברציפות, בלא להחמיץ אף לא משחק אחד.

אבי רן היה אחד הגורמים המרכזיים בהצלחתה של מכבי חיפה בשנים האחרונות, ורבים זוקפים לזכותו את הישארות הקבוצה בליגה הלאומית בעונה הכושלת האחרונה.

לקראת סוף עונת המשחקים האחרונה הולה התעניינות של מספר קבוצות אירופיות באבי רן. דומה שרן הרשים ביכולתו את כל המקצוענים נגדם שיחק בשנה האחרונה. הוא זכה לשבחים מצד שחקני כדורגל בעלי שם עולמי, ולחבורה מצד מאמני ומנהלי קבוצות מהטובות באירופה. רן היה אמור להיות גם הכדורגלן הישראלי הראשון המוזמן למשחק של נבחרת שאר־העולם נגד נבחרת אנגליה, הישג שכדורגלנים מעטים זכו בו.

"אבי רן היה שוער בקנה מידה עולמי" אומרים מומחי הכדורגל "ונכון לו עתיד גדול". חיים לוין מאמנו האישי ושוער העבר אמר "הוא היה הגדול מכולם, טוב יותר מויסוקר וטוב יותר מהדרוב".

ביום שני האחרון נישא אבי רן על כפיים בפעם האחרונה. חמישה־עשר אלף האוהדים שהגיעו לחיפה מכל רחבי הארץ ביקשו לאמר לו: היית מספר 1. בבית הקברות התמוטטו רבים. כשהוזגו חזרים אפשר היה לדעת עד כמה גדול היה רן בחייו. אוהדי הפועל חיפה, קבוצת הכדורסל של מכבי ת"א, זר צבא ההגנה לישראל, זר של מסעדה חיפנית, זרים של סתם אוהדים, מקריית שמונה ועד אילת, שהגיעו בעשרות אוטובוסים כדי לחלוק כבוד אחרון לספורטאי ראשון. אבי רן היה אלילם של המונים.

הלו... חותם

התקפה מתוך פחד

כבר בטענה הפותחת את התקפתו של ישראל רינג על מיכאל הרסגור — מה המשקל הסגולי של שנאה בתיקון העולם? יש משום עיוות כוונתו של הרסגור — לא לשנוא כי אם לעורר את כולנו למחשבה חדשה, רעננה, יוצרת, במקום להימלט לטענות מזויפות של השמצה אישית, כאשר מסרבים להיאבק בתופעות שליליות בחברתנו.

וכאשר ישראל רינג תוקף בדרך זאת את המחבר האמיץ, הוא עצמו שומט את זכותו לדון בנחת ובכיבוד הוולת בשאלות החברתיות של ארצנו, שאנו חייבים לחפש להן פתרון חדש.

ולבסוף אציין: גל ההתקפות הפרועות על פרופסור הרסגור מעיד על תופעה מדאיגה בקהלנו הקיבוצי, של חשש ופחד מדיון ציבורי בתופעות חברתיות אשר קיומנו הפיזי המיידי תלוי במענה להן. פחד זה לובש, בין שאר צורות ההתחמקות, צורה תוקפנית של פגיעה בכל המעז להציע חידוש.

ישי נאור

שער העמקים

היחס למיעוט ממדינה שכנה

ברשימתו "איכות חיים" במדור "עוד שבוע", ("חותם" מס 28, 10.7) מצליח מר עודד ליפשיץ למצות, בקיצור ובדיוק ראויים להערכה, את השקפת הח"מ בסוגיית — היחסים בין יהודים לערבים בישראל, במישור הלאומי.

עם זאת יורשה לי להוסיף הערה, שנשמטה מן הרשימה והיא מהותית להבנת הדברים. לדוגמאות שהובאו, באשר למיעוט ההונגרי ברומניה, למיעוט הטורקי בבולגריה ולמיעוט האוסטרי בדרום־טירול האיטלקית (ניתן להוסיף עליהן כהנה וכהנה. באסיה ובאפריקה מצבים כאמור חמורים וחריפים יותר) יש קו אופייני משותף: מדובר במיעוט לאומי, שאחיו שולטים במדינה סמוכה. קיפוח, שלילת זכויות, דיכוי לאומי ותרבותי — טענות אלו וכיו"ב מועלות, אעפ"י שהיחסים בין המדינות הסמוכות, שנוגעות בדבר, (רומניה והונגריה, בולגריה וטורקיה, איטליה ואוסטריה) תקינים בהחלט. האמנם נובעות הבעיות רק מזרון ומרשעו על אחת כמה וכמה קשה המצב, כשמדובר במיעוט הערבי בישראל. זאת — בשים לב ליחסים בין מדינתנו לבין העולם הערבי שמקיף אותנו, שאינם אידיליים, בלשון המעטה.

ידידיה בארי,

תל־אביב.

דמיון קאפקאי

כמה ממנהיגיה הבולטים של מפלגת העבודה (למשל חיים רמון, יצחק בן־אהרון ועוד) תוקפים בשצף־קצף את מפלגתם, על שלא זנחה עדיין את רעיון ממשלת האחדות הלאומית. לעומתם הולך ומתרבה משקל קברניטי מפ"ם (כמו למשל נפתלי בן־משה, קורין ועוד) המתאוננים על מפלגתם הם שאינה משתתפת בממשלת האחדות.

העוקב אחר עיתונות שתי המפלגות הנ"ל לא יופתע כלל, שהמוחזקים האחרונים שיישארו נאמנים לרעיון ממשלת האחדות יימצאו בין דוברי מפ"ם!!

ועוד מספרים לנו כי יצירות קאפקא הן דמיוניות.

דוד אמיר

קיבוץ דן

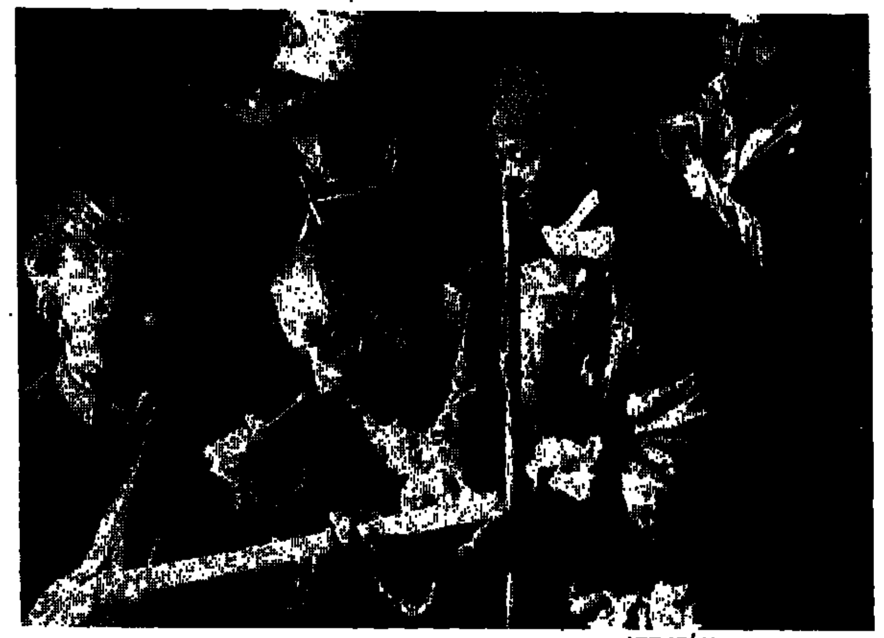

הטיבטים בשעת פולחן דתי...

אתה הטיבטי

המגן הימני החרדי חיים נקר מעלה ביקורת עוקצנית ובלתי־הוגנת כלפי בת הקיבוץ זיוה ליש (הלו חותם, 3.7.87), בין השאר גם בשל "סגנון" כתיבתה, שאינו לרוחו. בלגלוג גלוי ובוטה מולזל הוא גם בסגנונו של טשרניחובסקי, כמו היה מומחה לספרות העברית החדשה. על כך אומרים הצברים: ראו מי שמדבר! נציג העדה שזנחה את העברית, ששמה אותה ללעג ולקלס בשיבושי מילותיה (שאבעס! מויסער! תוירה!) והמעדיפה את שפת היידיש על פניה; נציג חברה שפנתה עורף לתרבות העברית על רבדיה השונים, האוסרת קריאת ספר בלעדי אם גמרא הוא או משנה, והמונעת מבניה כל קשר עם החידוש היהודי, עם הפריחה העברית!

לגופו של מכתב — נקר יוצא מנקודת מוצא, שמי שאינו חי חיי חרדי כמותו, מי שאינו לובש בגדי פריצים פולנים מן המאה הי"ז כחבריו, מי שאינו חובש פרוות שועלים לראשו ואינו בז לכל מה שהתחדש בעולמנו במאתיים השנים האחרונות — הוא יהודי מזויף. הוא, חיים נקר, הוא היהודי הגאה, הבלתי מזויף. והיא, זיוה מכינרת, חיה משפיים, רותי מרעים, משה מיקום — כל אלו טיבטיים הם בקבוצותיהם.

תנוח דעתך, מר נקר היקר. זיוה ורותי וחיה ומשה יהודים הם לא פחות ממך, ולדעתי שבעתיים טובים הם ממך ביהדותם! יהדותם מתבטאת בפועל בחייהם כאן בארץ, בעבודת הכפיים היצרנית שלהם למען המדינה והחברה, בשירות הנאמן והמסור להגנה, גם במחיר חייהם (ולא כעמיתיך, שלמירב "נהרגים" הם כאוהלה של תורה...), בהזדהותם המוחלטת עם העם היהודי בכל תפוצותיו ובהכנת בית אמיתי לכל אלו שיבואו הנה בעתיד, בתרבותם העברית הנפלאה, בחינוך היהודי רחב האופקים, ועוד ועוד.

הזיוף הוא בהבנתך את היהדות! הזיוף הוא בהפיכת היידיש לשפת החיים! הזיוף הוא בהתכנסות המפגרת בנוהגי חיים הזרים ליהדות וליהודים, בהשתעבדות לפולחנים שאינם תואמים את מקומנו ואת זמננו! הזיוף הוא הניוון שבהזדנבות בשולי ההיסטוריה, הקבעון והקפאון בעולם שאבד ולא יחזור לעולם.

גדולתם של חז"ל היתה, בין השאר, בכך שדגלו בחידוש, בשינוי היהדות והתאמתה לרוח הזמן והתקופה. אלו היו חז"ל קמים היום לתחיה והיו מבקרים בשכונות החרדיות בארץ, כמו גם בחו"ל, ורואים שם את הפולנים, את הליטאים ואת הטיבטיים — פלצות היתה אוחזתם, והיו חוזרים לעפרם בבושת פנים: לא כך ציפו לראות את תקומת היהדות לאחר כל כך הרבה שנים!

אהרון שוורצברג

הרצליה

במקום נימוקים פסוקים מחז"ל

אם אין תשובה לגופו של העניין נוהגים לעסוק בציטוטים מחז"ל. כך עשה רב ירמיה שאינו מתייחס לאף נימוק ברשימתי על העיוורון הפוליטי שלו. לעומת זאת הוא מרמז כאילו אני סבור כי דמם של ישמעאל סומק פחות מדמם של בני יצחק. גירסה שדרושה לו על מנת לחזור לתקן של עומד בשער המצפון, שהוא רק "נחלתו". בדרך זאת הוא משכיח מאתנו את המציאות כי ארגון אש"ף לא ויתר על תכניתו לחסל את מדינת ישראל וזאת הרף כל ההצהרות המתונות מנציגיו בכנס בוקרשט ובודפשט. האמונה במתינות אש"ף מתנפצת נוכח הודעתו של עוזר בכיר לערפאת כי הפגישה בבודפשט היתה מהתלה פוליטית. אם "השמאל" הזה בתוכנו שרב ירמיה הוא אחד מנציגיו, רוצה להמשיך להתעלם מהמציאות העגומה לגבי פרצופו האמיתי של אש"ף, מן הדין שלא יתיימר לראות את עצמו כנאמן יותר לשלום מאשר אחרים במפ"ם וגם במפלגת העבודה. מכל מקום אל יראה את עיקר תפקידו להטיל על מדינת ישראל את האשמה של היעדר השלום, ובאנשי אש"ף "המתונים" את חלוצי השלום עם ישראל.

ולבסוף לא יכולתי לאכזב את רב ירמיה, ועל כן באה תשובתי במלה אחרונה בוויכוח זה.

משה ציזיק

קיבוץ אילון

תחי השנאה!

הזהירו אותי חברים שלא אשתוק, שמא תתפרש שתיקתי כבניעה או כהסכמה לכל אותם העיוותים הכלולים ב"שמונה תשובות" של הרסגור. אך מה לעשות, מאמר תגובה שכתבתי, ובו התמודדות עניינית עם "שיטת העבודה" של הרסגור, היה ארוך מדי, לכן נדחה על־ידי עורך "חותם".

אבל פטור בלא כלום אי־אפשר. בלית ברירה אסתפק בהערות הבאות. אני רואה בטיפולו של הרסגור בשאלות שהעליתי דוגמה־למופת לשיטתו הפובליציסטית. לא שמונה תשובות כתב, כפי שהכותרת מבטיחה, אלא תשובה אחת. כל השאר היה התחמקות, וגרוע מזה: אי־הבנת הנקרא. שכן, התברר, כי גישת הזלזול הבסיסית שלו לא נתנה לו רשות לקרוא את שאלותי עד הסוף; התוצאה: הוא השיב על מה שרצה לדבר ביוזמתו שלו, והתעלם מן העימות האמיתי. בגלל קוצר המצע אתרכז בנושא הבולט ביותר, החורג הרחק מגבולותיו של פולמוס אישי מקרי: נושא השנאה כמניע בלעדי או משתלט.

שאלתי: "מה המשקל הסגולי של השנאה בתיקון העולם?" והגדרתי "שנאת המדבירה תחתיה כל מניע אחר". האם כוכתם של גיבורי שנאה שכזאת "למדו בני אדם לחולל מהפכה מוסרית וסוציאלית כוננה" מה עשה הרסגור? הוא בישר לנו, כי "סיפור הקידמה האנושית הוא סיפור של שנאת הרע".

שמעו היטב, רבותי. הוא לא קבע, כי גם שנאת הרע, או שנאת הרע בברית עם אהבת הטוב, ותוך הגנה על ערכים ומטרות נעלים — היא שקידמה את האנושות. לא, כי די בשנאת הרע לבדה לחולל את הקידמה. וכך נגלה המניע הראשי לפעילותו של הרסגור.

מעניין, להסתמך גם על מקורות יהודיים דתיים. אלא מה, גם בהם הוא קיצץ כחפצו. הנה דבריו: "במקורותינו כתוב: שנא את הרבנות". לא, מר הרסגור. במקורותינו כתוב: "אהב את המלאכה ושנא את הרבנות" (שמעיה, אבות א', 10). לגמרי לא במקרה מחק הרסגור את האהבה כבת־זוג לשנאה. הפעם — אהבת המלאכה. שמעיה התכוון לכך, שגם רב מלומד חייב להתפרנס ממלאכה ולא מן הרבנות. אסור להפוך את הרבנות קרדום לחפור בו. אולם די לו להרסגור שהוא שונא את הרבנות של ימינו, כדי להתעלם מכל ההקשרים האחרים. ואני טוען, כי שיטת קיצוץ־החצי, וההתעלמות מהקשרים היא שיטתו הקבועה של איש השנאה.

רצה או לא רצה — הרסגור גילה בעקביות את מניעו האישי בהמשך ההדגמות שלו. הוא מנה בין אישי השנאה המופתיים את הנביאים. הם מלהזכיר את עמוס שתבעו "שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט" (ה' 15). נביא דת קדמון זה הבין, אפוא, מה שלא הבין נביאנו האנטי־דתי עד היום: כי שנאה־נגד בלי אהבה־בעד היא מתכון לקטסטרופה. וכי אי־אפשר לממש צדק ומשפט בלי זיווג של אהבת הטוב עם שנאת הרע.

וכך אנו מגיעים אל משה כאל אחד מגיבורי השנאה (בלי "תוספת"). נלך בעקבות פרשנותו המקורית של הרסגור: אילו הרג משה את הנוגש המצרי מתוך שנאה בלבד — דיינו. אילו הוציא משה את בני ישראל ממצרים מתוך שנאה בלבד — דיינו. אילו נתן משה לבני ישראל תורה בסיני מתוך שנאה בלבד — דיינו. אילו הוביל משה את עמו אל ארץ זבת חלב ודבש מתוך שנאה בלבד — דיינו. אך כאשר הציל משה את עמו מידי ה', שביקש להשמידו פעם ועוד פעם — אין ברירה, חייבים להסיק, שמשה שנא את עמו עד כדי כך, שהתעקש להצילו, כדי שיוכל לשנאו עד סוף ימיו. כן, רבותי, גם חלוצי העלייה השנייה והשלישית זכו להימנות עם גיבורי השנאה המופתיים. שנאת הגלות בלי אהבת הגאולה היא הפירוש המוסמך של החלוציות.

בימים אלה יצא לאור מחקר שלי, שבו השוויתי גורמים ונסיבות, שהולידו 40 שנאות והשמדות בתולדות האנושות ("טבח עמים — היש בו חוקיות?" ספריית הפועלים). נמצא, כי רובן נגרמו גם בכוחה של שנאה לאומית, מעמדית, דתית ו/או גזענית. שנאה שהדבירה כל מניע אחר, והנה, לאחר שעסקתי עשרות שנים בהיסטוריה, עובדה שמצאה ביטוי בפרסומים שונים, מציע לי הרסגור בסבר פנים: "החבר רינג חייב לפתוח ספר היסטוריה מדי פעם". האם מולטי־מומחה שכמותו לא צריך לחשוש מדי פעם, כי קוראים, המתמצאים קצת במתרחש, יגלגלו לו בגלל גילויי הזלזול ואי־ההתמצאות שלו?

עלי לוותר על כל שאר העניינים. אני מצטרף לחלוטין לתגובתו השקולה של יעקב עמיר מהרצליה ("חותם" מס' 28, 10.7), אך נאלץ להוסיף עליה, כי לא רק הסגנון, אלא גם המניע הראשי של הרסגור, מסכנים את המאבק המוצדק והחיוני נגד הרע ובעד הטוב הרצוי. הניסיון ההיסטורי הראה כי על השמאל להישמר מקנאות מסנוורת, המרבה שנאה ומדבירה אהבה, בעניין משני או שולי או מיותר.

ישראל רינג

עין המפרץ

החוטפים בתשובה

סיפורה של אם שניסתה לחטוף, בסיוע זריקת הרדמה, את בן זקוניה מידי המחזירים בתשובה. את שתי בנותיה כבר לקחו לה. כיבוד אב ואם לא תמצאו בסיפור הזה

מאת עמירם כהן

קלרה ניסנוב (שמותיהם של בני המשפחה שונו בכתבה זו על פי צו בית משפט האוסר את פרסומם) היא אשה פשוטה. ספרית במקצועה. פנים רחבות, שיער אסוף בקפידה, קמטים עמוקים בזוויות הפה. מנסה בעברית בסיסית, כשהיא ממוללת באצבעותיה מטפחת לחה, לומר לנו:

איבדתי כבר שתי בנות, אל תתנו להם לקחת ממני גם את בן־הזקונים. הגענו מרוסיה, מבוכרה, ב־1978. בעלי הרבה שנים מסורב עלייה, בגלל שעזר ליהודים שרצו לעלות לישראל, בגלל שעזר להם באוכל, במים, בכסף. באנו לארץ עם ארבעה ילדים. הבכור, ברוך, היה כבר גדול, תלמה וצילה — שתי בנות, ובן קטן — רפי. באנו עם חינוך לכבד את ההורים, לשמוע להורים. חינוך ישר. בעלי היה ברוסיה מורה, מנהל בית ספר, איש משכיל. אקדמאי. תשעה חודשים למדנו באולפן „אושיות" ברחובות, ואחרי האולפן הלכנו לגור, קנינו דירה, בתל־כביר (דרום תל־אביב). בעלי הלך ללמוד הנהלת חשבונות ברמת־גן אבל הפסיק, כי מהעבודה שלי בתעשייה הצבאית בהדר יוסף לא יכולנו לחיות והיה פרנסה קשה. בעלי הלך וקנה מכולת ביפו ד' והבן הגדול ברוך והבנות עזרו עם אבא. היה לנו אז משפחה כמו ברזל. היה כבוד להורים. תלמה למדה בערב בעירוני וצילה ורפי, הצעירים, למדו ביפו בבית־ספר חב"ד. אנחנו משפחה מסורתית, דתיים בינוניים. בשבת לא נוסעים, טלוויזיה — כן, רדיו מי שרוצה — מדליק. הכל בבית כשר מאה אחוז. בעלי כל שבת הולך לבית כנסת. הילדים כבר לא היו דתיים. לא הלכו עם כיפה, נסעו בשבת. גם הבנות.

לאחר שלוש שנים ככה בעלי מכר את המכולת כי לא היה מזה פרנסה, והלך עם הבת הגדולה תלמה לחפש עבודה בלשכת העבודה. אבל לא מצא עבודה. שנה וחצי הלך בלי עבודה. בלי כבוד. בן־דוד שעבד סגן־מנהל בשק"ם, הוא מצא בשביל תלמה עבודה, קופאית, בשק"ם ברמת־גן. אחרי כמה חודשים שהיא עבדה שם נפטרה האמא שלי ז"ל וזה השפיע עליה מאוד וכל הזמן היתה חולמת על מתים.

מתים בחלומות הלילה

בשק"ם, בביטחון, עבר איתה אחד גבר בשם יצחק יגן. הוא דתי חוזר בתשובה. הוא אמר לה: אם את רוצה בחלומות שלך לא יבואו מתים את צריכה לחזור בתשובה! והוא קרא בכף היד שלה ואמר לה את זה. וגם כן אמר לה, שאם את חוזרת בתשובה את לא הולכת לצבא. באה לאבא שלה, לבעלי, ואמרה לו שהיא חוזרת בתשובה בשביל לא ללכת לצבא. אבל אמרה, שתהיה דתייה בינונית. לא דתייה חזקה. אבל מיד ראינו שזה לא ככה. כל הזמן רצה לשיעורים, חוזרת בשתיים־עשרה בלילה. אומרת כל מיני דברים נגד אבא ואמא. ומתי התחילה לחזור בתשובה, לא שומעת יותר לאבא ולאמא, רק לשמוע למלה של יצחק יגן, שאנחנו לא הכרנו אותו בכלל. ואצלנו כל שבת, לא כמו פעם, בעיות: כל שבת מלחמה עם תלמה: 'תסגרו רדיו, תסגרו טלוויזיה, אסור!' ואוכל שלנו היא לא אוכלת, כשר שלנו זה לא כשר, קידוש שלנו היא לא שותה. כל יום חצי שולחן לתלמה וחצי שולחן לכולנו. עברו שנתיים־שלוש ובעלי אמר: דיו! עד מתי יהיה ככה? למה את לגמרי אחרת? יותר גרוע כל יום? איפה הכבוד של אבא ושל אמא? בינתיים, לאט־לאט, היא לקחה גם את צילה בדרך שלה. בהתחלה צילה היתה כל הזמן עם תלמה במלחמה: 'למה את עושה ככה להורים שלך? תתחתני כבר ותלכי מהבית! נמאס לי כבר ממך. תני לנו לחיות!' ואנחנו לא ידענו, שמתחת, גם צילה הולכת בדרך של תלמה. יום אחד, בלי להגיד, הלכה תלמה והתפטרה מהעבודה שלה בשק"ם, יצחק יגן מצא בשבילה בנתניה תיכון דתי של אחיות. בלי הודעה להורים הלכה לשם, גם לגור שם. מי שילם — לא יודעת. עברו שישה חודשים וביום חמישי אחד היא טלפנה הביתה, בדיוק הבן הגדול ברוך היה בחופשה ממלחמה בלבנון, ושאלה אם יכולה לבוא הביתה. הבן שלי אמר — בטח מתי שאת רוצה. והיא באה ביום חמישי והיתה מדברת דברים משונים. ביום ראשון נשארה במיטה, לא חזרה לבית־הספר ואחרי הצהריים סיפרה לאח שלה, ברוך, שהיא מפחדת לחזור כי בלילה היא ראתה שם גבר אחד מנסה להיכנס לחדר שלה מהחלון, ואז היא ברחה אל אם הבית ועד הבוקר היא ישבה אצל אם הבית. ברוך לקח אותה מיד באוטו שלנו ונסעו למשטרה של יפו. קצין אחד שמע ממנה את כל הסיפור ואמר לבן שלי: אדוני, אתה באמת לא רואה מה הולך עם אחותך? תיקח אותה מיד אצל פסיכולוג. היא לא מרגישה טוב. כשחזרנו, בעלי ואני הביתה, אני רואה שהילדה מוציאה כל מיני מילים משונות מהפה. כל הזמן אומרת: יצחק יגן. כל הזמן היא רוצה יצחק יגן. ואנחנו לא ידענו מי זה יצחק יגן.

הרב משה תקע בשופר

בעדה שלנו, בבוכרים, לחיות משוגע, מחלה כזו, זו בושה גדולה. במשפחות שלי ושל בעלי אף פעם לא היה דבר כזה. לקחנו אותה באוטו שלנו ונסענו לאחות, לאחותי, לא להיות בבית שהשכנים לא ידעו. סגרנו שם כל הדלתות והחלונות שאף אחד לא ישמע וגם כי היא רצתה לברוח ליצחק יגן. כל הזמן רק יצחק יגן. אלוהים ויצחק יגן. אחרי יום חזרנו הביתה והיא רק מטלפנת לעבודה, לשק"ם ברמת גן, איפה יצחק יגן? הזמנו רופא והוא נתן פתק, הילדה לא בסדר מיד צריך לאשפוז באברבנאל בבת־ים והיא כל הזמן בטלפון ליצחק יגן ואם אנחנו לא נותנים לה את הטלפון היא הולכת לאש! ככה אנחנו כבר 54 שעות עושים מלחמה איתה.

בסוף, אפילו שיש בושה, לקחנו אותה באוטו לאברבנאל ובדרך היא כמעט שברה את כל האוטו. בכוח אני וצילה החזקנו אותה. באברבנאל היא לקחה תנור חשמלי דלוק לזרוק בפנים שלי. שלושה רופאים יחד עם ברוך וצילה, כולם ביחד בקושי הצליחו לקחת תנור מהידיים שלה.

שבועיים היתה עם זריקות באברבנאל ואחיות שם, מכירות את המשפחה שלנו, מהעדה שלנו. אמרו לנו שתלמה לא חולה של אברבנאל, ורק רבנים יכולים לעזור בזה. הטעות שלנו, שלא ניסינו בזמן לשדך לה בחור בוכרי? אני לא משקרת! אולי 150 בחורים מסורתיים, דתיים טובים, באו אליה ואף אחד לא מצא חן בעיניה. עכשיו אני יודעת, שיצחק יגן לא הסכים, שלא היו מספיק דתיים בשבילו. התחלנו ללכת איתה אצל רבנים. שילמנו הרבה כסף לרבנים. כמעט עשרת־אלפים דולר. הרב הכי חשוב שהלכנו, הרב משה משכונת התקווה — שלושה ימים היא היתה אצלו בבית. יום אחד הלכתי לשם וראיתי שפתח ספר תורה ותקע בשופר ואחר כך קרא מכל מיני ספרים קדושים. אחר כך אמר לי שהמחלה יצאה מהילדה, וגם הילדה אמרה שעכשיו הכל בסדר.

אחרי שבוע שוב לא היתה בסדר והלכנו לרבנים אחרים הם התיזו מים קדושים והתפללו עם המים הקדושים. גם להם שילמנו הרבה כסף. פעם אחת אמרה לי הילדה, שאם היא היתה יודעת שיקרו לה הדברים האלה היא לא היתה נעשית דתייה. יותר היא לא חזרה לבית־הספר לאחיות כי אחרי מחלה כזו אי־אפשר להיות אחות.

אחרי שעברה המחלה דיברנו עם הילדה שהיא כבר בת 22 וצריכה להתחתן, ואם לא להתחתן שתלמד מקצוע. הסכימה ללכת לקורס להנהלת חשבונות, ואחרי שהיתה שם שישה חודשים עוד פעם חזרה לשיעורים של חזרה בתשובה ועזבה את הלימודים בלי להגיד לנו מכלום, וכל הכסף ששילמנו, כמעט 4000 דולר, הלכו לאיבוד.

כל כך היה גיהנום בבית

פתאום התחילה לנסוע לירושלים. מה עשתה שם לא ידענו. בעלי כבר היה בלי עבודה הרבה זמן והתחלנו לנסוע עם הבן הגדול ברוך לווינה, שם יש קהילה גדולה של בוכרים. להיות שם

כמה זמן. אבל לא רק בגלל פרנסה. בעלי היה כל הזמן במלחמה עם תלמה. אפילו הבן הגדול ברוך אמר, שאם הוא לא נוסע מפה תהיה פה מלחמה ויהיו קרבנות: „אם אתם רוצים שלא יהיו קרבנות פה אני נוסע" אמר לי בעלי. כל כך היה גיהינום בבית עם תלמה. לפני שנסע עוד עשינו בר־מצווה לרפי. אבל בגלל שהיה לנו כבר מצב כלכלי מאוד קשה עשינו רק בבית הכנסת.

באותו יום שבעלי נסע ראינו פעם ראשונה את יצחק יגן. בא אלינו הביתה, שתה הרבה וודקה וקוניאק ובירה ואמר: „נסיעה טובה אדון ניסנוב! החלטת טוב מאוד" עכשיו אני יודעת למה אמר את זה.

אחרי שלושה חודשים בעלי הציע לי לבוא לנוח אצלו בווינה. החלטתי לנסוע. גם ביום שאני נסעתי בא שוב יצחק יגן אצלנו בבית. שם שלושה שקלים בניילון בשביל מזל ועשה ברכה ואמר „את עושה טוב גברת ניסנוב. נסיעה טובה!"

ביקשתי מתלמה לפני שנסעתי שאני לא רוצה שיבוא יותר אלינו, יצחק יגן. יש לו אשה. יש לו ארבעה ילדים. זו בושה! מה יגידו השכנים? אני לא בבית, אבא לא בבית, אתן שתי בנות לבד ועוד רפי הקטן.

עוד לפני שנסעתי עזבה צילה את סמינר „בית יעקב" בבת־ים והלכה ל„בית יעקב" בירושלים. רצתה רק ירושלים. עכשיו אנחנו יודעים שזו שוב עבודה של יצחק יגן. הולך עם זקן גדול ומשקפיים אבל הוא רק דתי מזויף! רואים בן־אדם מאמין באלוהים איך אפשר ללכת עם שתי בנות בשתיים־עשרה בלילה באמצע הרחוב? איך אפשר להגיד לבנות לא לשמוע בקול אבא ואמא? מאוד פחדתי לנסוע. אפילו אמרתי: אני מתגרשת רק לא להשאיר שתי בנות וילד לבד. אבל אצלנו בעדה קודם כל החובה זה הבעל. אשה הולכת איפה הבעל.

מאתיים דולר בשביל כישוף

אחרי חודש נסעתי. נתתי לתלמה ייפוי כוח על הדירה, על הרכוש, על הכל. התפטרתי מהעבודה ואת הפיצויים שלי היא לקחה. כשבאתי לבקר בארץ, כל כמה חודשים הייתי באה — נודע לי ש־1500 דולר מהפיצויים שלי עבר לחשבון של יצחק יגן. הבת שלי, תלמה, העבירה את זה לחשבון שלו. הוא אמר לה שההורים שלה כישפו את הבית נגד החזרה בתשובה, וצריך להוציא את הכישוף.

לאחר בערך שנה שהיינו בווינה הפסיקו הבנות להתקשר בטלפון. שאלתי שכנים ואמרו לנו: כן, הבנות עזבו את הבית והלכו למאה שערים וגם הוציאו את רפי מבית הספר חב"ד ביפו ומסרו אותו לישיבה „פאר התורה" בבני ברק.

אחרי שנה צילה הפסיקה ללמוד בסמינר „בית יעקב" והלכה לעבוד בבית של איש דתי במאה שערים. איש מאוד עשיר, יש לו אולמות חתונה, קוראים לו מיכאל נימני, טריפוליטני, עם שישה ילדים, גרוש. היום אנחנו יודעים שיצחק יגן עשה את צילה עוזרת בבית של מיכאל נימני. חמישה חודשים הבת שלנו טיפלה בילדים שלו. באותו הזמן עשה יצחק יגן שידוך לתלמה. מצא לה בחור בשם יעקובי, גם כן חוזר בתשובה. הייתי בווינה, לא ידעתי מכלום, לא הזמינו אותי לחתונה של הבת שלי. שכנה שלי צלצלה אלי וסיפרה לי שיש חתונה לבת שלי ואיך שהייתי אחרי ניתוח, שישה חודשים בבית־חולים, באתי באווירון הראשון. לא נתתי לבעלי לבוא כי לא רציתי שיהיה לו רע בחתונה של תלמה. לקחתי מונית עם כמה שכנים והגענו בשבע והחתונה התחילה רק בתשע. אף אחד לא קיבל אותנו. אף אחד לא דיבר איתנו.

מיד ראיתי שם את יצחק יגן, עומד שם והוא שואל מרחוק — מה, האמא של תלמה באה? איך היא באה? עמד שם וקיבל את הצ'קים והמתנות כאילו הוא אבא שלה.

מהרגע שנכנסתי עד הרגע שיצאתי משם אני בכיתי. נכנסתי ברגל והוציאו אותי על הידיים. אחרי שעתיים שחיכינו, אף אחד לא נתן לנו כוס מים, נכנסה הכלה ואני בכוח נתתי לה נשיקה, והיא — כלום. לא שאלה מה איתי, איפה אבא, איך באתי, איך עבר הניתוח? שום דבר. כמו כישוף עשו לה.

הרגשתי רע מאוד וביקשתי מרפי, הבן הקטן, שיסע אתי הביתה והוא אומר: לא! הוא נוסע לישיבה בבני־ברק. שניים־עשר יום הייתי חולה במיטה. אפילו שירותים לא ירדתי. תלמה לא באה לבקר. גם צילה לא. ואני לא ידעתי, ששלושה ימים אחרי החתונה של תלמה הם עשו חתונה לצילה עם מיכאל נימני. מיכאל נימני הוא גרוש עם שישה ילדים, בטח עוד מעט בן חמישים והיא כזאת יפה, פרח, רק בת 19 וחצי. בגיל של הבת שלו.

רק אחרי שבועיים ששכבתי בלי לזוז באה תלמה לבקר עם הבעל שלה, שאנחנו לא יודעים עליו שום דבר. שאלתי איפה צילה? למה לא מתקשרת? אין תשובה מתלמה.

האם הוזמנה לחתונת בתה

מיכאל נימני, ששמו הוזכר בכתבה, מבקש להגיב:

● אין זה נכון שהאם לא הוזמנה לחתונת בתה. כחמישה ימים לפני החתונה מסרתי לבתה הזמנה בכתב לאמה. והבת אמרה לי שהיא העבירה את ההזמנה. רק לאחר החתונה התברר לי שכתוצאה ממצב יחסים מעורער בין ההורים לבתם, היום אשתי, היא לא העבירה את ההזמנה להוריה. יתר על כן התקשרתי מספר פעמים טלפונית לביתם של ההורים כדי להזמין את האם אך היא לא היתה בביתה.

● אין זה נכון שאנשים הגרים בבית, או אחרים, התחזו לשוטרים עם מדים. לאחר שהאב איים עלי ברצח, כשנודע לי שהוא הגיע לביתי – הזמנתי משטרה. והם ביררו מה רצונו.

● אין זה נכון שהסתרתי מן האם את נישואי עם בתה. באותו יום שבאה לביתי אמרו לה אנשים פה שאנחנו נשואים.

● לטענת האם שנאלצה לעמוד שעות רבות בקור בחוץ הרי העובדות היו כלהלן: רציתי לדבר עם האב בשקט, והיות והאם קיללה והתפרצה וצעקה ביקשתי אותה לחכות בחוץ מספר דקות. בהחלט לא שלוש שעות. וגם לא היה קר באותו יום בחוץ. אם האם לא היתה מתפרצת ומקללת לא היינו מוציאים אותה החוצה.

● נישואי עם בתה של הגברת הנכבדת הם כדת וכדין והבת היא מעל לגיל 18. אשתי ואני הכרנו זה את זו במשך חודשים רבים לפני החתונה. וגם אחותה הבכירה, שטענה שהיא המטפלת באחותה הצעירה, ידעה מתכניותינו, ותמכה בנישואינו.

● אין זה נכון כי באיזשהו מקום בבית הדין הרבני לא רשום שאני הייתי גרוש עם שישה ילדים. הכל היה רשום, כולם ידעו מזה. והיום אנחנו זוג מאושר, חיים בשלום ובאושר אהבה ואחווה, ומאוד מצערת אותי כל הבעיה של הבנות עם ההורים.

תגובתו של מר יצחק יגן:

מזה זמן רב אינני בקשרים עם אותה משפחה. על הדברים המובאים בפיה של האם אינני מוכן להגיב לעיתון.

תנו לי לראות את הבת שלי!

בעלי בווינה, התחיל להריח שיש פה משהו. זרק הכל בווינה, זרק חנות ירקות ובא. ומיד לקח אותי, נסענו לירושלים אל תלמה. היא גרה עכשיו ברחוב מאה שערים. באנו לתת לה טבעת מזל טוב. בכל זאת שיהיה במזל טוב. והיא אפילו יד לאבא שלה לא נותנת. ככה הם עשו אותה! עד שאמר לה הרב שלנו מתל־כביר, הרב זבולון: „אפילו את נשואה, לאבא את צריכה לתת יד!"

אחר כך שאלנו איפה צילה? למה לא מטלפנת? — אל תדאגו, היא אמרה, צילה בידיים טובות. היא במקום טוב. — באיזה מקום טוב? אני רוצה לראות את הבת שלי!

פתאום נכנס רפי, הבן שלנו, עם החבר שלו מהישיבה. אפילו לא ידענו שהוא בירושלים. ראה אותנו, את ההורים שלו, נעשה צהוב. אבא שלו רצה לתת לו נשיקה וגם 20 שקל, כי הרבה זמן לא ראה אותו אבל הילד לא רצה לקחת את הכסף.

בעלי שאל אותו למה הוא לא לוקח את הכסף והילד ענה שבשבילו 20 שקל זה לא כסף. אחר־כך נודע לי שהוא למד לקבל ממיכאל נימני ויצחק יגן גם 50 ו־100 שקל. נותנים לו כדי לקנות את הילד. למה הם צריכים חתן מוכן. עכשיו הוא בן חמש־עשרה אבל בעוד שלוש שנים הוא יהיה חתן מוכן לבנות שלהם.

ואני כל הזמן איפה צילה? איפה צילה? פתאום ידעתי שמשהו לא טוב כאן.

החלטתי לחפש בבית של מיכאל נימני. הלכתי עם שכנה שלי, פרידה, ברחוב ושאלתי אחד גבר שיעשה מצווה וייקח אותנו לבית של מיכאל נימני. באנו לשם, רצינו להיכנס אבל לא נותנים. באו מיד חמישה בחורים גדולים עם זקן ובגדים שחורים ומקלות עומדים ולא נותנים להיכנס. אמרתי: אני אמא של צילה, אני רוצה לראות את הבת שלי! והם אמרו אין בחורה כזו. אמרתי: לא! אני בטוחה שהיא פה ואני רוצה לראות! אמרתי שאם הם לא נותנים להיכנס אז אני להיכנס בכוח! ואני צעקתי כמה שיכולתי והם לא נתנו. פתאום יצא גבר אחד בן 50, שמן עם מקל, צוחק ממני ואמר, גברת ניסנוב, רק עכשיו את באת? איפה את קודם היית?"

אמרתי לו: מנוול, מה איכפת לך איפה הייתי? אני לא אשה מהרחוב! אני רוצה לראות הבת שלי ואם אתם לא נותנים לי להיכנס אני בכוח אכנס!

פתאום השכנה שלי פרידה צועקת: „הנה, צילה!" השכנה ראתה את צילה מציצה מחדר שני עם כיסוי ראש. אני לא ראיתי כלום כי היה לי שחור בעיניים. בסוף לקחו אותנו חמישה בחורים ודחפו עם המקלות וזרקו אותנו בחוץ וסגרו את הדלת. צעקתי, צרחתי, כל השכנים יצאו בחוץ לראות.

צעקנו ובכינו כמו משוגע

חזרנו לבית של תלמה ובעלי עוד לא ידע על כל העניין הזה. פתאום הגיעו כמה דתיים לבית של תלמה ואמרו: אתם רוצים כסף? אתם רוצים אוטו? אתם רוצים חנות? אנחנו עוזרים! אבל צילה לא נותנים. היא התחתנה עם מיכאל נימני. אי־אפשר לראות אותו

המשך מעמוד 7

היו צעקות. היתה מלחמה שברתי כל הכוסות בבית של תלמה, צעקנו ובכינו כמו משוגע. בסוף אחרי כמה שעות באו שני גברים דתיים עם מקלות והביאו איתם את צילה עם כיסוי ראש. בקושי דיברה. באה מפחדת. היא אמרה: „אמא אני ברצון התחתנתי" ומיד הם לקחו אותה. לא נתנו לה לדבר יותר. לא נתנו לה לשבת רגע עם אבא ואמא. פתאום בא יצחק יגן. רציתי להרוג אותו לחתיכות. לאט־לאט לקח את כל הילדים שלי. הלכנו לחפש אצל כל הרבנים. היינו אפילו אצל הרב אליהו. רצינו לדעת אולי היה משהו מזויף ולא היתה החתונה?

הלכנו לבית הדין החרדי ומצאנו שם את התיק. בתיק היתה תמונה של צילה. אמרתי לרבנים: אתם יודעים שהוא גרוש עם שישה ילדים? איך אתם נותנים לו להתחתן עם ילדה בת תשע־עשרה? למה לא שאלתם אם יש הורים? אם ההורים מסכימים?

והם אומרים שזה לא עניין שלהם. הם אומרים שלא ידעו שיש שישה ילדים. הפקיד הלך לטלפן, אמר לרבנים של עדה חרדית: הורים של צילה פה. למה לא הבאתם אותם לחתונה ולמה לא אמרתם שיש שישה ילדים? לא שמענו מה ענו לו והלכנו שוב לבית של מיכאל נימני.

שוב יצאו ארבעה־חמישה בחורים דתיים עם מקלות, לא נתנו להיכנס. ביקשו תעודות זהות, אמרו שהם שוטרים. שלחו אלינו התוצה שני בחורים שלהם, אחד חוץ, והביאו להראות תעודת נישואין של צילה ומיכאל נימני. להראות שהיתה חתונה. ושוב שאלו: אתם רוצים חנות? אתם רוצים כסף? צריך לעשות שלום? ובעלי ואני אמרנו: שום כסף, שום חנות, אנחנו לא מוכרים את הבת שלנו. אנחנו דורשים שהם יתגרשו בתוך שלושה ימים. הבחורים הקליטו כל הדיבורים אתנו ואחר־כך נכנסו בחזרה פנימה. אחרי שהלכו יצא אחד, שני מטר, כמו גוי, חולצה לבנה, ואמר: רק אבא של צילה ייכנס? בעלי נכנס ואנחנו, השכנה פרידה ואני, נשארנו בחוץ.

זה היה דצמבר, עמדנו שם בלילה, שלוש שעות, בקור, על הרגליים. לא היה איפה לשבת. זה היה במאה שערים, ברח' אורבך 4. אחרי שלוש שעות נפל מיכאל נימני לרגליים של בעלי נישק אותו ברגליים ואמר: רק על תעשה בעיות. אתה רוצה חנות, אתה רוצה מינימרקט אני אקנה לך, אתה רוצה כמה אלפים דולרים — אין בעיה! גם אמר לבעלי, שיש לו אחד רייכמן בחוץ־לארץ והוא יגיד לו לעשות עם בעלי עסק בחוץ־לארץ. יעזרו לו בחוץ־לארץ. ובעלי רק אומר: לא רוצה כסף. רוצה הבת שלי בחזרה בתוך שלושה ימים אני רוצה שהם יתגרשו.

מיכאל נימני ראה כלום לא עוזר קרא לצילה ואמר: תצאי! יצאה איתו ואני אמרתי לה: מאיפה לקחת רשות להתחתן עם הבת שלי? ולמה לא הזמנתם אותנו לחתונה של הבת שלנו? ומיכאל נימני אומר: הבת שלכם לא רצתה להזמין אותכם. שאלתי אותה והיא רק אמרה: אבא, אמא, אני מבקשת שתחזרו הביתה.

אמרתי לבעלי: הלכו לנו שתי בנות למאה שערים. אני רוצה הבן שלי רפי שיגור בבית, שילמד בתיכון אחר. אחרת יצחק יגן ייקח גם אותו.

הלכו לנו שלושה ילדים

אמרתי לבעלי שאני רוצה שרפי ילמד עוד דברים לא רק תורה. שיקבל חינוך ישר. חינוך לכבד ההורים ולא יקבל חינוך של חזרה בתשובה. חייתי עם בעלי 28 שנים, היינו משפחה טובה עם כבוד, עבדנו קשה, נתנו חינוך ישר לילדים ובתוך שנה ושלושה חודשים הלכו לנו שלושה ילדים.

אמרתי לבעלי שרפי יהיה אתנו בווינה. שם לא ימצא אותו יצחק יגן. גם רצינו אותו בווינה בגלל היד שלו. רפי נולד עם יד שמאלית לא עובדת. שיתוק. בווינה יש רופא, שמוכן לנתח את היד של רפי. בארץ אי־אפשר, כי אין לנו כאן קופת־חולים וביטוח. אמרתי לבעלי: שיהיה איתנו בווינה כמה חודשים או שנה, ואחר־כך נחזור כולנו לארץ. בשביל זה לא מכרנו דירה. אפילו הבטחנו לרפי שנכניס אותו בווינה לבית־ספר דתי. הלכנו בעלי ואני לישיבה לדבר עם רפי והוא לא רוצה לדבר אתנו. לא מכיר את ההורים שלו. אפילו שלום לא אומר. אין אמא ואין אבא כי אנחנו עשינו רע. פותחים טלוויזיה בשבת. אמרו לו בישיבה שאם ילך אתנו לווינה נעשה אותו גוי. זה אומר לו המורה שלו בישיבה „מגן הילד".

יום אחד ביקשתי את הבן של השכנה לבוא איתי בצהריים עם אוטו שלו לישיבה „פאר תורה". קראתי לרפי והכנסתי אותו באוטו, ואמרתי לנהג לנסוע לשדה התעופה. והילד, הוא פעמיים נתן סטירות בראש שלי. חזק מאוד. נתתי לו זריקת הרגעה. זה מוכן מזרק בתיק שלי. אני יודעת לעשות זריקות, כי בגלל היד שלו היו כל מיני כאבים ואני למדתי לתת לו הרגעה. ידעתי שאני צריכה להכין זריקה כי כשבאתי לישיבה הוא היה כל הזמן עצבני עם עיניים לא בסדר. בשדה התעופה חיכה לי בעלי ואנחנו חיכינו ארבעים דקות. כמעט עלינו על אווירון, פתאום באו שלוש מכוניות מהישיבה עם מורים ועם תלמה, שקראו לה למטה מירושלים. באו עם אוטו עם דלת פתוחה ורצו לקחת בכוח הילד שלי מהיד שלי. אני לבד עשיתי מלחמה עם חמישה דתיים מבני־ברק. ביד אחת היה הילד, וביד אחת עשיתי מלחמה איתם. לא נתתי. חיכיתי שתבוא משטרה ונתתי את הילד רק למשטרה.

הם אמרו למשטרה שחטפו ילד ולא יודעים מי. לא אמרו שההורים לקחו את הילד. הם אמרו למשטרה שאנחנו עשינו סמים לילד.

עכשיו היה כבר שש פעמים משפט. גם בן אדם 100 אחוז נורמלי, אחרי המשפט הזה אפשר להשתגע. איזה קללות אמרו העורכי־דין של הדתיים על ההורים של רפי. הכל שקרים גדולים.

עכשיו רפי בבית. ביום־שני אני נותנת לו ללכת לישיבה. בערב הוא בבית. קשה מאוד איתו. רצה לשבור טלוויזיה, כמעט שבר מזגן. בכל מקום, כל הזמן שם רדיו וקסטות של דתיים. כל הזמן להרגיז אותנו.

ישיבת „מגן הילד" בבני ברק שבה למד רפי

פסק הדין

לפני כמחצית השנה דווח בעיתונות על זוג הורים שניסו בעזרת זריקת הרדמה „לחטוף" את בנם הקטין מישיבה בבני־ברק ולהטיסו לחו"ל.

מי שבדק את הסיפור המוזר מצא כי מדובר בפרשה סבוכה וטרגית, שבה משפחה, שלמה של אסיר ציון שעלתה מרוסיה, נפלה קרבן לחבורת של מחזירים בתשובה. שתי הבנות מבוגרות הפרו חרדיות ונישאו, ללא ידיעת ההורים, לחרדים במאה שערים ואילו הבן הקטן גם זאת ללא ידיעתם והסכמתם של הוריו, הוצא בעת שאלה שהו בחו"ל, מבית ספרו, על־ידי אחותו החרדית והוכנס לישיבה.

בקשתם של ההורים לקבל בחזרה את בנם נתקלה בסירוב מוחלט של ראשי הישיבה ושל בתם. שבם הגישו בקשה לבית המשפט המחוזי לשלול את האפוטרופסות על הנער מהוריו ולהעבירו לידיה. תוך בירור הפרשה עלה שמו של אחד יצחק יגן שהוא אחיו של הרב נסים יגן, מחזיר בתשובה ידוע הפועל בעיקר בקרב השכונות.

דרכי פעולתו של אותו יצחק יגן ואדם אחר, יהושע בשם מיכאל נימני, הביאו אפילו חוגים חרדיים לבדיקה ולחקירות הפרשה. ככל הידוע פתחו אנשיו של [illegible] בבני ברק בבדיקת מעשיו של יצחק יגן ובמקביל פתח גם בית־הדין של העדה החרדית בירושלים בבדיקת כל הקשור במעשיו [illegible]

פרשת משפחת ניסנוב, נידונה בכמות וכמה ערכאות שיפוטיות, במהלך מחצית השנה שחלפה. ב־29.1.87, היום בו ניסו הוריו של הקטין „לחטפו" מהישיבה, עתרה אחותו לבג"צ וביקשה צו האוסר על הוריו להוציא את בנם הקטין מן הארץ. ב־30.1.87 הוציא השופט העליון [illegible] צו ביניים האוסר על ההורים להוציא את בנם מן הארץ. במקביל עתרה האחות לבג"צ בבקשה להוציא צו המורה להורים להחזירו מיד למסגרת הישיבה.

בג"צ בהרכב שלושה שופטים דחה את העתירה וקיבל את עמדת פרקליטי ההורים [illegible]

לחלוטין עברו לעולם החרדי ונישאו לבחורים חרדים. אף הם חוזרים או מחזירים בתשובה תוך שהבת הצעירה נשאת לגבה הגדול ממנה בשנים רבות ותוך הסתרת החתונה והחתן מן ההורים לחלוטין.

על הבת לבקש סליחה ומחילה מההורים

[illegible]

בוסרית

שמואל בונים

בידור...

כשנשאל בטלוויזיה השר פרץ כיצד מביע בעניין „הלביא", שהרי עמדתו תכריע את הכף לכאן או לכאן, תלה הרב עיניו בשמים, כדרכו, ובקול מתוק מדבש השיב שעוד לא החליט. בעניין נקש כבר החליט, בעניין המטוס – עוד לא. איזה בידור עצוב.

מכאן לבידור שמח יותר: בסופי שבוע הופכת תל־אביב־רבתי לים גדול של חווי ובידור, וכל הנהרות הולכים אליו (לערות הכניסה חופשית). מעל עיתוני יום שישי קורצות לנו הצעות לבילוי. ממש לך והיקרע. איך אפשר להישאר שווה־רוח ולהישאר בבית מול מודעות המבטיחות „ערב מדליק" או „ערב יווני עסק" או „מופע מפוצץ מיוון"? (אגב, יוונית הולך עכשיו טוב מאוד, אפילו יותר טוב ממזרחית). „יאניס הקטן", למשל, מציע את ... זמרת הקוקטיילים ובמבצע – רקדנית־בטן –, חינם". (אפשר לדרוש יותר מזה?)

אני מונה בין המודעות 12 רקדניות־בטן. מומלצת ביותר היא „ג'ולצ'ין – רקדנית־בטן בת 16". מודעה אחת היא קצת מעורפלת. נאמר בה „היישר מאיסטנבול, הגיעה הזמר/זמרת מימי". מסעדה־מועדון „פנטסיה" כולל בתכנית עשירה גם את „הזמר אלי משה בשירי אי ומזרחית בכיוף". במופע השנה „אט־טוקר וגוקר" מבטיחים לנו: „בחצות – אטרקציה !!! מופע טלפתיה מדהים עם אורן הקטן (סה"כ בן 7) – הוא קורא מחשבות. הוא רואה בעיניים עצומות" (ילד בן 7, מגיע לו לעצום עיניים בחצות. לא?) וב„זוגות זוגות" „אניטה פללי – מרת שרירים, בתצוגות... שרירים". משגעת! וזאת רק טיפה מן הים הגדול.

בעיתון יום שישי אתה מוצא גם אינפורמציה נרחבת על מצב הבידור בארץ. למשל: „חזר ממצרים וכבר עובד על ארוך נגן חדש, מי אם לא – משה גיאת" // „הזמר הישראלי אריאניס, שר ביוונית (ודובר יוונית)" // „מרים מרמור בת 42, עובדת לאחרונה על קלטת ראשונה חדשה, ובכך מגשימה חלום של שנים שבהם היתה עסוקה במחלת כליות". // „רקדנית הבטן יסמין מתכננת נסיעה למצרים לחידוש המלתחה". // „מועדון „פנטסיה" חוזר לפעילות מלאה. במועדון יופיע כוכב זמר יווני בינלאומי ידוע, שמו עדיין חסוי. יגיע להופעה אחת בלבד" // „מומי אלפין זמר בן 32 הוציא לאחרונה תקליט. מומי שר במספר שפות – אנגלית, צרפתית ויוונית שאותן רכש כשהיה בחו"ל בהופעות" // „לאחר הופעה „בלי חשבון" הגיעו לברך את דודו טופז הזמר חיים משה, הבדרן דודו גל, מני פאר ופנינה רוזנבלום. לא הגיעו שלמה ארצי ורבקה מיכאלי" // „בן־עמי חלף היה בעבר שחקן כדורגל, לאחר פציעה במהלך המשחק, השקיע עצמו במוזיקה" // „אהוביה לוי, קבלן שיפוצים במקצועו, החליט לבנות קריירה נוספת, לאחר ששיפץ את אולפני „סינטרון" החליט להקליט את עצמו". **טוב לדעת.**

על קצה הלשון

יעקב רבי

מלים וניבים שאינם מצויים במילון

יש מלים וניבים המתועדים בעברית הקדומה, והצם נקל להבין אותם, אף־על־פי שהם „אלמים", כלומר — אין להם עדות במילונים, או שמקצתם לא נתפרשו כהוגן. מדרש רבה הוא בוודאי קורפוס ספרותי עשיר, אבל רבים בו הערכים הלשוניים המודרנים, שלא נמצא להם מקבילות במקומות אחרים בספרות חז"ל.

פרופ' יהודה רצהבי מביא ב„לשוננו לעם" (חוברת ל"ז, קונטרסים ו־ז, ניסן־אייר תשמ"ט) לשונות המצויים בכתב אך ורק במדרש רבה (בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, ודברים רבה, ושיר השירים, רות, איכה, קוהלת ואסתר רבה). מהו מתחוטא, למשל? המשמעות המקובלת היא — מ ת פ נ ק. אבל בשיר השירים רבה, ה, ד, דורש המדרש את המלה „עבר כדודי" „דודי חמק עבר" מלשון עבירה וקבלנו „דודי חמק עבר" — נתחטא, נתמלא עלי עברה".

מתו על מיטותיהון

„ועוד שנינו בשיר השירים רבה (ב', ה'): „אסיפה השמד נתכנסו רבותינו לאושא... שלחו אצל זקני הגליל ואמרו: כל מי שהוא למד יבוא וילמד וכל מי שאינו למד יבוא וילמוד" למד — מה טיבו? בן־יהודה במילונו (2693) מעלה את המובאות, מנקד את שתי המלים „לָמֵד", בקמץ ובפתח, שאינו עולה עם העניין; לדעת פרופ' רצהבי, הסבור שיש לנקד את התיבות לָ מָ ד כשם ולא כפועל, הוא על משקל בעלי אומנות (כגון נגר, רתך), תצורה זו, לָ מָ ד, לא נכללה במילונים.

במדרש, מציין בעל הרשימה, נמנו שישה איסורים, שנצטווה עליהם אדם הראשון, ושפיכות־דמים אחד מהם, ועליהם אמרו: ועל כולן יש סליחה חוץ משפיכות־דמים, לפי שעליה נאמר „שופך דם האדם באדם דמו יישפך" (בראשית ט' ו'). על זה הקשה ר' לוי, „הוי כמה בני אדם שהרגו ומתו על מיטותיהון" (דברים רבה ב' כ"ז), והכוונה שמתו במות כל האדם, ולא במיתה משונה. בינה נאה זו, אומר פרופ' רצהבי, לא הובא במילונינו בדיבורנו נשתגר הניבוי „מת מיתה טבעית".

מלה תמומה או מסויימת

„תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף" נאמר בשיר השירים א', י"א. על כך דורש המדרש: „תורי זהב — אלו הכתובים. עם נקודות הכסף — זה שיר השירים. מלה תמומה ומלה מסויימת" (שיר השירים רבה א', י"א), כלומר, המתכות היקרות משולות לערכם של ספרי מקרא, ופירוש „מתנות כהונה": מלה תמומה ומסויימת, — משמע דבר מסויים ומקויים. עניין טוב ויפה. אם נרצה, נוכל לשנות גם זה בלשון ימינו: שמעתי את נאומך, כל דבר שאמרת היה במתור ונורה, מלה תמומה ומלה מסויימת.

נרתק לנרתק

„נרתקי" או „נרתקי" שמה בלשון ימינו כשם־עצם אך לא כפועל, אף־על־פי ששימושו הפעלי מתבקש לכאורה. אמנם יעקב כנעני, היחיד מכל בעלי המילונים, מציין את הפועל הזה, הוא מביא אותו מן הספרות העברית החדשה, מ ה ז נ ה. אולם פרופ' רצהבי מראה שנרתק מצוי כבר במדרש. בשם ר' נתן אמרו: שגלגל חמה יש לו נרתק ובריכה של מים לפניו, והקב"ה מתיש כוחו במים כדי שלא ישרוף את העולם. אבל לעתיד לבוא הקב"ה „מערטלו ומהשתקו ומנרתיקו" (קוהלת רבה א' ה'). נוסח אחר של אותו מאמר גורס „ומנרתקו" כשם־עצם: „אבל לעתיד לבוא הקב"ה מערטלו מנרתיקו ומלהט בו את הרשעים" (בראשית רבה ו' ה'). בעל הערוך מבאר, ש„מהשתקו" הוא שיבוש של „מנושתקו" (נושתק) שלו, שפירושו נרתק נרתיקו), ביסוי.

פרופ' רצהבי מסיים, כי סביר להניח שחוזו וסופרים אחרים גרסו את „נרתק" כפועל, על־פי הכתוב במדרש קוהלת רבה, ואולם ברור שהגירסה הנכונה היא: „מנרתיקו" כמובא בבראשית רבה, והיינו כשם־עצם. לפנינו דוגמה של חידוש לשוני מוצלח על־פי גירסה מוטעית.

לשקר ל... או לשקר את?

שמואל לולב מאפיקים מצטט ממאמרו של נחום ברנע, „אם יש צדק", בשבועון „כותרת ראשית", 27.5.87: „המערכת המשפטית של צה"ל פעלה נודיים דיקוה, השב"כ שיקר אותה ולכן טעתה."

תוהה שמואל לולב: „כיצד קורה שעיתונאי־צמרת כנחום ברנע קולט שגיאת־דיבור נפוצה ושותל אותה בכתיבתו? האמנם „שיקר אותה" ולא „שיקר לה" או לחלופין „רימה אותה"?

„אל תראני „מלשיך", אלא אוהב הלשון (העברית) לשומרה (לשמרה)".

עד כאן שמואל לולב. בוודאי לשון ההלכה היא לשקר ל... (כגון שהשב"כ שיקר למערכת המשפטית של צה"ל (או רימה אותה)) אבל יש אוהבי לשון שהיא עברית־של־סלנג שמעדיפים נקיטת לשון אקרובטית, „לשקר את" דווקא, ושדי ומותר להם לגרוס כך — עד כמה שהם מרגים סלנג. כי יש לסלנג זכות־קיום.

★

עוד שולח לי שמואל לולב מודעה מגויירת בעיתון יומי, פרסום של חברת מחשבים נודעת, בראש המודעה — הכרזה: „יש לנו בדיוק את המחשב שאתה צריך".

שוב תוהה מכתבי, ואף אני ותוהה, כיצד חיטב לקוראי מכתבי:

„מה לעשות? להשלים? האמנם זאת התפתחות טבעית של לשון חיה?"

„והאמנם לאותה חברה יש את המחשב, ולחברה אחרת אפשר שאין את המחשב שאתה צריך? אכן, בביטוי „יש לי את" השתלט על הדיבור ועתה הוא משתלט גם על הכתיבה".

מאבק ללא אלימות

פייסל אל־חוסייני, בנו של עבד אל־קאדר אל־חוסייני, שנהרג בקאסטל ב־1948, שוחרר לפני כשבוע ממעצר מינהלי. לטענתו, יש להאבק בכיבוש במסגרת החוק, ללא אלימות. יש לשבת ביחד, ללא תנאים, ולדבר

מאת אהוד דור

„במלחמה כמו במלחמה. אנשים חפים מפשע, נשים וילדים נהרגים בה ולא רק חיילים. כזאת היא המלחמה. אבא שלי נהרג על הקסטל ב־1948. אם יבוא אלי היום האיש שהרגו ויגיד לי שהוא עשה זאת, לא אראה בו אויב שלי ואין לי דבר במישור האישי, בינו לביני. לכל היותר אבקש לדעת פרטים על השתלשלות הדברים" אומר פייסל אל חוסייני, בנו של עבד אל־קאדר אל־חוסייני.

אביו של פייסל היה ממנהיגי הלוחמים הערביים במאורעות 36'־39' והמפקד על הכוחות הבלתי סדירים במחוז ירושלים; יצאו לו מוניטין בקרב הפלשתינאים, כשפיקד על „אל ג'יהאד אל מוקדס" (לוחמי מלחמת המצווה הקדושה) בהרי יהודה ושומרון כשפרצה המלחמה ב־48', בה גם מצא את מותו. לפני שבוע שוחרר פייסל ממעצר מינהלי אותו ריצה במשך שלושה חודשים.

מזה חמש שני מרותק פייסל אל חוסייני לעיר ירושלים. משך חמש השנים האחרונות אסרו עליו, בצו, לצאת מן העיר במשך היום, ומביתו במשך הלילה, ועדיין לא ידועה לו הסיבה לכך. מכל מקום, עולה מדבריו, שעה שהוא מספר איך לפני שלושה חודשים, בשעה אחת־עשרה בלילה באו אליו שוטרים ואנשי השב"כ שהביאו לו צו לפקודת מעצר לשישה חודשים, וצו נוסף לחיפוש בביתו ובמשרדו. אנו פוגשים אותו במשרד זה, השוכן בבית־אבן גדול־מידות ומרווח במזרח ירושלים, שהוא על פי האופנה האחרונה בציודו ובאמצעיו, והוא המוסד למחקרים בנושא הפלשתיני והמזרח התיכון ואשר פייסל עומד בראשו.

כשמוגש הקפה הוא ממשיך ומספר: „באותו לילה נלקחתי לבית־המעצר שבמגרש־הרוסים, לאחר שהם הוציאו כמה מסמכים וספרים מן הבית ומהמשרד, ולמחרת הובלתי לבית המשפט המרכזי בירושלים. שם טענו נגדי שמצאו הוכחות המחזקות את העדות המרשיעה נגדי, המצויה בתוך תיק חסוי הקיים אצלם. זהו תהליך שאיננו חוקי, משום שהוא בא לאחר שכבר הוצאה פקודת המעצר נגדי, אבל אנחנו הסכמנו לו כי זו היתה הזדמנות עבורי לסתור את כל הגירסה של השב"כ".

„האשמה כנגדי היתה שאני איש בכיר בפת"ח" הוא טוען „ושיש לי קשר לכל ההתפרעויות שהיו בזמן האחרון בגדה ובירושלים, ובנוסף לכך שיש לי קשרים עם מפקדת אש"ף מחוץ למדינה. כל המסמכים שהובאו על־ידי השב"כ היו מסמכים שנגעו לסכסוך הערבי־ישראלי, שאנו נוהגים להכניסם לארכיון ואשר ניתן לכך אישור. הובאה גם איזו עדות של שמיעה בלא הוכחות מפי איש משכם ששמע, כביכול, שיש לי קשרים עם ערפאת. אני חושב שלא היתה שום טענה רצינית נגדי, גם לא בתיק שלא ניתן לי לראותו, והשופט פסק לבסוף על קיצור תקופת המעצר משישה חודשים, כפי שדרש שר הביטחון יצחק רבין, לשלושה בלבד. בבית המשפט טען התובע נגדי טיעון, שאני חושב שכדאי שגם היהודים וגם הפלשתינים ישימו לב אליו, הוא אמר שצריך לעצור אותי משום שמה שמדאיג את המדינה לטווח הקצר זו לא הזרוע הצבאית של אש"ף אלא הזרוע המדינית. הבעיה האמיתית של ישראל היא לא איך להתמודד עם זורקי אבנים ובקבוקי תבערה, אלא כיצד להגיב למהלך הפוליטי שעליו כנראה התשובה קשה הרבה יותר".

כאן, במשרד המצוי בסימטה קטנה המתפצלת מרחוב צלאח א־דין, נאספים כל המסמכים, כתבי־העת והספרות הנוגעים לשאלת הסכסוך הישראלי־פלשתיני. כאן מצויה ספרייה גדולה מאוד, שהיא פתוחה ומשמשת למחקרים, ופועלים פה עשרים וחמישה אנשים בשכר, ועוד מספר כזה בהתנדבות. תקציבו החודשי של המוסד הזה הוא ששת אלפים דולר.

כיצד מגייסים את התקציב הזה?

„חלק מהתקציב הוא מהכנסות הבאות אלינו ממכירת הספרים שאנחנו מוציאים, חלק מתשלומים עבור קורסים שאנחנו מעבירים לאלה שיכולים לשלם. יש תרומות־חוץ כמו מהבנק הערבי או מפלשתינים עשירים וממבקרים המסייעים פה במוסד, אבל יותר מכל — הכסף בא מקרנות בחו"ל כמו קרן פורד ועוד גורמים באירופה ובאמריקה".

ומהמקורות של אש"ף?

„ממקורות של אש"ף איננו מקבלים. זה על־פי העדפה שלהם. ככל הנראה יש להם מטרות אחרות שהם מעדיפים להעביר אליהן את הכספים בשעה שלנו מקורות משלנו. אנחנו רוצים חוסר תלות מוחלט" הוא מסביר, וכבר עולה ברק מסוים בעיניו. „יש לנו תנאים מסוימים מאוד לקבלת כספים שיבטיחו את העצמאות שלנו. ראשית, אנחנו קובעים את נושאי המחקר ומציגים אותם בפני מי שמוכן לתמוך במימונם; שנית, איננו מקבלים שום תנאי משום גורם חיצוני; שלישית, אנחנו לא מקבלים תרומות קבועות מאף תורם, אלא תרומה לצורך כל פרויקט בנפרד".

לפני חמש שנים, ב־1982, לאחר סיפוח הגולן וכאשר התקיימה בעקבותיו השביתה בגולן, ערך פייסל סיור בגדה וברצועת עזה ופנה אל תושביהן שישלחו מזון לילדי השובתים שלהם, לטענתו, יהיו הסובלים העיקריים ממנה ומן הסיפוח. לאחר שקיבל את הסכמתם של מספר אנשים שיידתמו להצעתו, הופיעו אצלו, הוא מספר, כמה אנשי שב"כ ומאז הוא בריתוק. „לאחר המעצר קיוויתי שלא יחודש צו הריתוק אוטומטית, כדי שתינתן ההזדמנות … להוכיח אם טענותיהם כלפי הן במקומן או לא. אולם … מיד לאחר שחרורי מן המעצר, הוציאו נגדי צו ריתוק …"

הנסיגה

ביום ג', 6.4.48, נשלחה כיתה בפיקודו של מ"כ להחליף את יחידתנו, שנשארה בקאסטל מאז הכיבוש.

ב־7.4.48, בשעה 22.00, תקף את המקום כוח אויב בן מאות (בסיס היציאה שלו היה עין־כרם, ובסיס ההיערכות – צובה). לפנות בוקר קרבו שלושה ערבים, אחד מהם לבוש אירופית – נושא אקדח ותת־מקלע אמריקני לבית ששימש כבית המטה. השומר ליד הבית הרגיש בהם, פתח באש והרג את האיש הלבוש אירופית. שזוהה, לפי התעודות שנמצאו בכיסו, כעבד־אל־קאדר אל־חוסייני.

ב־7.00 בבוקר ביקרו במקום משוריינים שלנו, שהעבירו ציוד ותחמושת. בשעה 10.00 נתחדשה ההתקפה, במשך שעה שלמה ניתכה אש חזקה ממכונות כבדות, ממקלעים וממרגמות "3. אח"כ החלו בהסתערויות מצד מזרח בכיוון הוואדי, בחיפוי משוריין עם צריח. כוח־הרתק של האויב היה חזק מאוד. ב־12.00 הגיע כוח האויב עד ל־1200 איש. מצב המגינים הורע.

נשלחה תגבורת בפיקודו של נחום אריאלי, הוטל עליו להגיע למקום, לקבל לידו את הפיקוד ולהחזיק במקום.

התגבורת הגיעה כשהאויב נמצא כבר בקרבת בית המטה. אנשי הפלמ"ח חיפו על נסיגת החי"ש ואחר נסוגו בעצמם תוך אבידות קשות.

מתוך „הקרב על הקסטל" דו"ח — „מערכות" 8.4.48

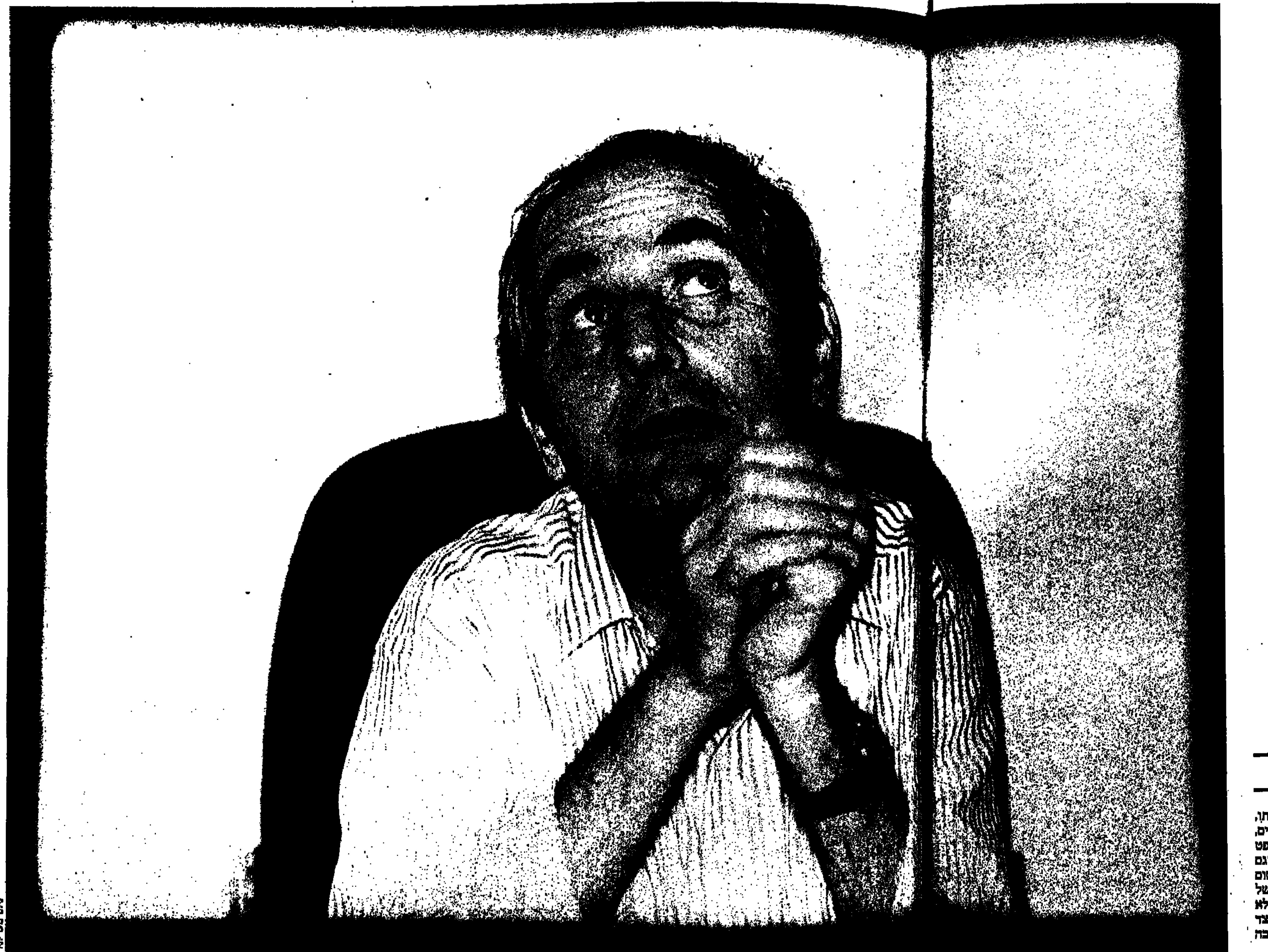

„זאת מלחמה ובמלחמה כמו במלחמה" – פייסל אל חוסייני

… אתמול שוחח פייסל במעצר במגרש הרוסים בירושלים, … שכן הועבר לחדר מעצר בכלא רמלה. גם כאן בילה חודש … ששוחרר ביום חמישי שעבר, בו ביום שב והכריז: „אני … ואפעל בדרכי במסגרת החוק".

רוצים לפעול במסגרת החוק

מדוע אינך מתייצב נגד הפעילות של הזרוע הצבאית של אש"ף הזורעת פיגועים והדוחה יותר ויותר את הדרך … מדיני בבעיה הפלשתינית?

„אנחנו עם שחי תחת כיבוש, וככזה יש לנו הזכות לפעול בכל … אנחנו פועלים במסגרת החוק, ואם השלטונות רוצים … לפתור את הבעיה בדרך שאין בה אלימות, הם … לתת הזדמנות לאנשים כמוני לפעול ולא להשליכם … אם הם פועלים בדרך של מעצרים כאלה הם מוכיחים בכך … שאין להם דרך אחרת לפעולה אלא לנקוט … את השאלה הזו צריך להציג בפני המימשל הישראלי, … למצוא את הדרך איך לא להוביל לאלימות. אני אינני … לעם הפלשתיני שיעזוב את דרך האלימות שעה שהם … שאנשים כמוני, הדוגלים בדרך של אי־אלימות, נחסמים … השלטון".

… שלא תגנה מקרים של פגיעה באזרחים חפים כמו ממטען … שהתפוצץ על שפת הים?

… בעבר יצאתי בהכרזת גינוי, כמו אחרי הדקירה בסכין … ואז נאמר עלי באמצעי התקשורת, שאיני בן, ושכל מטרתי היא הטעיה. אבל יותר מכך, אני חושב שיש אי־צדק כזה שטוענים נגד האיש החלש, אשר נשלט על־ידי איש חזק ממנו והמכה בו כל הזמן בכל חלקי גופו, וכאשר אותו חלש מפרפר ומצליח להטיל קצת חול בעיני החזק, מיד שואלים אותו למה עשית את זה ועוד דורשים ממנו שיבקש סליחה.

„זאת מלחמה, ובמלחמה כמו במלחמה. נהרגים ונפגעים גם חפים מפשע. אינני יודע מדוע מחריד יותר כאשר נפגעים או נהרגים מאבן או סכין, ואילו הפצצה של מטוסי פנטום על עיר חילוואה נחשבת למוסרית יותר". הוא משיב נרגש, אלא שהדבר אינו ניכר בקולו, רק עיניו מעט מתלחלחות והוא עובר לדבר באנגלית שוטפת שקשה להדביקה. „כל יום אנחנו מאבדים נשים וילדים וגברים בהפצצות על בסיסי הארגונים הפלשתינים. גם הישראלים מאבדים. לשני הצדדים הכאבים שלהם. אילו הייתי החזק יכולתי לומר הרבה דברים. ואחרת, אבל אל תבקש ממני לדבר על משהו בזמן שאתה מאיים עלי. כשאתה חזק אתה גם יכול לוותר. החלש אין לו על מה לוותר. אין לו ממה לסגת. ב־1981 היתה הפסקת אש בגבול ישראל־לבנון בין ישראל לאש"ף. אש"ף היה אז חזק ושמר עליה במשך שנה שלמה. הוא הוכיח שהוא יכול לשמור על השקט בדרום לבנון, וכך יכול היה לשמור על השקט ברצועה ובגדה המערבית. אבל המחשבה הזו הפחידה את ממשלת ישראל, ואז החליט לתקוף את אש"ף בלבנון, משום שידעו שאם יכו את אש"ף הוא יחלש, ואז לא יהיה עם מי לעשות שלום. עד היום הממשלה רוצה להגיע לשלום עם הפלשתינים תוך הכנעתם. שמיר הרי אמר שאפילו אם אש"ף יכיר ב־242 וב־338 — הוא עם אש"ף לא ידבר. הוא אינו מוכן לדבר עם המחבלים והרוצחים נשים וילדים. הוא האחרון שמותר לו לדבר על טרור. אבל אם תשאל אותי עם מי צריך אש"ף לדבר, אני אומר לך: עם שמיר, הוא ראש הממשלה, הוא הכתובת היום ואין לכך כל קשר ליחסי האישי כלפיו".

מדינה פלשתינית תאפשר משא ומתן

מה עמדתך לגבי יוזמתו של פרס בעניין הוועידה הבינ־לאומית?

„אני חושב שפרס עשה צעד חשוב קדימה, אבל לא די. אני בהחלט מבחין בכך שהוא מנסה לצאת מן המעגל הפוליטי, שעד עכשיו קבע אותו הליכוד. על המערך להבין שביום בו קמה מדינת ישראל נוצרו התנאים להקמת המדינה הפלשתינית. אם המערך מעוניין בפתרון הסכסוך, עליו לתמוך בהקמת מדינה פלשתינית ואז אפשר יהיה לגשת למשא ומתן".

איך אתה מעלה את הרעיון של מדינה פלשתינית בזמן שבכל ההחלטות והרשמיות של אש"ף אין רמז להכרה במדינת ישראל לצד המדינה הפלשתינית?

„ערפאת אמר שחלומו הוא מדינה חילונית דו־לאומית בכל שטחי ישראל, אבל זהו רק חלום, והוא מודע לכך שלא כל חלום מתגשם. זה היה רמז מצד הפלשתינים, ועכשיו אנחנו מחכים לרמז מצידה של ישראל. אתם רוצים לקבוע את חלקכם בארץ הזו מבלי לשמוע בכלל את דעתנו. צריך פעם אחת להגיע למצב שבו נוכל לשבת יחד ללא תנאים והכרזות מוקדמות. את ההסכם שיפתור את הסכסוך חייבים לעשות עם הפלשתינים. הסכם צריך לעשות עם מי שאינו מפחד, והעם היחיד במזרח התיכון, שהנהגתו אינה מפחדת, הוא העם הפלשתיני — משום שאין לה מה להפסיד".

נפתולי אדם

עמי כץ – על הפנים

מחפש איזון

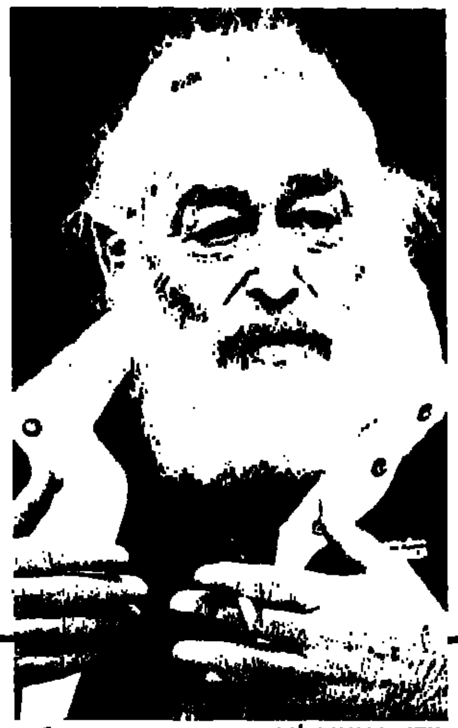

רודי: המכורים לים

בטרם בוקר הם כבר מנפנפים ידיים ורגליים. חורף, קיץ — הם שם. מה מריץ אותם ומה חושב עליהם הפסיכולוג דוד רודי

מאת אלישבע איילון

צילם בועז לניר

המשוגעים על הים

סאמי: אחרי ים ולפני עבודה

יום שלישי השבוע. חמש לפנות בוקר. חוף גורדון תל־אביב. בורא עולם עושה זאת שוב. יום חדש נולד. ים, שמים, חול. טרילוגיה נצחית, מגנטית. „המשוגעים" באים, מטפטפים את נוכחותם אחד־אחד, מניחים שקיות ניילון זו לצד זו, בשקט. מעוררים בעדינות את הבוקר. מחייכים אחד לשני חיוך רחב, מברכים לשלום, שואלים מה נשמע קצר, טקסי, ופונים לעסוק בעצמם.

צלמם, צלם אנוש, אך הם שונים. מעדיפים לעמוד על הראש, למקם אותו למטה, לנפנף ברגליים זה אל זה כמו סיגלו לעצמם שפה משלהם, מערך קומוניקטיבי סודי, שייך להם לבד, ללא מלים. כשהם נושמים כל גופם נרעד. הנשימה עבודה, זו הראשונית של שעת בוקר מוקדמת איננה טריוויאלית, אלא כבחינת יצירה, עד כדי אומנות. הם מוציאים אוויר עד שהבטן נדבקת לגב ומוכיחים ששום בשר, פרט לזה הנושא את דמם הבריא, לא בא אל קרבם כבר שנים. מאז התמכרו. על הים לא תוציא מהם מלה. כשהם מדברים על הים הם שותקים.

מעניין, קודם בא השיגעון והם רק צירפו לו את הים, או שמא הים עצמו עורר את השיגעון? מה זה משנה. הם שם כבר שנים. אז יש להם אהבה משוגעת או מהו למי־איך הסיבות, המניעים אותם בכלל לא מעניינים.

עמי, מהנדס בן 55, עושה מדיטציות, יוגה, מסאג'ים, ביו־אנרגיה, מגיע כל בוקר לפני העבודה לים. „אנשים מגיעים לכאן יום־יום [illegible] באותה שעה, כמו תחת היפנוזה. מצויים באי[illegible] טראנס. אני כשלעצמי אוהב את הים, למהו כמ[illegible] מדובר ברגש. אהבת הים על כל פניו כשהו[illegible] שקט או סוער. הים כל הזמן משתנה. אני יכו[illegible] לשבת שעות כמו גולם ורק להביט בו, לחוש א[illegible] הקצב, את העצמה, את המחזוריות. וזהי אהב[illegible] חזקה. מה כבר אפשר לומר על אהבה כמו א[illegible] נמשך לים. הסברים לא מעניינים אותי. אם תר[illegible] יש כאן עניין של אמונה, אבל בשום אופן ל[illegible] מהסוג התועלתי. אני מאמין באהבה לים ואוה[illegible] להאמין בה".

סאלים נקרו: „היום, בגיל 81 אני צעיר. כ[illegible] 55 הייתי זקן. במשך שנים ביקרתי כל יום ש[illegible] בקופת חולים. קליינט כבד. כשעליתי אר[illegible] בשנת 51 בעליית עזרא ונחמיה עם כל הע[illegible] העיראקית, שקלתי 80 קילו. הכרס שלי הי[illegible] מלאת שומן. עכשיו אני יכול לחתוך ממנה [illegible] מטר ולתפור את הקצוות. כבר שנים אני שו[illegible] 50 קילו. בתורף הייתי הולך עם טונה של בגד[illegible] תמיד חולה, מלא בכדורים. הרופא שלי אמר ל[illegible] סאלים זו הזיקנה. או שאתה קופץ עליה או ש[illegible] קופצת עליך. אמרתי שאין לי אמביציה לעש[illegible] עם עצמי משהו. אז תחכה, הוא ענה, למלא[illegible] המוות. אל תדאג, הוא יגיע. נבהלתי. למחר[illegible] קמתי מוקדם והלכתי ברגל מהבית [illegible] למשרד שלי בתל־אביב, ואז עברתי מטאמורפו[illegible] התחלתי להאמין בהבראה עצמית, בספי[illegible] גופנית, בתזונה נכונה. הפכתי לאדם צעיר [illegible] [illegible] נהייתי אדם שמח מאושר".

[illegible] גם היום צועד סאלים בוקר בוקר מרמת־גן [illegible] עד חוף עדרון בתל־אביב. מגיע לחוף, מחלק [illegible] שאסף בדרך. אדם צנום, אין עליו טיפת [illegible] שומן, קצת מידלדל מעט, זכר לאותם ימים של [illegible] הבשר והחולי. „בים", אומר סאלים, „אני [illegible] את טעם האוויר. הים הוא המקום היחיד [illegible] לא מרגיש באקווריום. חופשי ומאושר".

[illegible] „מדובר בסוג של התמכרות" אומר הפסיכולוג [illegible] כאקצנט המיוחד לו. „בשפה מקצועית [illegible] התמכרות לים 'התמכרות חיובית'. [illegible] לים דומים ברמת המוטיבציה למכורים [illegible] לאוכל טבעוני, להתעמלות. יש לאותם [illegible] אידאה כיחס לבריאות, אידיאות מאגיות [illegible] ברורות. הם מתמכרים לבריאות, למראה [illegible]".

[illegible] האם ניתן להשוות אותם לחולי הניקיון [illegible], למשל?

[illegible] לא, יש שוני. המכורים לניקיון הם טיפוסים [illegible] אכולים ברגשות אשמה. הכל צריך [illegible] מסודר ומאורגן באופן אובססיבי, חולני, [illegible] שכאן מדובר בכפייתיות, בסטייה [illegible] לכיוון של בריאות. לרוב, אלה אנשים [illegible] שרוצים להיראות ולהוכיח שהם [illegible], הם סובבים סביב אמונה פנימית בתוספת [illegible] התענגות".

[illegible] כולם רוצים לחיות עוד קצת, להישאר [illegible], אבל לא כולם עושים משהו בנדון. כזה [illegible] מורכב, מתחלק לסוגים שונים. יש כאלה שכל־כך רוצים שמרוב רצון לא עושים שום דבר. יש שאומרים 'איל פאט מאט', אף אחד לא חי לנצח, גם זו אמונה.

האם, אכן, מדובר בחולי?

„ברור שיש באותם 'משוגעים' נטייה מזוכיסטית. בכל פעילות מוגזמת ניתן למצוא נטייה שכזו. רק מזוכיסט יכול ליהנות מים סוער וקפוא. הסיפוק בא מן הסבל".

האם אתה מזהה אלמנט תראפי בכל השיגעון הזה?

בהחלט כן. יש אנשים שעבורם ריצה של קילומטרים היא קתרזיס. יש כאלה שעבורם שחייה במים קפואים היא המרצת הדם והרגעת העצבים".

בראייה פסיכולוגית, מה מייצג הים עבור האדם?

„יש בו אלמנט של חזרה לשורשים, חזרה אל הטבע. יש לים כוח כריזמטי, באופן בלתי מודע מזכיר הים אינסטינקטים, כוחות טבע ראשוניים שטוב לפגוש אותם. יש פסיכולוגים שמוצאים בים אקוויוולנט ליחס לאמא. בצרפתית, ים עם לאמא יש הבדל של אות אחת. הים קולט ופולט, נותן תחושה של רחם האם, וכלוה הוא מיוחד בכוחות טבע אחרים כמו רוח או ברק".

יום שלישי, 8 בבוקר. ים, שמים, חול. המשוגעים של השעה 5 מפנים מקום למשוגעים אחרים. אלה יצרבו את גופם בשמש, ירוצו עד פלמחים ובחזרה, יפתחו צורנויות וסגרו איתן חשבון. ההבדל הוא רק באמונה, באקסיומות הראשונות, השרירותיות שכל אחד מאמץ לעצמו.

שכיבות סמיכה לאחר ריצה

אמנות עכשיו

„הדוקומנטה הח'" — תערוכת אומנות עכשווית בינלאומית המוערכת בקאסל שבגרמניה. יש הסבורים שהיו יפות ממנה

מאת חיים מאור

ובת מוקיון קטנה, מופעלת על־ידי מפתח, יושבת לפני כן ציור ורושמת רישום. ברישום נראים מבקרי אמנות מתבוננים ב„זעקה" של מונק, לצד הבובה מונח מטבע כסף וקופה בצורת חזיר.

כך נראה, במכחולו של רוב שולטה, האמן המופעל ומתנועע בתוך המערכת החברתית־תרבותית־כלכלית העכשווית. אמירה מרירה, ריאליסטית זו מתארת באור נכון את „הנפשות הפועלות" ב„הצגה הגדולה בעולם האמנות" — „הדוקומנטה".

שמה הרשמי הוא „דוקומנטה מס' 8", בעיר קאסל שבגרמניה (12.6.87 — 20.9.87), אך כהיותי שם התברר לי כי כולם מכנים אותה בשם החיבה „ד"8". „ד"8" הוא הקוד המשותף, מלת־הצופן בכל הפרסומים, הכרזות והשיחות המשותפות לכל „המאמינים" שעלו לרגל מקצווי עולם לחזות בה, כי זוהי תערוכת האמנות העכשווית הבינלאומית המפורסמת, החשובה והיוקרתית ביותר במאה ה־20.

„הדוקומנטה" היא „הוודסטוק" או ה„אקספו" של האמנות. היא מתקיימת אחת ל־4־5 שנים ואמורה לסכם את המתרחש בשנים אלה באמנות, להציג ולחשוף את החדש־חדיש ובמידת־מה אף לכוון ולהתוות את ההמשך. כיוון שתערוכה זו צברה יוקרה ומוניטין כאלה שרמת הציפיות ממנה עולה בהרבה על רמת הציפיות מכל תערוכה אחרת. אמן הזוכה להציג ב„דוקומנטה" הוא אמן שנכנס לפנתיאון, להיסטוריה, ובמישור האישי, פירושו של דבר, פתיחת דלתות וארנקים...

לכן, כגודל הציפיות כך גודל האכזבה. מארחי (אדריכל גרמני חשוב המעורה באמנות העכשווית ובעל קשרים טובים עם אמנים עכשוויים, אוצרי ומנהלי מוזיאונים ופוליטיקאים) הצהיר בפני כי בעיניו „הדוקומנטה" הנוכחית היא החלשה ביותר ו„הבטוחה" ביותר. „זוהי תערוכת־סיכום החסרה את העיקר — רוח רעננה ובשר טרי. יש בה — יחסית — מעט עבודות טובות וחזקות ובתוכן בולטת במיוחד עבודתו של מיכה אולמן". הבאתי את דבריו של האיש, אשר משקפים את הלך הרוח במקום.

אשר לנקודה הישראלית, אין לי ספק, עתה, לאחר שהות של שבועיים בגרמניה וסיור אינטנסיבי בתערוכות מרכזיות — כי יש לנו (האמנים הישראליים) סיבה אמיתית להרים את הראש. העשייה הישראלית במיטבה היא רצינית, מעמיקה ומעניינת יותר מרוב העבודות המוצגות במרכז האמנות. אמני חו"ל מצטיינים במקצועיות רבה, ביכולת להפעילו להשתמש בחומרים שונים (ככל שרק תרצה) או בטכנולוגיות חדישות. שפע החומרים והמכשירים היקרים לצרכי היצירה האמנותית אכן יכול לעורר קנאה אצל אמנים הסופרים את מעותיהם, ממתינים שנים למילגות־של־חסד או יוצרים עם „תקציב אמנות" קבוצי — אך כל העטיפה הזו נשענת על בסיס רעוע ודל כשבאים לבדוק את האמירה והרעיון.

בניגוד לאמן הישראלי שאמירתו דחופה, לחוצה, יונקת מחומרי חיים אינטנסיביים ומעיקים, אתה חש כי חלק גדול מאמני חו"ל יוצרים מתוך ובתוך שפע מנוון וריקני. הם „משחקים" בחומרים, בצורות ובציטוטים אינטלקטואליים אך מותירים אותך — בסופו של דבר — בהרגשה הנעה בין שעמום לאכזבה.

עלי להודות כי הרגשה זו ליוותה אותי גם ביחס לעבודותיהם של אמנים גדולים, ידועי־שם. בשבילי היתה זו מעין „נפילת האלים". ואם מדברים על אלים או ג'וזף בויס הוא, כנראה, „אבי האלים".

בויס, שנפטר לפני שנה, זוכה כאן ב„דוקומנטה" — להערצה מאגית, פולחנית ורוחו ממש „מרחפת על פני המים". אמרתו המפורסמת („כשם שהאדם אינו קיים עדיין והוא חייב להברא, כך האמנות חייבת להברא כי היא איננה קיימת עדיין") מתנוססת באותיות־ענק שחורות בכרזה, במרומי אחד מן הבניינים בתערוכה.

עבודת־וידאו מרכזית, של אמן הוידאו נם־ג'ון־פייק, הינה מחווה לבויס ועבודה „חרשה" מבית היוצר של בויס מוצגת בחדר מרכזי בבניין ה„מוזיאום־פרידאריינום". שלא לדבר על תלמידי־צאצאי בויס, השייכים לצוות הארגון או המציגים מעבודותיהם. ובכל זאת, הגורו הזוכה לפולחן־אישיות כמעט מאגי, מי..נלה כרוח־רפאים חסרת עצמה. כ„כוכב רוק" מזרקן המיילל לתוך המיקרופון יללות של זאב־ערבות (בעבודת נם־ג'ון־פייק) ובסופו של־דבר יללותיו האנכרוניסטיות הופכות ליללת הסיכום של אסטטיקת שנות ה־70.

עבודה פיסולית קטנה, צנועה ו„רוחנית", של וולפגנג לייב, יכולה לשמש מפתח להבנת „העידן החדש" באמנות שנות ה־80. יצירה שקטה ושלווה, אנושית, צנועה ורוחנית. חומרים טבעיים, עיצוב גיאומטרי, פיסול בעל איזכורים פונקציונליים ו/או פולחניים, חיפוש אחר פשטות ראשונית, בדרגות הגבוהות של ההפנמה המדיטטיבית, לתוך עצמך, לתוך הטבע, לתוך הבורא.

לייב, אמן מתבודד, הינו רופא שזנח את מקצועו לטובת החיפוש אחר „הבנת האדם וגופו" על פי מסורת החשיבה המזרחית הזן־בודהיסטית. פסליו הגיאומטריים־מינימליסטיים עוסקים בדברים בסיסיים כמו בית ותחושות של מגע ומחשבה הנוצרים מדברים פשוטים כמו אורז, שיש, פיגמנט של צבע וכו'.

לייב מצהיר כי לדעתו „לא חשובה הצורה אלא הרוח" בעבודתו הוא מבטא צניעות, סבלנות, תחושת זמן ומעגלי־חיים, ומחפש שלום, שלווה והעדר אלימות.

יצירה אמנותית שכזו הינה תפנית של 180 מעלות מן המאפיינים של הפוסט־מודרניזם האקספרסיוניסטי שאפיין את הדוקומנטה הקודמת, בשנת 1982. כזכור, שטף את הדוקומנטה ה־7 גל של ציור ופיסול ניאו־אקספרסיוניסטי, צבעוני מאוד, גדול, הבעתי, אלים, היפר־אקטיבי. הקריאה לפרץ־רגשות זה יצאה מגרמניה (אלווירה בך, סלומה, פנק, באוליץ, אימנדורף, קיפר ואחרים), איטליה (קוקי, קייה, קלמנטה ואחרים) וארה"ב (שנאבל, קאסטלי, בורופסקי ואחרים) והפכה לקוד ולקנון המנחה של השנים האחרונות באמנות (כולל הישראלית).

והנה „דוקומנטה 8", „החלשה והבטוחה־מדי" מתאפיינת בשיבה אל השקט, הסדר, ההיגיון, הגיאומטריה.

„ניאו גיאו"

קשה, כמובן, לתאר את כל העבודות המוצגות, אך ניתן להצביע על הבולטות שבהן (לטעמי ולדעתי) וכן לעמוד על מספר מאפיינים המשותפים לאמנים שונים (שאינם קבוצה סגנונית מאורגנת ומשותפת) ב„דוקומנטה 8" ומזוהים כ„רוח התקופה".

„ניאו גיאו" מתייחס לטיפול המחודש במושגט גיאומטרי בציור ובפיסול, דהיינו „גיאומטרי חדש". בפיסול הניאו־גיאומטרי ניתן למצוא פסלים המתפקדים, בו־זמנית, במישור האבסטרקטי והפונקציונלי. פסלים רבים נראים כמו מכונות תעשייתיות או כאביזרים/רהיטים/מכשירים/מבנים גאומטריים שמושיים. בחלק מן המקרים זה רק „נראה כמו" (למשל אצל הישראלים נחום טבת וצבי גולדשטיין) ובאחרים אף ניתן לשימוש (למשל המבנה הפיסולי־גאומטרי של תומס שטוטה, המשמש כחנות למכירת שתייה, גלידה ועוגיות ומוצב במרכז הפארק; פסלו של סקוט בורטון המשלב אבנים וצמחייה ויוצר מעין כיכר עגולה המשמשת גם כמושב־אבן למנוחה, או הייגריך ברומאק ואוהלו המוצב בפינה שקטה בפארק ו„משמש" כ„מקדשון לתפילה" או כ„פינה לפיקניק"...).

עוזי קדם: תצורי האדמה

מנשה לונגו: „כולכם זומבים (אמת לפני אלוהים), פרט מתוך עבודה סביבתית

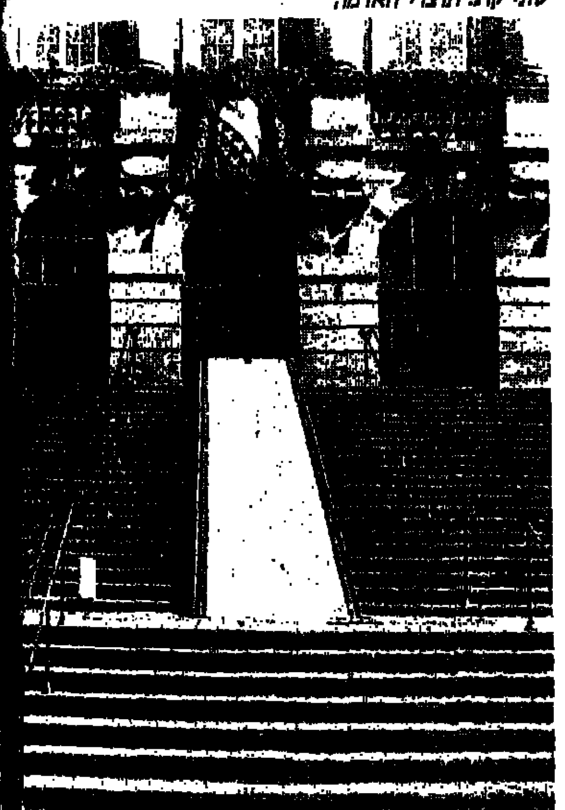

דני קראוון: „קר", בית העירייה בקאסל

משלימות אותה. המרכיב השלישי בעבודה הוא הלעגני והמושך שבין חלקי העבודה, הוא מכונה „כולכם זומבים" (אמת לפני אלוהים). זהו פסל ענק, כ־3 מטר גובהו, עשוי ברונזה ירקרקה והוא מזכיר, בכוונה, פיסול ריאליסטי הרואי מן הסוג המוכר כל כך של „המנהיג על הסוס" או „הגיבור הקוטל דרקונים". לונגו יצר דמות כלאיים הממזגת, במראה ובחפצים שעליה, את כל גיבורי הווידאו והקולנוע המרע־בריוני. יצור מפלצתי זה, בעל פרצוף אימתני ושיניים חייתיות, חושף איבר מין גדול וסטמת אשה ותוקע נורות כברקים מישבנו. „המולטי־סופר־גבור" הזה משמש כהתגשמות של כוחות השחור בפנטזיות צרכני הרובוטריקים והנינג'ות למיניהם. לונגו, כמובן, מציג באור ביקורתי צרכנות זו וחושף את קהות החושים וחוסר הרגישות המוסרית שבה.

„סביבות" — פיסוליות אחרות פונות אל תחושותיו של הצופה. מדובר בעבודות טוטליות היוצרות אווירה מלחמתית־מורבידית בתוך חלל נתון של חדר או אולם תצוגה כמו יגנר גרנטר שהעמיד במרכז חדר חשוך קוביית־שיש עליה מוקרנים מעין תצלומי־אוויר מלחמתיים. והצופה, הניצב ליד הקוביה, חש כאילו הוא חלק מישיבת גנרלים בחדר־מלחמה כלשהו. לעומתו קלאוס ומ־ב־רוש מכניס את הצופה לסביבה הדומה לחדר־חקירות או „תא־מעצר בטירה אפלולית. חלונות מרושתים, קירות בטון מלוכלכים, קונסטרוקציות מתכת ושני עמודים, שכותרותיהם שני מסכי וידאו המלווים בפסקול דרמטי, מעיק. כל אלה יוצרים את החרדה העמומה בלב הצופה היושב על ספסל־עץ הקבועים באחד הקירות. מיצב־וידאו זה נקרא „רקוויאם מלחמה" והוא מתייחס למלחמת העולם ה־2.

את מימד הזיכרון־המורבידי מציגים גם הולצר וקריסטיאן בולטנסקי. בתוך חדר חשוך הציבה הולצר שתי מצבות־שיש שעליהן טקסט באותיות בולטות המבטא כתב־אשמה. על הקיר שמנגד „רץ" הטקסט בכיתוב צבעוני־דיגיטלי. המראה הכללי מזכיר מעין קריפטה מודרנית. בולטנסקי יצר „חדר ארכיון זיכרון" מחולק על־ידי מחיצות ברזל מרושתות. על גביהן ועל הקירות שמסביב תלה עשרות צילומים גדולים של פרצופי אנשים מטושטשים, בשחור־לבן, בתוך מסגרות שחורות, שחלק מהם מואר בספוטים קטנים. זהו חדר זיכרון טיפוסי אוניברסלי היונק, לדעתי, את השראתו מפרוזדורי „בלוק המוות" באושוויץ.

גם מריה גרלאפונטיין סולדת מתרבות הכוח, האלימות וקהות החושים. בסביבה דרמטית הכוללת קונסטרוקציית עץ ועשרות מסכי־וידאו מוצג גבר שרירי המתאמן בחדר־כוח, בהרמת משקולות. העבודה מכונה „רמעות של ברזל" והיא מחשמלת בעצמתה ובקצב החושני שבה. הרמות המוכפלות והפעילה, הנושמת ונושפת במאמץ האימונים, מתעגה כמחלקת צנחנים ב„מסע אלונקות" בטירונות... מריה קלאס שרה ברקע וקולות נוספים יוצרים תחושה של מטאדור הנלחם בזירה כנגד שור בלתי נראה. ג'ן לאפונטיין מציגה נקודת הסתכלות אירונית כלפי „המאצ'ו המצוי" החותר להיות „קצין וג'נטלמן" באמצעים של סריום עצמי.

אך הסביבה המרשימה ביותר, החודרת ומחלחלת אל תוך העצמות בעצמתה שמורה, לדעתי, לאיטלקי פבריציו פלסי. פלסי יצר מיצב־וידאו, הקרוי „רומא", הכובש אותך בעצמתו למרות פשטותו. הוא צבע אולם גדול בצבע ארום (המזכיר ודומה לפרסקאות האדומים בווילות בפומפיי). עשר גומחות מקושתות מסביב ותאורה מועטה במספר מקומות משלימים את „התפאורה". על הקירות נשענים, סביב, עשרות לוחות שיש לבנים, בלתי מעובדים, ברומה למראה הנגלה בסדנא של סתת מציבות. על התקרה קונסטרוקציית מתכת שחורה, כמו צינורות בבתי־חרושת. מן הגומחה המרכזית יוצא סרט־נע אלכסוני, מלמעלה כלפי מטה והוא נמצא בתנועה מתמדת קולנית וחורקנית. במסכי הווידאו רואים ושומעים זרימה של נהר איתן, בתנועה מתמדת, ומדי כמה דקות רואים אבן גדולה המושלכת אל תוך הנהר במפץ אדיר ונעלמת במעמקיו. הרעש האדיר של המכונה, זרימת המים, נפילת האבן וקולות נוספים בלתי מזוהים והתנועה הבלתי פוסקת, מצמיתים אותך למקומך. מי שמוכן להיכנס אל תוך ה„לופ" הזה, הסיזיפי, יחוש כאילו הוא בתוך מכרה תת־קרקעי מיתולוגי או ב„תופת" של דנטה. מראה פניהם של הצופים, שעמדו לצידי בעת ששהיתי בתוך „הסביבה" של פלאסי, שיכנע אותי כי „זה עובר" עליהם, לא פחות מאשר עלי.

„[illegible]"

חלק ניכר מן העבודות עוסקות במשבר האמנות וביחסי אמן־קהל־מוזיאון. ב„אורנג'רי" מוצגות עבודותיהם של ארכיטקטים אשר הוזמנו להגיש תוכניות לבניין מוזיאון מודרני־אוטופי. המעניין הוא כי חלק גדול מן ההצעות כוללות מבנים המשלבים עיצוב גיאומטרי (זוכרים? „ניאו גיאו") עם אלמנטים ניאו־קלאסיים (שילוב של מקדש יווני ופנתיאון רומי)...

הסימפטום הבולט ביותר להמחשת המשבר הזה (או אולי עדיף לכנותו תחושת „הדשדוש במקום") הוא „הגימיק" ו„הסמל המסחרי". חלק מן העבודות ב„דוקומנטה" (וכן בתערוכות בין־לאומיות אחרות שראיתי) נעשו בזריזות וללא מאמץ. אני מתכוון לכך שאמנים מחפשים „גימיק" או „טריק" קליט, אפקטיבי ומיידי אשר ימשוך את עין הצופה ותשומת לבו, כאשר הוא נע ב„מסלול הירידי". הצורך ב„משיכה ופיתוי הלקוח" אינו שונה כאן מן הצורך הזה בתערוכת „אדם ומעונו" או בסופרמרקט. באופן טבעי, בתוך שפע כזה של עבודות, אתה נתפס ומתעכב ליד אלה שמצליחות „ללכוד" אותך באמצעי זה או אחר. טכניקה נוספת, החוזרת על עצמה, היא „הסמל המסחרי". אמן מוכר וידוע, בעל כתב־יד ייחודי, מציב עבודה ה„מוכרת" את „המתכון" האופייני לו. בחלק גדול מן המקרים אתה רואה עבודה שכמוה ראית גם בתצוגות אחרות. דומה כאילו האמן אינו מתייחס כלל לשוני שבין תצוגה לתצוגה, חלל, זמן, אנשים וכו', אלא אומר „הנה אני" או „גם כאן הייתי". מיותר להזכיר שמות, מדובר בתופעה המגיעה עד לבכירי האמנים כיום בעולם, חבלו איך אומר קרל ולנטין (בדחן בווארי מפורסם, מתחילת המאה ה־20) — „אמנות היא יפה, אבל עושה הרבה עבודה"...

עבודתו של הנס הוליין ממחישה, לדעתי, את כל אותה פרובלמטיקה שהצגתי בסעיף זה. הוליין תלה בתוך אולם קטן „תערוכה". התערוכה מורכבת מלוחות לבנים מרובעים שעליהם כתובים שמות של יצירות אמנות, שם האמן ופרטים טכניים של היצירה. מתחת ללוחות הללו, בגורל וכמקום כו בדרך כלל מופיעה פתקית עם שם היצירה ושם האמן, מופיעות רפרודוקציות של היצירות המוזכרות בלוחות... הוליין הפך את היוצרות והמחיש, במעשהו זה, כי תשומת הלב העיקרית של הצופה/המבקר מוקדשת לכותרת „מי האמן" „מה שם היצירה" וכו' ולא ליצירה עצמה, לציור או הפסל. הוא מציג ב„תערוכה" זו יצירות של ליאונרדו דה וינצ'י, רובנס, ולסקז, פיירו דלה־פרנצ'סקה וכו'. זוהי בחירה הממחישה את חוסר האונים של־אמני ההווה והישענותם על ה„קלסיקנים".

ההתחברות אל העבר ו„הציטוט האקלקטי" הוא ממאפייני הפוסט־מודרניזם, המתגלה, יותר ויותר, כ„דקדנס" של סוף המאה ה־20, אשר עורג ומקווה ל„כוס" חדש שיביא את אותה „רוח רעננה" ו„בשר טרי" שהוזכרו בדברי מארחי, הארכיטקט הגרמני. ■

יאן המילטון פינליי: מראה אל המקדש

בתפר שבין הפיסול הפונקציונלי וזה „הנראה כמו" נמצאת, אולי, עבודתו הסביבתית של יאן המילטון פינליי המכונה „מבט אל המקדש". פינליי הציב 4 גליוטינות גדולות עשויות עץ ומתכת, בפתח שורת עצים המובילה לארמון קטן בעל כיפה ירקרקה. ה„מכשירים" מוצבים במרחקים שווים זה מזה (כ־10 מ') ונמצאים בקו ישר עם המקדש־ארמון מצד אחד ועם מרכז בניין האורנג'רי, מצד שני. המתבונן דרך הגליוטינה הראשונה רואה את האחרות הולכות וקטנות בפרספקטיבה ו„כולאות" את המקדש בתוכן. צורת המקדש־מלבן ועליו כיפה, זוכה לתשובה הפוכה בצורת הגליוטינה ומקום תנחת הראש של הנידון.

במרחקימה מעבודותיו של פינליי נמצאת השוחה של מיכה אולמן, אשר יצר במרכז הדשא חפירה גדולה בצורת פירמידה קטומת ראש. בחפיר גדל הדשא שנית ובמרכזו מים עכורים. מן הדשא אל מרכז החפיר בולטים שני גופים מלבניים, עשויים מתכת תומה ומלאים באדמה ודשא.

גם עבודתו של דני קרוון, פשוטה ומינימליסטית ובכל [illegible] מצליחה לחולל שינוי־משמעותי בסביבתה. קרוון יצר קו אלכסוני [illegible] מלוח־אבן מאורך, לבן, עם חריץ במרכזו ופסי־דכבת בצדיו [illegible] תונח במרכז המדרגות המובילות לבית העירייה בקאסל. [illegible] חקרווני הופך למעין „כפתור" המפעיל את כל מערכת [illegible] הקיימת והופך אותה לסביבה אסתטית מודעת. עבודה אחרת [illegible] קרוון, מרשימה ביותר, ראיתי במוזיאון לודוויג בקלן וראויה [illegible] שבח.

„יום הדין" — „אפוקליפסה"

עבודות רבות (ציורים, פסלים ובעיקר „סביבות") חוש[illegible] חרדות או מחאה על קטסטרופה אפוקליפטית עתידית [illegible] מגובות על אימי המלחמה וזוועותיה. ב„סביבות" [illegible] והאפקטיביות מצליחים האמנים ליצור אווירה עוינת, מ[illegible] דרמטית או מדכאת, באמצעים שונים ומשונים. בעבודות [illegible]

[illegible] עבר חושם של מראה עזוב, הרוס, מוזנח, מתפורר, מתכלה או מחוק מעקבות שואה טבעית או גרעינית.

תחושות אלה עולות מציוריהם של אנסלם קיפר הגרמני, מרק טאנסי ואריך־פישל, מפסלי המזוודות המתפוררות, הדומות לארונות־קבורה ישנים, של תומס וירניש ומדמויותיו ה„תפורות" הדומות למומיות או לאנשים מאובנים בפומפיי, של אנטוני גורמלי.

מנשה לונגו יצר שלוש עבודות היוצרות סביבה אפקטיבית־אירונית אחת המגיבה על תרבות הכוח וטכנולוגיית־החלל. הראשונה כוללת צילום מוגדל בצבע כחול על אלומיניום של זוג מנשק, שעל פניו מוצמדת תקנת חלל ענקית, תלת־ממדית, אדומה וזוהרת. ביחידה השנייה מתוארת חללית והצד צללית שחורה של נינג'ה השולף את חרבו. קונטור של גיטרה חשמלית גדולה, טקסט־מחשב מוצפן ו„אש חללית" מזכוכיות ירוקות

אריך פישל: פורטרט של כלב

אנטוני גורמלי: על קצה ארץ

שלום מרים
חיה יוסף

אשה נאה וגם ציירת

מאחורי הקלעים

לאה ליפשיץ, ילידת הארץ, תל־אביבית מבטן ולידה. אביה היה בעל בית חרושת קטן ליצי־קה. לאה ואחיה שיחקו מטורים ולפעמים ציירו בזפת: אבא מאוד התגאה בבתו הקטנה היצירתית, אבל לא פעם היא חטפה כשציורי הזפת קלקלו לו את המוצרים שבחצר. כמו כל ילדה גם לאה הייתה רומנטית וכשפגשה את הרצל, בחור יפה, נהג אוטובוס בעל חיוך משגע, התאהבה בו מעל הראש. אחרי שהרצל שיתק אותה, כלומר אמר לה שכתוב בכוכבים... כי הרצל ליפשיץ הוא האסטרולוג הידוע, שחוזה אפילו לראשי ממשלות את עתידם וכך אמר הרצל ללאה: כתוב בכוכבים שאת ואני זוג מן השמים, ועל כן עלינו להתחתן, ולאה, בת ה־17, עזבה את בית הוריה והלכה אחרי בחיר ליבה, הרצל. נולדו להם שני בנים, היום כבר בני 28 ו־18, ולאה מציירת. בשנת 1964 התקבלה ללימודים בבית הספר אבני לציור ואחרי 4 שנים סיימה את לימודיה שם. כבר בשנת 1969 ערכה את התערוכה הראשונה שלה ומאז מאוד התפרסמה בעולם הרחב. תערוכות בפרנקפורט, ברלין, ניו יורק, פלורידה, טורונטו מונטריאול, הונג קונג, ציריך, לונג איילנד וכמובן בהרבה מאוד גלריות בישראל. בשנת 1976 נבחרה בניו־יורק כאשה היצירתית של השנה. לא פלא שתמיד הצליחה, כי הרצל עבד קשה כדי למצוא את התאריכים המתאימים לתערוכות.

בתחילת חודש יוני 1987 הציגה בגלריה אוגרית בתל אביב. מי לא היה שם? אפילו סגן ראש הממשלה שמעון פרס היה אורח כבוד. לאה היא תופעת טבע לא כל כך רגילה. מלאת מרץ ואהבת חיים, רוקדת יום־יום מחול ארובי, לומדת באוניברסיטה, מבשלת ומארחת. מחוץ לכל זה, גם מציירת, ציורי ענק, מלאי צבע והוד וצורות מרשימות.

לאה והרצל ליפשיץ

יש גם שמר־סב

גם זאת ישראל

אפילו כשהילדים גדו־לים והם יוצאים לחופשה בגפם, הוריהם לא תמיד משוחררים מדאגה ולא יכולים ככה סתם לצאת לחופשה. „גיל הביניים", כלומר להיות הורים לילדים מתבגרים וילדים להורים מזדקנים, עלולה להיות תקופה קשה מאוד. לא פעם נתקלים בבעיה של השגחה וטיפול בהורים הקשישים. כמו שיש שמר־טפים יש היום שמר־סבים. חברת הסיעוד „אדם לשירות אדם" מצאה דרך מכובדת ויפה כדי לאפשר ל„ילדים" לצאת לחופשה מבלי להזניח את הוריהם הקשישים, כאשר הם זקוקים לסיעוד. אפשר לפנות אליהם ולקבל עזרה, הן ברמה של עזרה שוטפת בבית והן בטיפול סיעודי של אחות. כמו כן, ניתנים שירותי פיקוח והשגחה באמצעות עובדים סוציאליים.

מחיר השירות של „שמר־סב" לשעה במשך היום (בין השעות 7.00־19.00) 9.75 ש"ח (לא כולל מע"מ), המחיר בלילה (בין השעות 19.00 ל־7.00) 11.50 ש"ח. המחיר לשעה בסופשבוע 12.5 ש"ח.

כל זאת ניתן להסדיר ב„אדם לשירות אדם" טלפון 03־5464293/815.

מיונית על הפנים

עצות מן השרוול

אחרי שהכנתן לעצמכן כמה מסכות, נתחיל בטי־פול סביב השעון בעור פנינו. מסכה מספיק למרוח פעם או פעמיים בשבוע, אך משחות מועילות אך ורק כשמקפידים להשתמש בהן פעמיים ביום. הכנת מסכה או משחה במו ידינו לא משחררת אותנו מקבלת יעוץ של מומחה, שיקבע את סוג העור: יבש, שמן או שילוב של שניהם. משחה מושחים אך ורק על פנים נקיים ויבשים.

משחת דבש ומיץ תפוזים: כפית דבש, כפית מיץ תפוזים טרי, לבחוש היטב ולהוסיף שלוש כפות שמנת מתוקה (ללא סוכר) מוקצפת קשה. לשמור בצנצנת נקייה במקום קריר. המשחה טובה לשעות היום מתחת לאיפור.

משחת אלואה־ורה (רוכשים בחנות לקוסמטיקה) וחלמון, להזנת והחלקת העור: כף גדושה אלואה־ורה, מערבבים בחלמון טרי. מורחים על הפנים לשעות הלילה. שומרים בצנצנת נקייה לא יותר משבוע.

משחת אבוקדו עם שמן שקדים: מערבבים כף אבוקדו בשל בחלמון טרי, ו־5 טיפות שמן שקדים. שומרים בצנצנת נקייה. מניחים אחרי ניקוי הפנים.

איך תגיע הגופה אל המדע?

מאחורי הקלעים

ידידי הטוב הוא פילנ־טרופ אמיתי, שאוהב לשרת את הציבור. אחרי ששמע על הבעיות ב־לימודי אנטומיה ופיזיו־לוגיה, מתוך מחסור בגופות, פנה הידיד טוב הלב לאוניברסיטת חיפה ובנדיבות לב ציווה את גופתו למדע, בינתיים גם הוא וגם אנחנו מקווים שיעברו עוד שנים רבות עד שליבו יזום מלכת...

הידיד קיבל מכתב בחומר מלא תודות, והעודה שאכן גם אחרי מותו הוא ישרת את האנושות, ואינו צריך לדאוג לקבורה ולחלקת קבר ואפילו לא לאבן זיכרון, והוא בישר למשפחתו על החלטתו שאושרה במכון הפתולוגי בחיפה.

יום אחד התקשרה אליו בחורה מאוד מנומסת ואמרה: מר איקס הנכבד, אנחנו מתנצלים מאוד, אך יש איזה בעיה קטנה עם הגופה שלך... ידידי נבהל: מה יעשה אם לא יקבלו את גופתו? אך לא זאת הייתה הבעיה. הבחורה המבויישת מעבר לקו אמרה: אתה גר בתל־אביב והמכון שלנו בחיפה. הרי צריכים להעביר את הגופה שלך בבוא העת לחיפה? מי ישלם את הוצאות הדרך? ידידי [illegible] קצת הזדעזע, כי הוא חשב שגופתו שווה לפחות את מחיר הדרך מתל־אביב לחיפה, אך הוא ענה באדיבות: אל תדאגי, אני אדאג להעברת גופתי...

איך הוא יעשה זאת אינני יודעת.

ליקוק קר ויקר

קנייה נבונה

בא הקיץ ואיתו הצורך במשהו קר בפה. כמו כל דבר, גם המזון שאנו רוכשים הוא עניין של עונה ואופנה. זוכרים את הפיצות? הפאלאפלים? הסטייקים? ההמבור־גרים? כל פעם יוצא לשוק משהו חדש והקהל קונה. הלהיט הקר הוא מנת גלידה ענקית בתוך גביע של בצק וואפל; קשה לגמור את המנה הגדולה והיקרה, אבל יש גם מנות גלידה קטנות בתוך גביעת בצק וואפל במחיר 70 אגורות או גלידה אמריקאית מנה קטנה ב־58 אגורות ומנה גדולה ב־1.50 ש"ח. מקלות של גלידה קפואה נמכרים במחירים שונים, על שפת הים משלמים עבורם — 2 ש"ח, בחנות רק 55־86 אגורות. כל הליקוקים יקרים ב־20 אגורות בקיוסקים או מכונות גלידה. פעם קנו מנת גלידה וקיבלו יחד איתה כוס משקה קר. זה הגיוני, כי הגלידה תמיד מתוקה מאוד ויש צורך במשקה [illegible]. קשה להשיג ב„קיוסקים" ואפילו בסופרמרקט בקבוקי סודה רגילים. זה לא כל־כך משתלם לבעלי העסקים והם מחזיקים משקאות ממותקים. משקאות אלה יקרים יותר, וכיוון שהם מתוקים, צריך לשתות מהם יותר.

בישראל מייצרות 4 חברות גדולות את מירב הגלידות: סנוקרסט, טנא נוגה, שטראוס ויטמן. המחירים כמעט זהים, רק החברות הלא ידועות מוכרות גלידות במחיר נמוך יותר. כל חברה מכינה מבחר עצום של טעמים, צורות, צבעים והרכבים. גלידות סקאן, שקדים וצימוקים, פירות שוקולדה, צירופי טעמים בננה וניל־שוקולדה, מוקה אגוזים, רובה־בננה־לימון, גלידות מצופות שוקולד או מצופות בוסקויט. העיקר להגיש משהו שונה וחדש והקהל משלם לפעמים בכסף רב מרי, לפעמים במשהו לא הגיוני. הלא־הגיוני, הן המנות [illegible] כוסות הפלאסטיק ובהן גלידה וניל בתוספת של סירופ או קצת שוקולדה עולה כ־90 אגורות או מנה קסאטה אשר עולה 90 אגורות או הטילון ומחירו 70 אגורות.

גלידה בחבילות גדולות הרבה יותר זולה מאשר באריזה הקטנה. וכדאי לשמור את האריזות של המנות הקטנות ולמלא אותן בגלידה מן החבילות הגדולות.

ועוד עצה קטנה: לגלידה טובה יש ערך תזונתי רב. לאלה הרוצים לשמור על גזרתם לא כדאי להרבות בליקוקים. [illegible] אפילו אם הגלידה ללא תוספת סוכר, והיא עשירה בקלוריות רבות. אך לילדים כדאי לתת גלידה קונה בחודשי הקיץ, במיוחד כשאין להם תיאבון למאכלים שהוכנו והאמהות חוששות שעליהם לאכול. יש להגיש גלידה בתוספת כוס מים צוננים.

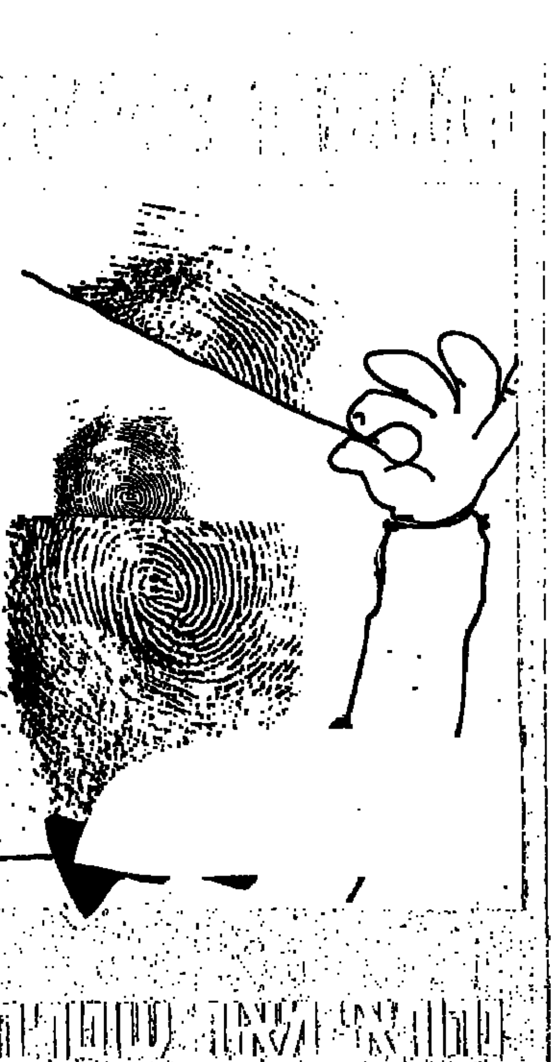

לכתוב על מרוקו

אני כותב **ספרות יפה** על חווי יהודי מרוקו וחייהם בתקופות רחוקות וקשות, וכאשר התחלתי בכך, לא ידעתי אפילו מה אני עושה... מצחיק, לאז מה לי ולספרות? מה לי ולחיי יהדות מרוקו בעבר? חסרים סופרים וחוקרים שיעשו זאת? בוודאי שלא אלא שאני עושה זאת, לדעתי, בצורה האותנטית, המקורית והישירה ביותר. ממש מתוך הנשמה יוצאים לי הדברים. בכלל, השאלה אם לכתוב או לא לכתוב – לא שייכת לעניין, כי הדבר אינו שייך ואינו תלוי בי, אלא ליצר שבי, או לרוחניות שבנשמתי וכו...

פעם, לפני כתריסר שנים, נתקפתי לחץ מוזר, אבל אדיר, שלא היה מובן לי, אשר דוחף אותי לעשות משהו ולא ידעתי מה... חשבתי שאני משתגע. למרבה הפלא, זה קרה לי דווקא בתקופה היפה ביותר בחיי: מסודר בחיים, בעבודה, דירה נאה וגדולה, אשה נאה וגבוהה, מכונית יפה וחדשה, ילדים מתוקים ונפלאים... והנה, אני, המאושר באדם, איני יודע מה לעשות עוד עם עצמי ובחיי. פשוט התקיים בי הכתוב: אשה נאה, דירה נאה וכלים נאים מרחיבים את דעתו של האדם. (או חלילה להיפך) היו לילות שהתגלגלתי במיטה והטרדתי בכך את אשתי ולא יכולתי להירדם. הלכתי ללמוד עיתונאות, ועברתי קורס של שנה בהצלחה, למה עיתונאות? איני יודע. כך זה קרה וזהו, ויש תמיד דברים שאדם עושה לעצמו, או לאחרים, מבלי לדעת למה ולשם מה. על כך אומר הפילוסוף היהודי הנודע ברוך שפינוזה בספרו „מאמר על תיקון השכל": „במקרים רבים אין אנו מבינים את הסיבה מעבר למה שאנו רואים במסובב; הדבר ברור למדי מכך שמסבירים את הסיבה רק במונחים כלליים מאוד, כגון: לכן יש דבר כלשהו, לכן יש כוח כלשהו וכו..."

הוצאתי ממשרד הפנים רשיון לעיתון והתחלתי להוציא עיתון מקומי למפלגת העבודה באשדוד – העיר היפה הזאת, בעלת המעוף במפעליה ובתושביה המגוונים כל־כך. כתבתי, ערכתי ופרסמתי חינם אין כסף, ואחרי כמה גיליונות, ירד ממני „החשק" להמשיך והפסקתי... התברר לי שזה לא סיפק אותי, את מרצי ולא מיצה אותי. הייתי אז מזכיר איגוד מקצועי ופעיל מאוד במפלגה, בשכונה ואיפה לא... כל זה היה בשבילי דלק דל־אוקטן, ולא היה בו די כדי לדלות ממני את המקסימום ולנצל את כל מה שיש לי ובתוכי לתת.

המשכתי לתהות על רצוני שלי, מה בדיוק אני רוצה ומסוגל לעשות... ואז פגשתי את משה, עובד דואר וקרוב משפחה. דיברנו על דא ועל הא ופתאום הוא אמר לי: למה שלא תכתוב ספר על העיירה שלנו במרוקו?

מה הביא את משה לדבר על דבר כזה, השד יודע! אבל באמירה זו, משה כאילו שטף אותי בדלי של מים צוננים, ובו במקום, התחלתי לחשוב על הרעיון, אך בלי התלהבות...

הלכתי לביתי שקט ורגוע, לא מתוח ולא מחפש יותר מה לעשות עם עצמי בזמני הפנוי והלא־פנוי: ספר? לכתוב? מה זה? איך עושים את זה? מאיפה מתחילים?

הלחץ לכתוב תפס בתוכי את מקומו של הלחץ לחפש מה לעשות... מכאן והלאה הדרך פתוחה. ואז התחלתי לכתוב ולכתוב. העט רץ על הנייר כאילו מעצמו והמוח נשטף בזיכרונות וחוויות שהיו חבויים בו ופרצו החוצה כמו הר געש, בלילות ארוכים ושקטים. בלי מעצורים.

זה לא היה קל אחר־כך ובמשך שנים גנזתי את „חומר הגלם". אך שוב ושוב פקד אותי הלחץ המוזר שלא היה ברור לי עד אז. והיום אני יודע מהו: מה צריך אני לעשות איתו...

הספר הראשון מכל הסיפור הזה יצא ולהפתעתי הנעימה, שלא ציפיתי לה כלל, זכה לביקורת יפה, לתגובות חיוביות מפי סופרים כמו עמוס עוז, והגיע למדפי הספריות הציבוריות והאוניברסיטאות. זה היה, ועודנו, התגמול הרוחני והרגשי ביותר שיכולתי לקבל על לחצי ומאמצי.

חבל על הזמן

אמרתי כבר שהייתי מאושר עם משפחתי שבניתי במו ידי ובאהבה גדולה. והנה, היצר שבנה הוא היצר שהרס. יצר הבנייה, שהיה ואני מאמין שעדיין קיים בי, הפך ליצר הרס עצמי. עזבתי את ביתי, את אשתי, את ילדי, את עבודתי, את עירי, את ידידי ואת קרובי. את כולם עזבתי ולא רציתי לשמוע לאיש, לא לידיד, לא לקרוב ואפילו לא לאח. הלכתי לי לתל־אביב, ממש כך, הלכתי לחפש את עצמי בעצמי, את מהותי, את משמעות ותוכן חיי. אמרתי לעצמי שאדם יכול לעשות הרבה, ותבל להתבזבז ולתת לחיים לחלוף ככה סתם מבלי לנצל אותם עד כמה שאפשר – לקבל מהם ולתת להם... וחבל על הזמן.

מטבעי אני אוהב את החיים במשמעותם האמיתית. הקירות והכלים לא דיברו אלי, והבנתי שיש תוכן יותר עמוק ומהנה מאשר רק לחיות. לא היה איכפת לי כלל לעבור מדירה של חמישה חדרים לחדר אחד קטן ועלוב בלי טלפון. חייתי את חיי „הזרוק", חיי חלילה, חיי הנשים היפות והלילות הארוכים עד אור הבוקר, חיי החיפוש המתמיד אחרי... מה אני רוצה עוד לעשות... שאלתי את עצמי יום־יום אם אני הוא באמת אני, ולא אחת צבטתי את עצמי כדי לראות עד כמה אני עדיין חש את עצמי, אך החלטתי לתת לעניינים להתגלגל מעצמם, והתחלתי לצפות בעצמי על עצמי, על השחקן שבי, או על השד המוביל אותי, ולמרבה הפלא נהניתי מהמצב ומעצמי.

המשכתי לעבוד בצורה מסודרת ויציבה, כדי לקיים את משפחתי, על־אף הניתוק ממנה. סבלתי, בתוך כל זה, ייסורים איומים ומצפוני העיק עלי על שנטשתי את ילדי האהובים עלי מאוד, למרות שהייתי בקשר הדוק איתם.

לא יכולתי לעשות אחרת, והתגרשתי מאשתי, וילדי הבינו לרוחי והקלו עלי. זה היה מעבר לכוחי.

ספרי השני „השדה מן המדבר", שהוא קובץ סיפורים קצרים מרתקים, מוקדש באהבה לילדי היקרים.

עם כובש — עם כבוש

השנוא בעמים, הוא העם הכובש עם אחר או ארץ אחרת, ולא חשוב מה הם המניעים לכיבוש. הכיבוש, לדידי, הוא אחד הדברים הנוראים. נרצה או לא נרצה, אנחנו עם כובש. עם המדכא עם אחר וסוחר בתושביו. תושבי השטחים בתוכנו. משולים לעבדים ואין, בעיני, שום הבדל בינם לבין השחורים המדוכאים בדרום אפריקה.

מה, לכל הרוחות, אנחנו עושים ב„שטחים האיומים האלה? האם כדי לשמור על הביטחון. צריך צה"ל להתפרש על הגגות ולדהור בשריוניות ברחובות? איזה עם יסכים לכך? כוונתי לעם ולא לשטחים כבושים. כי אנחנו יושבים על השטחים, ושוכחים שעליהם יושב, ויושב לפנינו, עם אחר במשך מאות בשנים... אינני כלל מופתע מגל הסכינים והבקבוקים, הרימונים והפיצוצים, הממיתים אותנו יום־יום...

התמונה המזעזעת אותי ביותר זו שחוזרת על עצמה בטלוויזיה: קציני צה"ל מבקרים בכפרים הערביים הכבושים, נואמים לפניהם (לפני הכנועים), ולפעמים מחלקים להם גם תעודות של אדמותיהם שלהם. עושים להם טובה שמרשים להם לעבד את אדמותיהם או לבנות עליהן!

אם זכאים אנו לשבת בשטחים האלה בכוח הזרוע, זכות זו אינה נופלת מהזכות לכבוש את כל המזרח התיכון. איפה לא עברו או ישבו אבותינו? מה יותר קדוש מסיני? או ארם נהריים? או ארץ גושן? או עבר הירדן? משם נכנס יהושע בן־נון לכבוש את הארץ... גם במצרים חיו לנו שנים רבות משנה למלך אשר דאג להתיישבות אבותינו בה, ולימים התהפך הגלגל והם הפכו לעבדים.

בלי שום קשר לשטחים וכיבוש, הבעיה המרכזית היא תושבי השטחים שהם בבחינת „אזרחי העולם", או אזרחים בלי אזרחות. הם אינם ישראלים ובוודאי לא ירדנים, וגם לא פלשתינאים כפי שהם רוצים, רק אנחנו, היהודים, שהתנסינו בכל צורות האזרחות במשך מאות בשנים, יודעים מהי הרגשתם של ערבים אלה. יודעים היטב, אך מתעלמים.

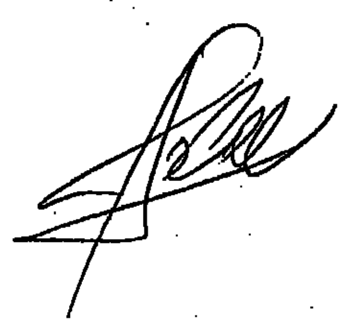

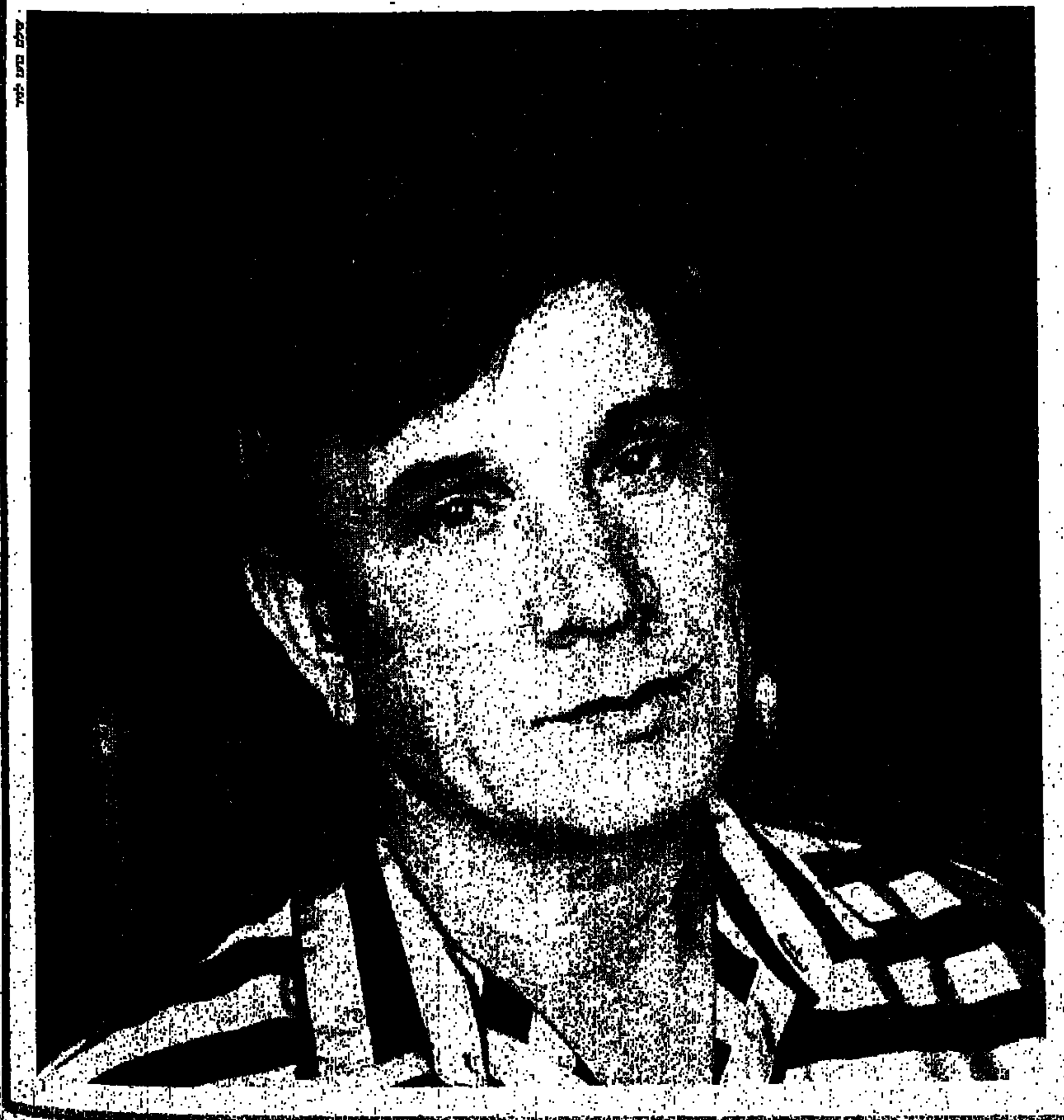

בן 48. נולד במרוקו. בוגר ספרות ומקרא באוניברסיטת ת"א. חבר מזכירות ברית יוצאי מרוקו. פרסם שני ספרים על יהדות מרוקו: „אימת החלום" ו„השדה מן המדבר".

יום ראשון של תחילת דצמבר 1944 פשט היתה כבר מכותרת אך בעיר הפנימית המשיכו התאטרונים להציג את הצגותיהם. ההצגות התחילו בשעה שתיים אחר־הצהריים כדי שהקהל יוכל להגיע לביתו לפני האפלה. ההצגות המוקדמות שינו גם את אורח חיי, אני רגיל להתלבש ולהתאפר בנוחות ובאיטיות, ובשל סיבה זאת יצאתי לתאטרון כבר בשעת הצהריים.
כבר ימים אחדים ששנתי אינה תקינה. לשווא הקפדתי על דיאטה, קיבתי כאבה. אולם אף לא העליתי בדעתי את ביטול ההופעה. למדתי מן הזקנים שהתאטרון אינו זקוק לשחקנים גאונים אלא לשחקנים שניתן לסמוך עליהם.

כמו בימים רגילים, גם הפעם בא לקחתני יאני, נהגי הוותיק והנאמן. כשפתחתי את השער, התייצב מולי במוניתו הכחולה, המונעת בגז המופק מעצי הסקה, ועצר את רכבו סמוך למדרכה. נתתי לו את התשלום הקבוע, שני פנגו וסיגר, ושלחתיו לדרכו. התחלתי ללכת ברגל בתקווה, שההליכה תייטיב אתי. יאני עקב אחרי קטע מן הדרך, שמא אשנה את דעתי. אותתי לו שוב:
„אמרתי, יאני, שתוכל ללכת לדרכך."
„באיזו שעה יסיים אדוני האמן?"
„אולי סביב השעה חמש."
„אהיה לפני התיאטרון." אמר ונפרד ונסע.
אהבתי את הנהג הזקן. אפשר שהיה זה איזון ביחסי עם אחרים. את כל האחרים שנאתי ושונא גם היום.

צעדתי לאט בטיילת העילית של שפת הדנובה. מן הפרברים נשמעו הדי יריות התותחים.. בדמדומים שירדו מוקדם ניתן היה להבחין בהבהובי הירי.
דימיתי לעצמי שאני צועד בתוך סרט, תחת שמים שמוארים מדי פעם. בלא־משים האטתי את צעדי כדי שלמצלמות יהיה די זמן לעבור על קווי ההרים של בודה ועל הריסות הגשרים בתוך המים.
התעוררתי מחזיותי והבחנתי בקבוצת אנשים בקרן רחוב שירד אל נהר הדנובה. שני זקוק אני לאוויר צח. תנועה זאת גרמה לי לסחרחורת מוזרה. רציתי לנשום עמוק ולפתע הרגשתי דקירות חזקות בגבי, כאילו חץ נתקע בו.
נפלתי אפיים ארצה ובשוכבי אפילו את ידי לא יכולתי להזיז. כל הזמן הייתי בהכרה מלאה. ראיתי כיצד נסגר המסך. הרגשתי את ריח האבק. מישהו רץ להזעיק את הרופא התורן, אך האיש שהגיע לא היה הרופא כי אם מכונאי. הוא לא העז אפילו לגעת בי והציע לפנותני אל בית־החולים.
לא רצו להסתכן בהחלפת בגדי והעלו אותי אל האמבולנס במדים אותם לבשתי על הבמה. המכונית נסעה דקות מעטות בלבד וכשנעצרה ראיתי את הכניסה של הקליניקה על שם היינריך. דוקטור פאלהאזי, שהיה המנהל והרופא הראשי, קיבל אותי. השתוממתי שהוא נמצא בקליניקה גם ביום ראשון. אפשר שמישהו מן התאטרון הזעיק אותו במיוחד.
את פאלהאזי הכרתי זה מכבר, אך לא חיבבתי אותו ביותר. הוא, כמו רופאים אחרים, סבל מתסביך „המקוריות". לא יכול היה לשאת מצב שלא הוא ניצב במרכז החבורה ולא נהנים מדי רגע מחידודיו. גם עכשיו העלה חיוך על פניו. הוא הצמיד אל עורי את המצבטים הצוננים של האלקטרוקרדיאוגרף ושאב במזרק מנת דיאפילין.
„אין לך התקף לב, מאסטרו, אל תקווה למוות קל. קיבלת התקף קל של אנגינה. בעקומה יש סימני התרגשות. משהו ריגש אותך היום?"
„גם היום המשכתי לחיות," עניתי. לא היה לי רצון למסור לו דין וחשבון. אולם, פאלהאזי המשיך לשאול:
„קרה אתך משהו אותי זה מעניין רק כרופא".
„ראיתי הוצאות להורג על שפת הדנובה." פאלהאזי הפנה אלי את גבו.
„זה המקרה הראשון שמשפיעות עליך צרותיהם של אחרים ולא רק הבעיות הקטנות שלך."
„פרופסור, לא רוצה להתווכח אתך. מצפוני תמיד היה נקי."
„אולי תוכל לפרט מעט?"
„שמעתי פעם מפי מאראי שכבודו של סופר אינו נבחן בהצהרותיו, אלא בהרכב המשפטים אותם הוא כותב. לי, אין כבוד אחר אלא מקצועי. אם אני בעל־מקצוע ראוי לשמו, גם מצפוני יהיה כזה."

מעשה ישן

סיפור מאת גאורג מולדובה

הסופר גאורג מולדובה — זיקי כהן

כרטיסנים של החשמלית, שעל זרועותיהם סרטים עם סמל של צלב החץ*, הלכו באמצע הרחוב והובילו יהודים. ילדים לבושים במעילי חורף דחויים נישאים על־ידי סביהם וסבתותיהם שנשאו עמם חבילות. נדהמתי מנכונותם של המובלים לספק רצונם של מוביליהם, הם ניסו לצעוד בצעד אחיד והיסו באצבעותיהם את הילדים.
רציתי לעקוף את אנשי הקבוצה, אך חשבתי שאם אעבור לצד השני של הרחוב זה יתפרש בעיניהם כזלזול בהם. על כן המשכתי בדרכי הישר מולם ושמעתי את הזקנים לוחשים זה אל זה:
„זה האמן ארמאני." ניכר שהיו פעם מבקרי תיאטרון מושבעים ואולי אף השתייכו לקהל הקבוע של ההצגות הראשיות.
לא הסתובבתי לאחור, ורק בסוף הרחוב הפניתי מבט. אנשי צלב החץ כיוונו את האנשים אל הטיילת התחתונה והורו להם לרכז את צרורותיהם ואת מזוודותיהם בערימה אחת. עליהם היה לפשוט גם את המעילים. לאחר רגע של ציפיה קפואה העמידו בשורה את הזקנים ואת הילדים. הנכדים עדיין אחזו בידי סביהם. אחר־כך נשמעו צרורות ירי קצרים והשורה, מימין לשמאל, התמוטטה אל תוך מימי הדנובה. כרטיסני החשמלית לא מיהרו, גופות שלא נפלו לכיוון הנכון, נדחפו ברגליהם אל המים. מדי פעם לגמו לגימות מבקבוק בוהק.
המשכתי בדרכי וניסיתי להטות את מחשבותי לעניינים אחרים. בלית ברירה הזכרתי לעצמי את תפקידי, אותו עלי לשחק אחר־הצהריים. התאטרון, לפי הוראות המפקח מטעם הממשלה, הציג הצגה על טייסים גרמניים בשם „מלכי הרקיע". אני גילמתי את דמותו של רב־סרן וירשטטר, מפקד היחידה. הלכתי ועיני במדרכה ובפי מלות התפקיד נאמרות בחצי קול: „יהיו הם הדת שלנו, כנפי שאיפות ניצחוננו, האגרוף המושט של מולדתנו."
אך סיימתי לשנן את המשפטים הראשונים ושם למטה, על שפת הדנובה, נשתתקו היריות, והדממה שהשתררה פתאום סימנה בבירור שגורלם של הזקנים ושל הילדים נחתם. נעצרתי ונשענתי על קרשים שאטמו חלון ראווה, הפניתי גבי לעוברים ושבים ועשיתי עצמי קורא את המודעות.
שנאתי את אנשי צלב החץ שבתאטרון ובמיוחד את באדר. הוא הרשה לעצמו, שנים לפני עלות סאלשי לשלטון, לשאול את הקהל לפני ההצגה אם ישנם יהודים באולם, משום שאז אין הוא מוכן להופיע. אני ראיתי בכך הפרה גסה של מוסר אמני התאטרון. אין אנו יכולים להחליט מי יקנה כרטיסים ומי לא. מצד שני, משוכנע אני שאין זה נשמע נעים, גם את היהודים איני אוהב. תמיד הפריעה לי הרגישות המופרזת של השחקנים היהודים. כל ויכוח ניסו להכריע בתגובה היסטרית או בעלבון מעושה. הם גם יצרו חזיתות משותפות נגד בני הפלוגתא שלהם. לא הצטערתי כאשר הורחקו מן המקצוע.
בכל זאת לא יכולתי לעבור לסדר היום על המחזה שהתרחש לנגד עיני. הרגשתי אחריות מוזרה. עניין זה יכול להבין רק שחקן אחר או אדם, שכבודו עברו ועתידו וכל אשר לו תלויים בשמו הטוב. הרגשתי אחריות כלפי הזקנים שביטאו את שמי, כאילו ביקשו את עזרתי, עזרתו של גיבור. אותו ראו על בד הקולנוע או על במת התאטרון. הרגעתי עצמי שהמחזה היה אך פרי דמיון. רק העייפות וכתוצאה ממנה ההרגשה הלא־טובה הם שמעוררים בי את ייסורי המצפון.
בתיאטרון התיישבתי מול הראי והתחלתי בהכנות. המחזה הוצג כבר כחמישים פעם. המלביש שלי גויס לצבא. ראיתי כחובתי ליצור אשליה מושלמת. כל פריט־לבוש שמרתי בקפדנות במצב תקין. פריטים אלה כללו גם את הנשר שעל כובע הטייסים ואת המגפיים שצוחצחו והבריקו כראי. התלבשתי והדבקתי אל לחיי זקן ושפם, כדי לעצב את דמותו של רב־סרן פון וירשטטר, לפי בלבו, הטייס האיטלקי המפורסם.
נותר עוד זמן כדי לצאת לפרוזדור ולעשן סיגריה. העישון היה בניגוד לתקנות. בכף ידי סוככתי על האש פן יבחינו בה. פועל תפאורה בא מולי, נעצר לרגע, נדהם, אחר־כך הכיר אותי ואני אותתי לו לשלום. הייתי צמא מאוד ובמזנון הפנימי שתיתי שתי כוסות תה ובחדר ההלבשה מזגתי לי מעט ויסקי. זה היה המשקה היחיד, שיושבי השורות הראשונות לא יכלו להרגיש בריחו עד מחרת. הצטערתי על הנוזלים הרבים שהכנסתי אל תוך מעי שעמדו להתפוצץ, החגורה שעל מותני נמתחה וצמאי לא פחת.
עם עלות המסך עמדתי כבר על הבמה. כמפקד הבסיס חיכיתי לשובם של הטייסים מן הפעולה. מצחי סמוך אל חלון סמלי אמרתי את המונולוג:
„יהיו הם הדת שלנו, כנפי שאיפות ניצחוננו, האגרוף המושט של מולדתנו..."
הרגשתי שהקהל אך במעט שם לב אלי. שמעתי התלחשויות בשורות הראשונות. בין עקרונותי החשובים ביותר כשחקן ראיתי את העיקרון, שעלי לעורר את התעניינותו של הקהל בכל מחיר. לפתע, החלטתי להתרחק מן החלון ופתחתי את צווארון המעיל כאילו „ואתה משוכנע שאמנם אתה כזה?"
„עד כמה שבן־אדם יכול להיות משוכנע במשהו."
פאלהאזי רמז שהנושא מצדו מוצה עד תום. הוא הביט בעקומת הבדיקה.
„בעיקרו של דבר, לבך במצב מצוין. עסקת פעם בספורט?"
„שחיתי. זכיתי באליפות הנוער בעיר גיור."
„הארץ הזאת מלאה באלופי נוער ובבוגרים מפסידים. עכשיו אני משאיר אותך לנוח. אם תתעורר, תצלצל לקרוא לי, אני נשאר פה עד הבוקר."
„בתורנות?"
„יש לי עבודה."
הוא תקע בי מחט של מזרק. דמי עלה אל ראשי ומוחי הוצף בחום. נרדמתי מיד.
רק אחרי חצות התעוררתי. השענתי מרפקי על ספת העור והסתכלתי סביב. הייתי לבד בחדר הקבלה. בעומק החדר דלקה מנורת שולחן קטנה שאהילה האפיל על האור. לא חשתי כאבים מיוחדים, רק הרגשתי כאילו כל אברי הפנימיים תפחו ואין להם מקום במקומותיהם הקודמים.
לא רציתי להישאר בקליניקה. בחיי הפרטיים הייתי כמו חילזון, הסתגרתי בין קירות ביתי. למבקרי פתחתי דלת רק לפי הידברות מוקדמת בטלפון. חששתי שעכשיו ידיים זרות ירחצו אותי ויטפלו בי. ידעתי שאני מסתכן, כי ברגע שהשפעת תרופות ההרגעה תחלוף יחזרו הכאבים. אולם חשבתי שבמיטתי אוכל לעמוד בכל ביתר קלות.
נאחזתי בכיסא ונעמדתי. נשענתי אל הקיר ולבשתי את מעילי. כפתרתי את הכפתורים ובקצה אצבעותי נגעתי בבליטה מוזרה שעליהם. לפתע התברר לי שאני לובש עדיין מדים של קצין גרמני. לא ניסיתי להשיג בגדים אזרחיים. אם הייתי מנסה, האחיות היו מודיעות לפאלהאזי שאני מתכוון להסתלק. הנחתי שגם במדים גרמניים אוכל להגיע הביתה. לפני שיצאתי לדרכי, העפתי מבט בראי שמעל הכיור. פני התנפחו והזיעה המיסה את הדבק שחיבר אלי את הזקן וזה השתחרר בכמה מקומות. אבל עכשיו לא היה איכפת לי.
גיששתי את דרכי בפרוזדור ולא פגשתי איש. בית־החולים היה שרוי בעלטה. בשל הוראות ההאפלה דלקו רק כמה נורות סימון כחולות. התכוונתי לפנות אל אחד המסדרונות הצדדיים מהם, כפי שחשבתי, אוכל לצאת מן הבית. לפתע שמעתי שאון נפילה ואחריו זעקה נוראה.
נעצרתי. מחשבתי הראשונה היתה שעלי להסתלק מבית־החולים במהירות האפשרית. אולם, בכל זאת אזרתי כוח וניגשתי אל הדלת. לחצתי על הידית ואור עז סנוור את עיני. אט־אט הבחנתי בפרטים: את המיטות הלבנות ערמו בפינה אחורית והחדר היה ריק מרהיטים אחרים. במרכזו היכו שני חיילים איש לבוש חלוק לבן, ששכב על הרצפה. על זרועותיהם נראו סרטים של צלב החץ, סגרתי בחפזה את הדלת וחזרתי אל הפרוזדור. מעי התהפכו בקרבי ואך בקושי הצלחתי להתגבר על הצורך להקיא.
שוב חלפה במוחי המחשבה שלא הרפתה ממני כל הערב, שמחלתי היא העונש המסתורי והראוי על חוסר המעש שלי נוכח הוצאתם להורג של הזקנים ושל הילדים. כאילו אני עצמי מתייסר בייסורי חטא וענשו, אותם הכרתי רק מן הספרים הישנים ומן הבמה. גם עתה פחדתי להישאר ליד הדלת ובאותה מידה גם לא יכולתי ללכת משם. חששתי שחובתי להתערב. אולי המדים, אותם לבשתי במקרה, יסייעו לי להצליח במשימה. גם העובדה שאני שחקן, תרמה לאתגר. ראיתי עצמי עומד בפני משימה על הבמה. בתנועה ידועה הטבתי את קצה מעילי, עצבנותי חלפה וכך נכנסתי מחדש אל החדר.
„מה קורה כאן?"
שני החיילים הסתכלו לאחור ועברו לעמידת דום. זכיתי בקרב הראשון. המדים שלי שכנעו אותם. נשמתי עמוק ובקול חמור חזרתי על שאלתי:
„מה קורה כאן?"
„כבוד הרב־סרן מדבר הונגרית?"
„כן, אני נמצא כאן שנים אחדות." בתנועה מרושלת הצדעתי להם והצגתי את עצמי בשמי שבמחזה: „רב־סרן פון וירשטטר."
„כבוד הרב־סרן בא מן הגסטפו?"
„כן." מיד הצטערתי על תשובתי. סימני הזיהוי שעל המדים יכלו לסתור את דברי, אך החלטתי לא לסגת אלא להמשיך בהופעה. „אני מצפה להודעתכם!"
„הריני מודיע לכבוד הרב סרן," פתח אחד החיילים, „שבבית־החולים מסתתרים אנשי שמאל מבוקשים. קבענו שהאחראי על מעשה הפשע הוא המנהל, הרופא פאלהאזי." החייל הצביע על השוכב על הרצפה. עקבתי אחר תנועת ידו ותחת כתמי הדם הבחנתי בקושי בתווי פניו של הפרופסור.
„מיד הודענו לגסטפו ואני חושב שכך נודע גם לכבודך. תפקידנו היה לאבטח את המקום ולשמור על החשוד עד שאתם מגיעים."

* המפלגה הפשיסטית ההונגרית

הייתי משלם הרבה לו ידעתי מה תוכן ההודעה לגסטפו ומה היתה התשובה. יש להניח, שהגרמנים עלולים להגיע כל רגע כדי לקחת אתם את פאלהאזי.
„אתם תעבירו אלי את השבוי, חבריו כבר נלכדו. הוא נחוץ לנו לשם עימות אתם. האם זה הובהר?"
„עדיין לא. בדיוק עכשיו ניסינו לאלצו לדבר."
היה עלי לפנות הצידה כי זקני החל להינתק ממקומו. שלפתי מטפחת מכיסי ובאמתלא של קינוח אפי החזרתי את הזקן למקומו. פניתי לאחור והצבעתי על פאלהאזי:
„הביאו אותו למצב שאוכל לקחתו."
„נוכל לעזור להעבירו?"
„אין צורך, אנשי מחכים בחוץ."
פאלהאזי אט חזר אל עצמו ואני התכופפתי אליו. „אל תעשה את עצמך, קום וצא לפרוזדור!"
הרופא הביט בי ומבעד עינו הבנתי שהכיר אותי, יצאתי־החוצה ושאגתי כמה משפטים גסים בגרמנית לכיוון אפילת הפרוזדור כאילו שם נמצאים אנשי. בלבי הודיתי לאוטו טפרנר, מורי לשפה הגרמנית בבית־הספר התיכון, שהרבה לשתף אותנו בזיכרונותיו מתקופת היותו חייל. פקודותי נשמעו אמינות ביותר. בינתיים עשיתי הערכת מצב. סברתי שלא אוכל לעזוב יחד עם הרופא משום ששני החיילים של צלב החץ יצטרפו אלי ותוך זמן קצר יגלו את התרמית. ידעתי שגם אם השאירו שומרים ליד הכניסה הראשית, הרופא ימצא דרך בריחה בסביבה המוכרת לו היטב, אם יעמוד לרשותו זמן מספיק. בתנועה פתאומית הדפתי את פאלהאזי החוצה מן החדר. „החוצה!" צעקתי
שני חיילי צלב החץ הסתכלו עלי בציפייה. היה עלי לאלתר הופעה של דקות אחדות.
„אין פה אוויר," אמרתי. „כבו את האור, אני פותח לרגע את החלון." עברתי על פני החדר ופתחתי את שתי כנפי החלון. בשמים האיר הירח, הבטתי למעלה.
„אתם רואים את המטוסים שלנו שבים מפעולה?"
„כן, כבוד הרב סרן?"
„יהיו הם הדת שלנו, כנפי שאיפות ניצחוננו, האגרוף המושט של מולדתנו."
מה יכולתי לעשות? מעולם לא הצלחתי לחבר טקסטים בעצמי. בינתיים ברבוע של החצר המואפלת הופיעה לרגע ונעלמה דמותו של גבר לבוש חלוק לבן. ידעתי שזה לא יכול להיות אחר אלא פאלהאזי. שיערתי לי שהוא כבר ניצל. עתה נשאר לי לדאוג לעצמי. סיימתי את המונולוג שלי וסגרתי את החלון. ניצלתי את החשיכה וסידרתי את זקני. אם יתמזל מזלי יחזיק מעמד עד שאזדקק לו. האור נדלק ופניתי לאחור. כהרגלי ניסיתי לבדוק את השפעת המונולוג שלי, כאילו קהל־צופים רגיל לפני. על פני החיילים ניכרה התרשמות עמוקה. החלטתי שמגיע להם ציון לשבח.
„מה שמכם?" בעצמור שני החיילים קפצו לדום ומסרו את דרגותיהם ושמותיהם.
„את שניכם אמליץ לקבלת צלב הברזל דרגה ראשונה. אפשר שבהתאם לנסיבות תזכו לאות הצטיינות גבוה יותר."
„תודה כבוד הרב סרן!"
רציתי למנוע שיבואו בעקבותי. הצבעתי על השולחן שעמד בצד:
„אני רוצה שתשבו ותכתבו דין וחשבון מפורט על הפעולה כדי לסייע בחקירה העתידה. בינתיים אסדיר עניינים אחדים. אשוב מיד."
נגעתי בכובעי ברישול ויצאתי. לא הבטתי לאחור אך מחריקות הכיסאות הסקתי ששני החיילים התיישבו על מקומותיהם, כך שנותרה לי שהות מספקת להתחמק החוצה.
צעדתי צעדים אחדים במסדרון, כשראיתי קצין גרמני ושני חיילים בעקבותיו באים מולי. צר היה המקום ולא יכולתי שלא לפגשם. גם לפנות לאחור לא יכולתי משום שבכך הייתי מעורר את החשד. לא היו לי אשליות לגבי ידיעת השפה הגרמנית שלי. במשפטיו של אדון המורה טפרנר יכולתי להטעות את חיילי צלב החץ אך לא את אנשי הגסטפו הגרמנים. היה לי זמן מספיק לשלוף את מטפחתי ולהצמידה אל לחיי כדי לביים כאב שיניים. אנשי הגסטפו הביטו בי ועברנו. הסקתי משאלותיהם שהם מתעניינים בחדר החולים בו שומרים על פאלהאזי. בידי הפנויה הצבעתי על הכיוון ההפוך והמשכתי ללכת.

ירדתי במדרגות והרגשתי לחץ קל סביב לבי. התפללתי שלא יתקפני עכשיו התקף של אנגינה פקטוריס. ברצון הייתי פותח בריצה כדי לצאת מבין הקירות המאיימים אל האוויר החופשי, אולם התאפקתי.
השער היה נעול ואת השומר, איש צלב החץ שלחתי כדי להביא את השוער. אולם השוער לא נמצא. נשענתי אל הקיר ברישול ומניתי את השניות החולפות. איבדתי זמן רב וכבר לא היה לי סיכוי להימלט.
לבסוף יצאתי לרחוב. כל שערי הבתים היו מוגפים ובשום מקום לא יכולתי למצוא מקלט. צעדתי במעלה הרחוב. לא רציתי שיתפסו אותי כמו ארנב לכוד בסילוני הזרקורים.
נדמה היה לי ששמעתי את שער בית־החולים נפתח ואת אנשי צלב החץ וחיילי הגסטפו באים בעקבותי. באותו רגע ניתקה מן הקיר מונית כחולה ויאני פתח לפני את הדלת.
„ערב טוב, אדוני האמן! נא להיכנס!"
נכנסתי למושב האחורי, הנהג לחץ על דוושת הגז והמכונית זינקה לדרכה.
„איך הגעת הנה?"
„חיכיתי לאדוני ליד התאטרון ושם אמרו לי שלקחוהו לכאן לבית־החולים. חשבתי שאולי ירצה לנסוע הביתה. אני מקווה שהכל בסדר."
„הכל בסדר, יאני, קח אותי הביתה."
נשמתי את ריחו של ריפוד העור הזוהר וניסיתי להרגיע את לבי שהלם בקצב לא אחיד. הייתי מרוצה מעצמי ומלמלתי מלים מתפקיד שהיה חביב עלי:
„למד להעריכני כראוי..."

תרגם מהונגרית: אלי נצר

מאת: אלי נצר
על גאורג מולדובה

גאורג מולדובה, סופר, בן חמישים ושלוש. יבולו הספרותי כולל שבעים ספרים, מחזות שהוצגו בתאטרון הלאומי, מחזות טלוויזיה, סרטים שהחשובים בהם הם „המלאך האפל", „טחנה בשאול", „ארבעים המטיפים". הרומן שלו „מסע של אימרה הקדוש", בנושא יהודי, שבמרכזו בריחת צעירים מהונגריה בדרכם לארץ, מוסרט בימים אלה על־ידי חברה קנדית. בגיטו הישן של בודפשט, כתב ספרים דוקומנטריים על נהגי משאיות, על המשטרה, על המכרות, על פועלי הרכבת. לשם כתיבת כל ספר חי לעתים שנה או יותר בין האנשים ששימשו נושאי ספריו. בסגנון כתיבתו ניכרת נעימה סטירית חריפה. בעל הומור שנון, משתתף קבוע בבמות סטיריות והומוריסטיות ברדיו ובתאטרון. ספריו נמכרו ביותר משישה מיליון עותקים ותורגמו לשתים־עשרה שפות. מולדובה הוא זוכה פרסים ספרותיים ובהם פרס „קושוט" הפרס הגבוה ביותר שניתן לאמנים ולסופרים בהונגריה. כל ספר חדש שלו מודפס ביותר מרבע מיליון עותקים. מולדובה נחשב כיום לסופר הפופולרי ביותר בהונגריה.
אלף תשע־מאות ארבעים ושש. במעון ילדים שבפרבר של בודפשט נקבצו כמה עשרות ילדים יהודים בני שלוש־עשרה עד שש־עשרה. המעון נמצא ליד בית הכנסת והיה בחסות מוסדות יהודיים, בעיקר מחוץ להונגריה. התנועות הציוניות שלחו את המדריכים, והקהילה דאגה לשירותים השונים. הצעירים שהו במעון משעות אחר־הצהריים והערב, בבוקר למדו בבתי ספר שונים ובלילות לנו אצל משפחותיהם. היו בינינו יתומים רבים. במעון היו חיים חברתיים ותרבותיים תוססים ביותר. התקופה היתה תקופת המעבר אל החיים החדשים. בקרב הצעירים היו בעלי כשרונות בתחומי המוסיקה, המשחק, המחול, הזמרה והספרות. מוקד הפעילות התרבותית היו קבלות השבת, שנשאו אופי חילוני בגוון יהודי וציוני מודגש. כל קבלת שבת היתה מלאכת מחשבת של יצירה עצמית... כאן היו ניסיונות הכתיבה הראשונים של מולדובה, ושל כותב שורות אלה.
באלף תשע־מאות ארבעים ותשע נסגר המעון. הצעירים התפזרו לכל עבר וכיום נמצאים בהונגריה ובארצות המערב ובישראל. מולדובה מבקר בימים אלה בארץ, זהו ביקורו השני, והפעם בא כדי לכתוב ספר על ישראל.

יונה לוחמת במוסקבה

חה"כ נמיר נסעה לקונגרס הנשים במוסקבה וכסוציאליסטית מוכנה לדבר עם אש"ף. רשמי מסע

מאת עודד ליפשיץ

מחידושי גורבאצ'וב: נמיר עם ציירים יהודים והתמונות בעלי תוכן יהודי

ביום ב' נחתה בישראל, לראשונה מזה עשרים שנה, משלחת קונסולרית סובייטית. הותם ראיין באותו יום את חה"כ אורה נמיר מ"העבודה", יו"ר ועדת העבודה והרווחה של הכנסת שחזרה בשבוע שעבר ממוסקבה. נמיר היא אשה מטופחת ונאה, וגם קשה, גלויה ובוטה. היא אינה מתמיצה, אפילו בראיון ניגוח על רשמי מסע, שום הזדמנות לתקוף ולבקר את העתון ששלח אליה מראיין — ואת מפ"ם שמוציאה את העתון הזה:

"עשיתם שטות שעזבתם את המערך. בחוץ אין לכם משקל פוליטי. לא יקבלו אתכם בחזרה למערך. אין מקום בשבילכם ברשימה לכנסת: ל"עבודה" יש יותר מדי התחייבויות ל"יחד" ומפלגות אחרות, וגם חברי המפלגה רוצים להיבחר..." כמו אצל מפא"יניק גזעי, לא חשוב יונה או נץ, גם אצל נמיר "עולים הטורים" כשהיא מדברת על מפ"ם.

דווקא הקשיחות הבוטה הזו, יחד עם הטון הדידקטי של מחנכת דרדקים, הופכות את אורה נמיר למרואיינת מעולה. היא עונה תשובות ממצות, תכליתיות ובהירות לכל שאלה, בלי התחכמויות, בלי התחמקויות, "דוגרי". רק אחר כך היא מוסיפה, מיוזמתה, התייחסות לנקודות הנראות לה חשובות — ושלא עלו ביוזמת המראיין.

★ מזה מספר שנים אני לא חושבת שיש בעייה עם אש"ם. אפשר לדבר איתם

יש גם רגעים של חיוכים, נוסטלגיה והתרגשות: "... כל נסיעה לרוסיה מרגשת אותי. הורי באו משם וגם בעלי המנוח, מרדכי נמיר, הגיע משם. גדלתי על־ברכי התרבות הרוסית, הספרות, השירה, התיאטרון..."

אורה נמיר, נסעת במשלחת הישראלית לקונגרס נשים במוסקבה למען עולם בלי נשק גרעיני. את יונה פוליטית?

מאז מלחמת לבנון אני יונה פוליטית לוחמת, רק ב"על המשמר" עוד לא שמעו על זה... אני פועלת, בין השאר, גם במרכז הבינלאומי לשלום, יותר מרוב חברי הכנסת של מפ"ם. אני, אולי, חברת הכנסת היחידה מטעם "העבודה" שאין הבדל בין דעותיה לדעות של חברי הכנסת של מפ"ם!

איך הרגשת בקונגרס, כנציגת מדינה הנחשבת לחשודה פוטנציאלית בהפצת הנשק הגרעיני בעולם?

אני לא מאושרת ממה שקורה בישראל, ולא רק בתחום הגרעיני. אני מודאגת מכל הסחר בנשק ותעשיית הנשק בישראל, שהיא גדולה מדי על המדינה. בסחר נשק יש אלמנט אדיר וכפול של השחתה: הנשק משחית חיי אדם, הסחר בו משחית את האנשים שעוסקים בזה. אבל בעניין זה איננו גרועים מנורבגיה שמוכרת דינמיט ומחלקת את פרס נובל לשלום, ומשבדיה הנייטרלית שסוחרת בנשק.

קיימת מגעים עם גורמים רשמיים במוסקבה. האם מצאת שהרוסים הם מכשול או סיכוי לשלום?

היו לי מגעים מדיניים חשובים עם אנשים שאינם בשוליים של מקבלי ההחלטות. חשתי בפתיחות, בשינוי קו, ובנכונות להידבר עם ישראל. הם ממתינים לאיתות שלום מאיתנו, שיבהיר האם ישראל רוצה בוועידה בינלאומית לשלום במזרח התיכון...

תהיי ספציפית. מה זה "מאיתנו"? מפעילי שלום בישראל, משמעון פרס, שתומך בוועידה כזו, מממשלת ישראל?

הם ממתינים לאיתות רשמי מממשלת ישראל.

אחרי עשרים שנות ניתוק של הקשרים הדיפלומטיים, מה הרוסים יודעים על ישראל?

גורבצ'וב מאייש את המכתנים העוסקים במדיניות חוץ ומעצבים את "דעת הקהל" של מקבלי ההחלטות במימשל באנשים עם אוריינטציה מערבית מאוד חזקה, חלקם צעירים מאוד. אלה אנשים שהיו במערב חמש, עשר וחמש־עשרה שנים. הרבה דיפלומטים והרבה עיתונאים. אנשים אלה מכירים היטב את המגרעות והמעלות של המערב, כולל את עולם התקשורת המערבי. הם מתמודדים עם המערב מתוך היכרות קרובה — ואולי גם תוך כדי ניסיון להעתיק חלק מהדברים, כולל אורחות הדיפלומטיה המערבית ומרכיבים מאורח החיים של המערב. ובאשר לישראל — הם מצויים בנעשה כאן לפרטי הפרטים.

מה פירוש מכירים את ישראל? מבינים את ההבדל בין ש"ס לאגודה? בין דרוזים וצ'רקסים?

יותר מכך. יודעים גם את הבעיות הערכיות. הם מצויים בוויכוחים על דמות המדינה. לא מצאתי אצלם שמץ של בורות.

מתוך הסגנון של הדיפלומטים הסובייטיים? בעבר נהגו לדקלם סיסמאות על "העם הישראלי שוחר השלום" שיש לו "ממשלה מחרחרת מלחמה"...

אין סגנון כזה, לא מדקלמים סיסמאות. כשנפגשים עם דיפלומט רוסי הסגנון דומה לפגישה עם דיפלומט אמריקני. ההבדל אחד הרוסים יותר משכילים. לפני חמש שנים הייתי בברה"מ והבדל היה שונה: אי־אפשר היה לדבר חפשי עם אף אחד. עכשיו — דיברנו חופשי, באורח דו־צדדי ופתוח, גם על נושאים רגישים שהעלינו... אידה נודל, מסורבי עלייה.

בעוד זמן לא רב תצא לברה"מ משלחת של ארבעה מפלגות: העבודה, מפ"ם, ר"צ והרשימה. מה יביאו משם? קיימתי במוסקבה מגעי הכנה לביקור הזה. העליתי חבושה מפלגת העבודה. היתה שיחת עבודה חופשית ועניינית. חשוב שהמטרה היא דיאלוג, לא לסתם ביקור.

ובכל זאת, האם תהיה פריצת דרך בביקור?

כבר אמרתי לך שהם לא שומעים עדיין שממשלת ישראל מסכימה לוועידה בינלאומית. זה המפתח להתקדמות! הם אומרים, חד וחלק, ששינוי כלפי ישראל במזרח התיכון הוא שיקול פוליטי של ממש.

פעילות על הפצת שלום בעולם וקידום הסוציאליזם?

לא שמעתי שום דיבור כזה, וזה לא פסול: צריך לחחמיא להם על פתיחות אמת. גם היחסים שלנו עם האמריקנים בנויים על אינטרס. זה לא סיפור אהבה!

הכרת דיאלוג עם הרוסים על דרכים לשלום. יש עוד איתותים כאלה בגוש המזרחי: רומניה והונגריה זימנו ישראלים לדיאלוג על השלום עם אש"ף...

המפגשים האלה לא חשובים, כי הישראלים שהיו שם חסרי משקל מבחינת השפעתם על קביעת עתיד המדינה.

יש טענה שהייצוג של אש"ף היה בכיר והמסר שהעביר היה חיובי: הפסקת הטרור עם פתיחות מרומזת על שתי מדינות. במעט נשמע שם סוב־רייב...

מזה מספר שנים אני לא חושבת שיש בעיה עם אש"ף. וחושבת שאפשר להידבר עם אש"ף.

האם את, או מישהו אחר ב"עבודה" עושים משהו בכיוון הזה?

מפלגת העבודה, היא הכתובת הרלוונטית בנושא השלום. עכשיו יודע זאת כפי שהסובייטים יודעים זאת. מיום שהגיעו לידיעת על נישושים של ערפאת לכיוון "העבודה", היו הרבה אותות שערפאת מנסה להידבר איתנו — היו מגעים. התברר לי שערפאת רואה בנו גשר להתקרבות לארה"ב — ולא רצינו לשמש לו גשר כזה. עד כמה שאני יודעת, מיום שהתקבל החוק למניעת מגעים עם אש"ף המגעים נפסקו.

האם פגשת נשים פלשתינאיות, לאור דווקא פעילות אש"ף במוסקבה?

לא. הן לא רצו לפגוש אותנו ולא רציתי להתאמץ לפגוש את מי שאינה רוצה לפגוש אותי.

רוסיה שונה, לא אחרת

לאשה הסובייטית היתה תדמית של פועלת חסונה עם מטריש, שלובשת בגדים מיושנים ורצה, אחרי העבודה, מתור לתור. זה נכון גם ברוסיה של גורבצ'וב, 1987?

הנשים הרוסיות לא הגיעו להישגים מרשימים, ברוסיה, כמו בכל המדינות המפותחות, שהן כביכול מתקדמות, יש בשנים האחרונות נסיגה במעמד האשה. זה קורה גם בארצות־הברית, בריטניה וישראל. היוצאת מהכלל היחידה היא נורבגיה, שבה ראש הממשלה ומחצית הממשלה מורכבת מנשים.

גם בבריטניה מרגרט תאצ'ר, ראש הממשלה, היא אשה... כבר למדנו על בשרנו שכשראש הממשלה היא אשה, זה לא תמיד טוב לקידום הנשים וגם לא לשלום ולסיכויי השלום.

ברוסיה אין נשים בפוליטביורו, בוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית יש אולי אחת או שתיים. בסובייט העליון, מעין פרלמנט, יש יותר נשים, אבל זה מוסד עם מעט סמכויות. במוקדי קבלת ההחלטות והאמיתיים של רוסיה, בצמרת הפוליטיקה, אין נשים.

שאלנו על בעיות של משפחה, אלימות, אלכוהול, סמים, משפחות חד־הוריות. אמרו לנו, בכנות, שכל מה שיש במערב — יש גם ברוסיה. כלומר — המשטר לא יצר משפחה טובה מזו שבמערב. יש מעט ילודה, וזה סימן שהתנאים קשים. יש בעיית דיור קשה, למרות הבנייה האדירה שרואים במוסקבה, שהיא משהו שלא יתואר. אבל, דיור לצעירים הוא בעיה בכל העולם. השכר הוא נמוך. בשר, לחם, סוכר, שמן, דיור ותרבות הם זולים — אבל בגדים מאוד יקרים — ורמת החיים הכוללת נמוכה.

יש תורים ללחם?

לא, וגם לא למצרכי יסוד אחרים. התורים הגדולים הם לבתי קפה, לגלידה. "הפתיחות", מדיניותו החדשה של גורבצ'וב, היא קודם כל פתיחות בכלכלה. גם בקונגרס שלנו, שבו נאם, אמר שהוא פועל למען בנייה מחדש של הסוציאליזם. אני, כסוציאליסטית, פירשתי זאת כסימן שאלה על האפשרות לקיים את הקומוניזם הסובייטי בצורתו הנוכחית. ואמנם, היום מותר לאיכרים, למשל, למכור 30% מהתוצרת בשוק. מוסקבה מלאה קיוסקים לפירות וירקות, מוצרים שיש בהם מחסור. זה לא היה בעבר.

מה עם פתיחות בתחומים אחרים?

הסתובבתי זמן רב ביריד אמנות ענקי ביער, בתוך מוסקבה, ליד כנסיה. רחובות־רחובות של ציירים שמציגים תמונות, גם קצת קרמיקה וטיפול. לא התלהבתי מהרמה, אבל יריד כזה הוא תופעה חדשה, זה לא היה קודם. באחת הפינות ראיתי תמונות עם מוטיבים יהודיים ומלים עבריות. שני ציירים יהודים עמדו ומכרו אותן.

★ הרוסים ממתינים לאיתות שלום מאיתנו, שיבהיר אם ישראל רוצה בוועידה בינלאומית לשלום במזרח־התיכון

היו גם ציורי מחאה?

לא, אבל בתיאטרון, שאני אוהבת מאוד, יש הרבה הצגות מחאה, גם בתיאטרון גדול ומפורסם כמו "תאטרון מאיאקובסקי".

הקונגרס: מניעת נזק היא הישג

מה השיגה ישראל בקונגרס הנשים?

כשנסעתי לא היו לי כל ציפיות. בקונגרסים דומים, שנערכו בניירובי שבקניה ובמכסיקו, ישראל יצאה רע: בהחלטות כרכו ציונות וגזענות. לא האמנתי שבמוסקבה, כשברה"מ תומכת בערבים ובעולם השלישי — יהיה טוב יותר.

לפני הקונגרס ביקשנו מהמארגנים שלא יהיו החלטות. אינני מחשיבה את בקשותינו עד כדי כך שאאמין שהן אשר קבעו את עמדת הרוסים, אבל עובדה: בפתיחת הקונגרס הודיעה הנשיאה שלא יהיו החלטות ולא יהיו ניירות־עמדה בשום נושא — וכך היה. אז גם מניעת נזק לישראל זה משהו.

בוועדות הקונגרס התקיפו את ישראל, והפרועות ביותר היו ההתקפות של הנשים הקומוניסטיות ממצרים ולבנון. הרבה יותר חריפות מדברי הנציגות הפלשתינאיות. חשוב לציין שהנציגות הסובייטיות לא תקפו את ישראל בשום פורום, לא בפתיחה, לא בוועדות, ולא בנעילה.

ימינה מהליכוד והתחיה

נפגשת עם יהודים מסורבי עלייה?

בכל מקום בעולם אני מחפשת גם יהודים ונושאים יהודיים. הופתעתי והתרגשתי מהפגישה עם אידה נודל. לא ידעתי שהיא במוסקבה, ושנצליח להיפגש. הייתי בחתונה של זוג מסורבי עלייה מחוץ למוסקבה. קשה לראות את האנשים הסובלים האלה... חלק מהם פנו לדת, בעצמה רבה, כנראה כדי להיאחז באיזו אמונה, ואפשר להבין זאת. יש בין פעילי העלייה הקבוצה פוליטית רבה, ואני לא מתכוונת לליכוד ולתחיה, אלא מעבר לזה. זה מדאיג, אפילו כואב.

טוענים שרק קומץ מבין שלושה מליון היהודים ברוסיה רוצה באמת לעלות. הרוב רוצה להישאר שם, ויש רבים שרוצים להגר למערב...

אינני יודעת אם מדובר ברוב או במיעוט. אני השתדלתי שלא לפגוש יהודים שאינם רוצים לעלות לישראל. אינני חושבת שמדינת ישראל צריכה לשלוח ויזות ליהודים ברוסיה, כדי שיהגרו לארה"ב. אם ארה"ב רוצה בהם — שהיא תשלח להם ויזות.

פגשת מורנטים ערביים מישראל שלומדים במוסקבה?

לא. אבל היו איתנו נשים ערביות מישראל, והן פגשו לא רק את קרוביהן שלומדים שם, אלא גם ערבים ממדינות אחרות, ואנשים מאש"ף. להן התירו להכניס אורחים כאלה למלון, לעומת זאת, אין עדיין אפשרות שיהודי־ציוני יבוא למוסקבה וייפגש באופן חופשי עם יהודים מסורבי עלייה. אנחנו פגשנו אותם בחוץ, כמעט בהסתר. אמרתי זאת למארחים הרוסיים שלנו. היו אלו רגעים קשים שסנענו בי כאדם, כיהודייה וכמי שמאמינה בשוויון בין כל בני האדם.

★

בסוף הראיון אורה נמיר הנזרת לפרובוקציות: יש לך מול שאני פגויה היום, ולכן הסכמתי להתראיין. כי אם לא הייתי פגויה — מה איכפת לך בכלל מה ידעו הקוראים של "על המשמר", על נסיעתי למוסקבה? זה לא קהל הבוחרים שלי".

"נכון, אורה" אמרתי לה, מנצל את מעט הקירבה שנוצרה במהלך הראיון כדי להעיז פנים. "אבל מפלגה שמחזרת אחרי ש"ס, תצטרך גם את נציגי קהל הקוראים של "על המשמר", אם תרצה להקים את הקואליציה הבאה".

את תשובת המחץ הזאת הגבתי זמן רב, וכשנוצרה ההזדמנות — ויתרתי. מה שנועד להיות חץ שיפגע בלב הדרך, לא גירד אפילו את הנירוסטה.

■

> ## לעלות מבורות המוות
>
> **ספרי לנו על הסיור עם חייקה גרוסמן, בגיטו וילנה, בו לחמה, ובאתר ההשמדה בפונאר.**
>
> חייקה היתה רגישה מאוד לכך שבתכנית המקורית של סיורי המשלחת לא היו כלולים סיורים באתרים הקשורים בשואה. עם זאת, כשנגשתי וביקשתי מהמארחים סיור כזה — הם נענו ללא כל בעיות.
>
> החזרה לשם היתה קשה מאוד לחייקה גרוסמן, בקושי עמדה בסיור ולא נשברה. אני מכירה את חייקה שנים רבות, היא לא אשה רגשנית, היא אשה חזקה. בסיור הזה הכרתי חייקה אחרת. הגענו לפונאר. היו שם ארבעה בורות שבהם רצחו את היהודים. באחד הפשיטו אותם, באחד הרגו אותם ובאחרים — שרפו גוויות.
>
> כשעברנו ליד אחד הבורות, חייקה אמרה: בואי נרד למטה. כשעלינו מהבור — חייקה אמרה: לא לכולם ניתנה הזכות לעלות מהבור הזה החוצה. אחר כך הוסיפה שלעולם לא תשכח את תחושת הירידה לבור המוות.
>
> אני חשתי התרגשות ומועקה כבדה, כמו כל יהודי שבא למקומות כאלה. ההתרגשות של חייקה בפגישה המחודשת עם אתרים אלה היתה מסוג אחר.

כל יום

23.7.87—17.7.87
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

17.7.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 רחוב סומסום.
09.45 הלב — פרק 15: מרקו מתגנב לאניה.
10.10 סרט קולנוע — נסיכת הפוטבול. הסרט מבוסס על סיפור אמיתי.
11.40 קשר משפחתי.
13.30 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
13.35 גברת פלפלת — משחק השחמט.
13.45 זהו זה — בשידור חוזר.
14.30 היכלות רחוקים — סדרה חדשה בת 6 פרקים. סיפור אהבה המתרחש בהודו בתקופת שלטון האנגלים במאה הי"ט. גיבור הסדרה הוא אשוק, אנגלי שבכורח הנסיבות גדל כילד הודי. לאחר מכן נשלח להתחנך באנגליה וחזר להודו כקצין. נפשו חצויה בין נאמנותו לכתר הבריטי ובין נאמנותו לידידיו ההודים איתם גדל. בפרק הראשון חוזר אשטון פלהאם — מרטין או כשמו ההודי אשוק לשרת בהודו כקצין אנגלי. התנהגותו הידידותית

טינה טרנר, תכנית בידור בכיכובה (17.20)

כלפי ההודים אינה מוצאת חן בעיני עמיתיו האנגלים. הוא מכיר את בלינדה ורוצה לשאתה לאישה, אך היא מעדיפה אחר על פניו.
15.25 מפגשי בראשית — פרשת פנחס — שיחתו השבועית של פרופ. ישעיהו ליבוביץ.
15.40 מאה ציורים מפורסמים.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 ספינת האהבה.
17.20 תכנית בידור: הזמרת טינה טרנר.
17.50 סרט ערבי.
19.20 על המרקע — סקירת תכניות הטלוויזיה (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 שבת שלום — תכנית לליל שבת.
20.15 יומן.
21.15 סיבה למסיבה — תכנית בידור
22.15 סרט קולנוע אומץ אמיתי — (ראה הפניה).
00.20 פסוקים לשבת.
חדשות הלילה.
19.00 קונצרט (ערוץ 2).
20.00 להקת מגפיים (ערוץ 2).
20.45 פופ 2 (ערוץ 2).

***סרט קולנוע — "אומץ אמיתי".** מערבון של הבמאי הנרי האתאוויי, בכיכובו של ג'ון ווין, שזכה באוסקר על תפקידו בסרט זה. נערה, בתו של חוואי, שוכרת את שירותיו של צייד פושעים, שריף לשעבר, כדי שילכוד את מי שרצח את אביה. הנערה מבקשת להתלוות אל האדון הוותיק במצוד. עוד משתתפים: קים דארבי, זמר הקאנטרי גלן קמפבל, ורוברט דובאל. הסרט הופק בשנת 1969.*
שעה — 21.35

שבת טלוויזיה

18.7.87

16.00 רכס השפרל — פרק תשיעי: רופא השיניים מרודג'.
16.50 קיצור החדשות (ערבית).
17.00 סרט — אהבה וטנגו — גיבורי הסרט גרים במח' פסיכיאטרית. החולה והאח בורחים מבית החולים, מגיעים לאהובתו של אחד החולים שמת במחלקה, ושלושתם משתולים יחדיו. מסדרים את הנושים הבאים לגבות חובות ובסופו של דבר מוצאים את עצמם בלא כלום.
18.30 שבועון הטלוויזיה — תכנית הסוקרת אירועים בעולם (ערבית).
19.00 בידור חוץ לארץ — (ראה הפניה).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 משפחת קוסבי — הפרק האחרון: רודי מארחת. כשאימא רחוקה מן הבית, מוטל על כתפיו העייפות של אבא קליף לבדר את ילדיו.
20.25 מסך אישי — תכנית שבועית. אהוד מנור מארח בתכנית אישיות ידועה ומקרין על פי בחירתה קטעים בתחום המוסיקה, הקולנוע, התאטרון, הבידור הספורט ועוד. אורח התכנית הפעם הוא נתן אכסלרוד — מייסד תעשיית הקולנוע בארץ־ישראל, שגם תיעד ביומניו את תולדות הארץ.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 ספורט: משחק השבת.
22.35 בתו של ספירפילד — סדרת דרמה אמריקנית בת 6 פרקים — (ראה הפניה).
23.20 זמירות — בזכרנו את ציון — מועדון הזמר המסורתי. השבת היא השבת האחרונה של שלושת

נתן אכסלרוד, אורח התכנית השבועית "מסך אישי" (20.25)

השבועות של ימי בין המצרים. במסגרת מועדון הזמר וזמירות יובאו זמירות ברוח הימים האלה, ובהן שירי נשמה וערגה לציון. משתתפים: החזנים האורחים בן ציון מילר ויעקב מוצן וכן אריה בראון, משולם ברמץ, עקיבא מרגליות ומקהלת בן ברוך. מנהל מוסיקלי ומנצח: משה (מונה) רוזנבלום.
23.50 פסוקו של מקום — מבט אל היישוב תפוח.
חדשות הלילה.
19.00 ספורט (ערוץ 2).
20.00 פסטיבל ערד (ערוץ 2).
21.00 פופ 2 (ערוץ 2).

***בידור חוץ־לארץ** — תכנית מיוחדת עם המלחין והזמר פול סיימון. בתכנית קטעים משיריו האהודים, שהופיעו בתקליט "גרייסלנד", וצילומים מדרום אפריקה מתקופת ההקלטות שלו עם להקה מקומית. וישמעו לראשונה קטעי ראיונות עם הזמרים השחורים שליוו את סימון בשיריו.*
שעה — 19.00.

***בתו של ספירפילד** — הפרק החמישי: קליאו מתמנה לסגנית עורך ה"קוריר", אך בחייה הפרטיים היא מוכה בכמה מהלומות קשות: פיל ריינר, שאותו עבדה ככתבת לענייני פלילים, נרצח בקנזס סיטי. אשתו של טום בורדר נהרגת בסיצורין. מפלגתו של אביה של קליאו מפסידה בבחירות, והוא לוקה בשבץ, עם שובה מאוסטרליה, קרוזן דואג לכך שתקבל את משרת עורכת העיתון. טום, לאחר שהתאבל על מות אשתו, שב לניו־יורק. הקשר בינו לבין קליאו מתחדש.*
שעה — 22.35

ראשון טלוויזיה

19.7.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 פרפר נחמד — יום הולדת לשבי.
09.40 הלב — פרק 16: מרקו מפליג לארגנטינה.
10.05 הרפתקאות באי הבזים — פרק י"ג.
10.30 צבע בנחל — פרק ג': אלק יוצא לטיסה, בפעם הראשונה בחייו.
10.55 מגע 1,2,3 — אורז — "פרי" היא המילה המלאית לאורז. מיגל מבקר בשדה אורז במלזיה ומנסה את כוחו בחריש כשהוא נעזר בתאו.
11.25 בילי ג'ואל — חלק א'. הזמר בילי ג'ואל בהופעה סומבית עם להקתו.
14.00 טלטקס — עד כאן — חדשות.
14.05 היום שבו השתנה היקום — פרק 3: זווית הראיה — הפרק מתרכז בסקירת הגורמים שסייעו למדעי האופטיקה והארכיטקטורה לחדור מבעד למחסום הרעיונות המיסטיים שהכנסייה תמכה בהם באירופה של ימי הביניים.
15.00 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה.
15.20 גברת פלפלת — פלפלת וקוקי.
15.40 מאתיים שניות להכשרות קרס צבאיות.
15.45 שעת כושר.
15.55 רחוב סומסום.
16.25 ילדת הפלא — פרק 9: לא כל כך מכובד — ג'ימי מנסה להיעזר בויקי בהכנת עבודה לשיעור היסטוריה, אך התרמית מתגלה.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 "תהילה" — הסדרה הפופולרית חוזרת בפרקים חדשים — הפרק

בילי ג'ואל, בהופעה סומבית עם להקתו (11.25)

הראשון: "בוב הבוקר חוזר שוב". גיבור הילדות של דני, בוב הבוקר,
18.15 "קטנטן" — סדרת סרטים קצרים בהנפשה.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 "רוצה פתרון" (ערבית).
18.45 "חידושים והמצאות" — "האש" חלק א': כיצד נגן על עצמנו מפני אש? (ערבית).
19.00 יומן השבוע (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 "עד פופ" — מגזין לפופ ולבידור
20.30 "תביעות קטנות" — תכנית דו־שבועית הדנה בתביעות קטנות, בסכומי כסף, שאינם עולים על 3000 שקלים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.35 "לקראת שידור".
21.50 "שושלת" — סדרה אמריקנית — (ראה הפניה).
22.40 "סוף ציטוט"
23.20 "גבול הדרדומים" (בהשתתפות דני קיי).
23.50 פסוקו של יום. חדשות הלילה.
19.00 "שמיניות באוויר" (ערוץ 2).
20.00 מבט שני — אחות ילדים (ערוץ 2).
21.00 פופ 2 (ערוץ 2).

***שושלת.** הפרק ה־149: מצב בריאותו של ג'ף הולך ורע. סמי ג'ו רוצה להתנער מאימהותה ולפרוח בקריירה של דוגמנית בניו־יורק. היא דוחה את ההצעות הכספיות שמפנים אליה בלייק ואלקסיס, ובכל זאת מגיעה פתרון שמשמח את בלייק ואשתו קריסטל. סטיבן חי בבית חולים בסינגפור. הבהרתו שבה אליו והוא למד כי בשל כוויות קשות נעשה בפניו ניתוח פלסטי.*
שעה 21.35

שני טלוויזיה

20.7.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
09.05 שעת כושר
09.15 טוב טוב הגמד — פרק 3
09.40 הלב — פרק 17: מרקו עובר את קו המשווה
10.05 להקת הוודוויל האחרונה — סידרה עלילתית בת 13 פרקים. סיפורה של להקת וודוויל בניו־זילנד, הנלחמת על קיומה.
10.30 ג'ון האליפאקס, ג'נטלמן — פרק ג': ג'ון חוכר טחנות באחוזות לקסמור.
11.20 תיאטרון המחול האמריקני — הרקדן מיכאל ברישניקוב ב: "סילפידות", מוסיקה מאת שופן. (חלק א')
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.05 חובב הטבע יצורי השמש: זוג חוקרי הטבע ג'ראלד דארל ואשתו לי סוקרים בפרק זה את חיי הטבע במדבר סונורה, שבעיר נירויורק
14.30 קסים קסם — בחיק הטבע
15.00 קשר משפחתי — לשמחה ולדוד אתחריה יש תינוקת בת שנה וארבעה חודשים. הפסיכולוגית זיוות אברמסון משוחחת איתם על אורח חייהם
15.40 מאתיים שניות לגחלת
15.45 שעת כושר
16.00 זהו זה — שידור חי
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 "רובי'כפת לי" — הפרק העשירי — ראש העיר ליום אחד פרופ' לבקר מתחפש לילד ומביא לידי שינוי בתוצאות הבחירות, כדי שיוכל להיות ראש העיר של הילדים
17.55 הילדים מרחוב דגרסי — הפרק השנים־עשר: קרן נאמנה להבטחתה
18.25 קטנטן — סידרת סרטים קצרים

אם המשפחה, בסדרה האמריקנית "קשרי משפחה" (21.35)

בהנפשה
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 אלגרו — שעשועון מוסיקה עם שובבות ומצב רוח (ראה הפניה)
21.00 מבט לחדשות
21.30 תשדירי שירות
21.35 קשרי משפחה — הפרק הלישי: וחבר של ג'ניפר, חברותיה של ג'ניפר בבית־הספר מתגרות בה בגלל ידידותה עם נער, חבר ללימודים
22.00 "זה הזמן" — תכנית אירוח
22.50 "מיאמי — מחלק מוסר" — שם הפרק: "משולש הזהב" חלק ב': קסטילו לאחר שהבין כי לאו לי — מראשי כנופיות האופיום במזרח הרחוק — אכן נמצא במיאמי, מחפש דרך ללכוד אותו בשעת מעשה.
23.35 פסוקו של יום, חדשות הלילה
19.00 עד פופ (ערוץ 2)
20.00 תעודה 2: התחלות מאוחרות (ערוץ 2)
20.40 פופ 2 (ערוץ 2).

***אלגרו — שעשועון** מוסיקה עם שובבות ומצב רוח. משתתפים הפעם: נגנית האורגן אליזבת רולנד, להקת פיקוד המרכז, הקריקטוריסט זאב כם. המסגרתנית הרות ישראלי, המנחה יצחק שמעוני, המורשה מתמודדים והתזמורת הסימפונית ירושלים רשות־השידור בניצוחו של יצחק שטיינר. מלחינים ומעבדים: דיר חנן וינטרניץ, אורי קריב, איתן שטירא, שמואל זוסר וקלסיקום.*
שעה — 20.02

שלישי טלוויזיה

21.7.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 רחוב סומסום.
09.45 הלב — פרק 18: מרקו מגיע לברזיל.
10.10 להקת הוודוויל האחרונה — פרק ב' — להקתו של ואלאס קרטר יוצאת לסיור בערי השדה.
10.35 זהו־זה — שידור חוזר.
11.15 קשר משפחתי — בתכנית משוחחת משפחת בראון, ההורים והילדים, עם זיוית אברמסון על בעיות סדר, נקיון ומצבי רוח בבית.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 סרט קולנוע — "אריות לבנים" — כריס הוא חוקר טבע שיוצא עם משפחתו לערבות אפריקה כדי לחקור את אורחות חייהם של האריות.
16.00 פרפר נחמד.
16.25 רובוטריקים — פרק 32.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 "שלוש, ארבע, חמש וחצי" — הפעם: "הנסיכה והעדשה" — עיבודו של אפרים סידון לסיפורו הנודע של הנס כריסטיאן אנדרסן על נסיך שביקש למצוא לו נסיכה אמיתית. משתתפים: יונה אליאן ושישי קשת וכן צ'ומפי ואינשם.
17.50 "אלף" — סדרה קומית לכל המשפחה.
18.15 "קטנטן" — סדרה בהנפשה.
18.25 "הגיע זמן לשון" — אבשלום קור בפינת הלשון מספר על דורי בן־זאב בדגש חזק.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 "ההיסטוריה של הנפט" — סדרת תעודה פרק שביעי.

יונה אליאן, בסדרה לילדים "שלוש, ארבע, חמש וחצי" (17.30)

19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 "אין כמו בבית" — שם הפרק: "ארתור עובר דירה", בית קטן נוסף יביא מעט שלווה לו ולבריל אישתו, כך מחליט ארתור. אבל לעומת זה רעיון מבריק אחר עשוי להכניס כסף לכיסו.
20.30 "בלבוטק" — מגזין לצרכנות ולאיכות חיים מנחה ומפיק: ר. גינת
21.00 מבט לחדשות.
21.30 תשדירי שירות.
21.40 מבט שני — עורך ומגיש: מיכאל קרפין.
22.20 "חייו של ליאונרדו דא וינצ'י" — סדרת דרמה דוקומנטרית בת 5 פרקים — (ראה הפניה).
23.40 "פסוקו של מקום" — מבט אל היישוב נוב.
חדשות הלילה.
19.00 באותו עניין (ערוץ 2).
19.30 סיבה למסיבה מה־ה/17 (ערוץ 2).
20.30 קונצרט 2: מוזיקה ועירה — פסנתר (ערוץ 2).
21.00 פופ 2 (ערוץ 2).

***חייו של ליאונרדו דה וינצ'י** — סדרת יוקרה של הטלוויזיה האיטלקית מציגה בדרך חדשנית ודרמטית את חייו ותהלוכותיו של ליאונרדו דה וינצ'י. דה וינצ'י — צייר, פסל, מוזר, מוסיקאי, בנאי ומהנדס — כתב מעט מאוד על עצמו והשאיר רק דיוקן אחד שלו. את חייו אופפת אגדה, הסדרה מבוססת על מסמכים ותעודות מגוונים שונים, ומפריכה את התדמית הרוחנית של האיש. ואת תהליכי יצירתו, את דמותו של ליאונרדו דה וינצ'י מגלם השחקן פיליפ לרואה.*
שעה — 22.20

רביעי טלוויזיה

22.7.87

09.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 גברת פלפלת — יוצאים לחופשה.
09.25 נחשון — סרט אנימציה.
09.30 הלב — פרק 19: מרקו נזכר בננה.
09.55 להקת הוודוויל האחרונה — פרק ג'.
10.50 ראים שש שש — כל מה שרצית לצפות בו ולא ידעת ממי לבקש — בשידור ישיר בהנחיית קובי מידן. אורחים באולפן: ניסים עזיקרי וד"ר קמיל פוקס.
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 ישר ולענין
14.30 מגע 3,2,1 — חיות עבודה — במלזיה מאלפים חיות ונעזרים בהן למלאכות שונות. קוף האורנגאוטן קוטף אגוזי קוקוס וצמד פילים מעביר עצים שנכרתו בג'ונגל.
14.55 הפונדק בערוץ חמשת המייל — פרק 32: גביע הזהב.
15.40 מאתיים שניות להכשרות קרס צבאיות.
15.45 שעת כושר.
15.55 טוב טוב הגמד — פרק 4.
16.30 פיצוחי קיץ — באולפן פיצוחי קיץ מתמודדות הפעם משפחות.
17.00 ערב חדש — מנחה: אילנה דיין.
17.30 "עולמו המופלא של וולט דיסני" — הפרק השלישי
18.15 "קטנטן" — סדרה בהנפשה.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 "חקלאות היום" 1. חיטה במדבר. 2. פרחים ומגדלים. 3. אורח באולפן — מר הלל מינץ, מנכ"ל מועצת

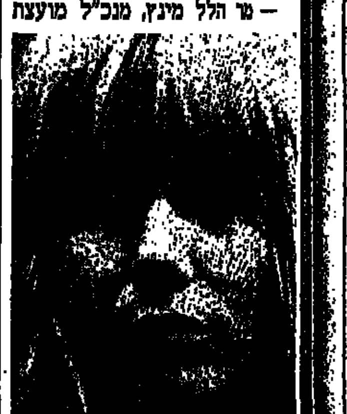

גליניס בארבר, בפרק האחרון של "דמפסי ומייקפיס" (23.05)

הפרחים. (ערבית).
19.00 "ענייני הגוף" — פרק שלישי — "אוויר לנשימה".
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 "משהו מהסרטים" — תכנית בענייני קולנוע. מגישה: שירה גרא.
20.30 "בין הכיסאות" — מגזין דו־שבועי בענייני משפחה וחברה מנחה: עמוס ארבל.
21.00 "פסטיבל הזמר תשמ"ז" — (ראה הפניה).
22.00 מבט לחדשות.
22.30 תשדירי שירות.
22.35 "פסטיבל הזמר תשמ"ז" — החלק השני, שידור ישיר מערד. שידור תוצאות הבחירה משבע נקודות הצבעה.
23.05 "דמפסי ומייקפיס" — הפרק האחרון: "עוף דורס".
23.55 פסוקו של יום. חדשות הלילה.
19.00 שיישאר בינינו (ערוץ 2).
19.30 כלט 2 — מרקמים (ערוץ 2).
20.00 בידור 2 — אולפן קיץ (ערוץ 2).
21.00 פופ 2 — (ערוץ 2).

***פסטיבל הזמר תשמ"ז** — שידור חי מתוך מהגיגות הזמר בערד של פסטיבל הזמר והפזמון הישראלי, המחודש ע"י רשות השידור. שנים־עשר שירים חדשים מתמודדים בתחרות בביצוע הזמרים (על פי הופעתם): "אתידרוסים", גיתית שובל, צלי... גיני רבין, נגד... מירמן, ראובן ארז, ... לימור שפירא, אילן וירדנה ... חנן יובל. את הנגנים מלווה ... בניצוחו של דוד קרשת. מנחה: נעמי שמר.*
שעה — 21.00.

חמישי טלוויזיה

23.7.87

09.00 טלטקסט · עד כאן · חדשות.
09.05 שעת כושר.
09.15 קסים קסם — אריות.
09.35 הלב — פרק 20: מרקו עובר את הסערה הגדולה.
10.00 להקת הוודוויל האחרונה: פרק ד'.
10.25 פיצוחים · בשידור חוזר.
10.55 בית הספר רדוף הרוחות — פרק 4.
11.20 האי של קית ברוקי
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות.
14.05 קשר משפחתי — בתכנית מיוחדת משוחחת הפסיכולוגית נעמי מור עם בני משפחת אנגל, ההורים ושני בניהם על "גירושים אחרים".
14.45 צבע בנחל — פרק ד'.
15.10 רחוב סומסום — ברחוב סומסום מכינים מסיבת הפתעה ומזמינים אליה אורח מכובד מאד: יהורם גאון.
15.40 מאתיים שניות לעידן החדש של הדפוס.
15.45 שעת כושר.
16.00 זהו־זה — שידורי חי.
17.00 ערב חדש — מנחה: רן מרגלית.
17.30 ריץ רץ — "ברוח הספורט".
18.00 התלת רגליים — הפרק השנים־עשר.
18.25 פסוקו של מקום — מבט אל מנחת.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 למשפחה (ערבית).
19.00 מפגש — תכנית דיון שבועית בענייני השעה. (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 מבט ספורט.
21.00 מבט לחדשות.

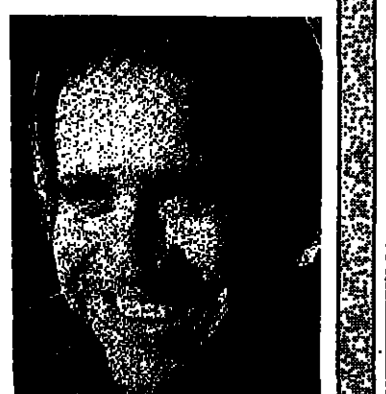

יהורם גאון, אורח התכנית "רחוב סומסום" (15.10)

21.30 תשדירי שירות.
21.35 אף פעם לא מאוחר — הפרק השישי
22.00 הישרדות — סדרה אנגלית חדשה בת 6 פרקים. נושא הסדרה הוא מן הקשים בנושאים הכלל־אנושיים. רבות מן העדויות בסדרה מזעזעות, ולפיכך אין היא מומלצת לילדים.
22.50 פרקליטי אל.איי — הפרק החמישי.
23.35 הגיע זמן לשון. חדשות הלילה.
19.00 רובי'כפת לי (ערוץ 2).
19.30 אופרה 2 — אאידה מאתורדי (ערוץ 2).
21.00 תעודה 2 — אגם כרימול (ערוץ 2).
21.30 המשך האופרה אאידה (ערוץ 2).

תכניות טלוויזיה ביום שישי 24.7.87

***בשעה 21.15 — ארץ טרופית משגעת,** הצגה מוסיקלית רבת משתתפים: רקדניות סמבה, נגנים ותזמורת ברזילאית. מתי כספי הוא כוכב ההצגה, בתכנית שירים רבים מפרי עטו של אהוד מנור, ומוסיקה של מתי כספי וגם מקורית ברזילאית.*

***בשעה — 22.05 — סרט קולנוע** — זה הסוף שלי. קומדיה קלילה סביב נושא רציני: רוק שחי חיי הוללות בקליפורניה מתבשר שהוא חולה במחלה אנושה. בתוך חודשים אחדים, ולאחר סבל רב, תביא קץ לחייו. לאחר שלא עמד לו כוחו הנפשי להתאבד, הוא מחליט למצות את הזמן שנותר לו בדרך המוצלחת ביותר. ביים ומככב בתפקיד הראשי ברט ריינולדס.*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 17.7.87
13.00 זורי והדעקר (מצוייר). 13.30 בית חולים וסטנרוק (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — "העולם כורדעותיו", עם גרגורי פק. 17.00 סופרבוק (מצוייר) 17.30 היצורים הסלעיים. 18.00 ובסטר (סדרה). 18.30 קשרי משפחה (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 סול נאי (מעולה). 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 18.7.87
13.00 הכלבים הצעירים (מצויין). 13.30 הרובים. 14.00 רנים (מצוייר). 14.30 מיסתורי האוקינוס. 15.00 עולם החיות. 16.00 אירועי ספורט בעולם. 17.00 כדורגל. 19.00 ספורט — מירוץ מכוניות. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט — "האיש בעל אלף הפרצופים". 23.00 מועדון 700. 23.30 חיים אחרים (סדרה).

יום ראשון 19.7.87
13.30 חיים אחרים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט (ערבית). 16.30 "אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 היצורים הסלעיים. 18.00 משפחת וולטון. 18.30 כסיות של כסף (קומי). 19.00 שישים דקות. 20.00 תכנית מיוחדת — הבריחות הגדולות בעולם. 21.00 סרט — "המירוץ אחר הגלימה". 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 20.7.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — "רקה לשעת האפס", עם רוברט מיצ'ם. 16.00 היתקליף (מצוייר). 16.30 ילדי החבובות. 17.00 ספר הספרים. 17.30 היצורים הסלעיים (לילדים). 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 סרט — "השיחה", עם ג'ין הקמן. 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 21.7.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — "מסע אל האימה", עם אורסון וולס. 16.30 ילדי החבובות. 17.00 הבית המעופף (מצוייר). 17.30 היצורים הסלעיים (לילדים). 18.00 מסע בין כוכבים (דמיוני). 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 מקגייבר (בלש). 22.00 זאב־אוויר (מתח). 23.00 מועדון 700. 23.30 חיים אחרים (סדרה).

יום רביעי 22.7.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — "מעבר ללילה". 16.30 ילדי החבובות מצוייר. 17.00 ספר הספרים. 17.30 היצורים הסלעיים (לילדים). 18.00 מאנקי בוהסטר (סדרה). 18.30 משפחת קמבל. 19.00 חדשות. 20.00 סיימון את סיימון (בלש). 21.00 המתנך (סדרה). 21.30 ג'ורהארט (סדרה קומית). 22.00 קגני ולייסי (משטרתי). 23.30 חיים אחרים (סידרה).

יום חמישי 23.7.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — "הרפתקה בפוסידון" — עם ג'ין הקמן ושלי וינטרס. 16.00 היתקליף. 16.30 ילדי החבובות (מצוייר). 17.00 הבית המעופף. 17.30 היצורים הסלעיים (לילדים). 18.00 משפחת בשרטון. 18.30 דוק פילוט. 19.00 חדשות. 20.00 סקיקרו וגברת קינג (בלש). 21.00 סרט — "החיפושי", עם ג'ון ויין. 23.00 מועדון 700. 23.30 חיים אחרים (סדרה).

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 17.7.87
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 1). 14.30 כדורגל בינלאומי וספורט כללי (רק בערוץ 1). 15.00 המופע של רין טין טין (רק בערוץ 1). 15.30 המגלמה הנסתרת (רק בערוץ 1). 15.45 נוף הארם (רק בערוץ 1). 16.00 שנעונות במרע (רק בערוץ 1). 16.30 סרט עלילתי באנגלית (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 17.50 נשים קטנות (רק בערוץ 1). 18.00 ההיסטוריה של הנסט (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה (דוקומנטרי). 20.30 משפחת קוסבי (קומדיה אמריקנית). 21.10 מלקון קרסט. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 שאקה זולו (על שבט הזולו)

שבת 18.7.87
17.30 צ'וקי (רק בערוץ 1). 17.30 עולמו של וולט דיסני (על אתרי נוף — בערוץ 1) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב די.ביי.סי. (רק בערוץ 1). 18.30 אשנב לעולם (צרפתית). 18.40 החיים בשנות האלפיים (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מאחורים אנו עומדים (קומדיה אנגלית). 21.00 בידור חו"ל 21.10 אישים ומאורעות סידרה דוקומנטרית (רק בערוץ 1). 21.30 בידור חו"ל (להקות מכל העמים). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 19.7.87
17.20 עולם החיות (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית (רק בערוץ 1). 18.00 כפר בין העצים (תכנית בצרפתית לילדים). 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 ההיסטוריה של הלבוש (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 התבגרות (קומדיה אמריקנית). 21.10 סידרה דוקומנטרית — שימור מסורות. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האנסר (סידרת מתח). 23.10 משפחת רוטר — קומדיה אמריקנית.

יום שני 20.7.87
15.50 התובנים — סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.00 הנמרים 17.10 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 1). 17.30 עולם הקסמים (רק בערוץ 1). 18.00 השומרת (סידרה בצרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 טרוב (קומדיה אמריקנית). 21.10 מאגנום. 22.00 חדשות באנגלית 22.10 גויה — דרמה על חייו ותקופתו של הצייר המפורסם. 23.10 ספינת האהבה.

יום שלישי 21.7.87
15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 16.30 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 1). 16.50 הרכבת הסודית (רק בערוץ 1). 17.00 סיפורים קצרים (רק בערוץ 1). 17.30 סרט דוקומנטרי באנגלית (רק בערוץ 1). 18.00 חייו של אמברטו רה לורנצו (סידרה) בצרפתית. 18.10 עולמו של וולט דיסני (רק בערוץ 1). 18.30 — כדורגל בינלאומי (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 20.30 בדות כפולות (קומדיה אמריקנית). 21.10 אהבה (סידרת מתח אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 המלחמה הבלתי ידועה (סידרה דוקומנטרית על מלחמת הגרמנים ברוסיה). 23.10 פתוח כל שעות היממה (קומדיה אנגלית).

יום רביעי 22.7.87
15.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1) 17.00 ילדת הפלא (רק בערוץ 1). 17.25 המגלים (רק בערוץ 1). 17.50 בית חולים (רק בערוץ 1). 18.00 חמש (ערוץ) בפריס (סידרה) בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 ירדן היום (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה ואני (קומדיה אמריקנית) בנוסח "שלושה בדירה". 21.10 דרך המשי (דוקומנטרי של השפעות זמנית והרוקו). 21.40 האנקה המפשית (רק בערוץ 1). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 גלגלים (סידרה אמריקנית).

יום חמישי 23.7.87
17.00 המופע של רין טין טין — לילדים באנגלית (רק בערוץ 1). 18.00 הכבית לחקלאי (באנגלית רק בערוץ 1) 18.30 הימורים (מאורות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 מגזין ספורט. 20.00 אני וילדתי (קומדיה אנגלית). 21.10 סרלון לשוטר (סדרה אמריקנית משטרתית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא. 23.40 סרט עלילתי בצרפתית (רק בערוץ 1).

שישי רדיו

17.7.1987

קול המוסיקה

06.01 צלילי בוקר.
07.09 בהאזנה נינוחה — מיצירות היידן — סימפוניה מס' 6 בוקר ברה מג'ור; דיוורטימנטו במי במול מג'ור; רביעייה לגיטרה ולכלי קשת ברה־מג'ור; קונצ'רטו לליירה ולתזמורת בדו מג'ור 1; סימפוניה מס' 45, הפרידה, בפה דיאז מינור.
09.00 קונצרט בוקר — מוסורגסקי: תמונות בתערוכה; רספיגי: עבודתו של הצייר; מרטינו: ה' פרסקות של פיירו דה לה פרנצ'סקה; ליסט: ההונים פואמה סימפונית (עפ"י ציור של קאולבאך); פטר אבן: חלונות שאגאל לתזמורת ועוגב; צבי אבני: 5 פנטומימות; גרנדוס: גוייסקאס; הינדמית: מאטיס הצייר.
11.57 פינת השיר — משירי פנחס שדה.
12.00 מן הסרטייה — שלישיית וירדום: צ'ייקובסקי: שלישייה בלה מינור.
13.05 בהאזנה נינוחה — באך: טוקטה ופוגה במי מינור; סזאר פרנק: הסימפוניה ברה מינור; היידן: רביעיית כלי קשת ברה מינור רביעיית הקווינטות; ברהמס: הסרנדה מס' 1 ברה מג'ור.
15.00 לקראת שבת — בעריכת חיותה דביר — קורלי: קונצ'רטו גרוסו בסי במול מג'ור; יהריכין, סטוצ'בסקי: שלושה אילתורים לחליל ולפסנתר; סרסטה: פנטסית כרמן לכנור ולתזמורת; היידן: סימפוניה מס' 35 בסי

רובי ריבלין, אורח "בין שישי לשבת" (רשת א' 23.05)

במול מג'ור.
16.00 לבקשתכם — הונגרו: פסטורלה קיצית; צ'ייקובסקי: זכרונות מפלורנץ; שישיה לכלי־קשת; פולנק: סונטה גדולה ל־2 פסנתרים; בטהובן: סימפוניה מס' 2 ברה מג'ור; ברטוק: מחולות רומניים לכנור ופסנתר.
18.00 דור הזהב — אמפינג בהקלטות היסטוריות — כנרים נשכחים: תכנית שישית. הכנרים: אפרים צימבליסט, דייוד קגרה, מרי הול, קתלין פרלו. ברהמס: סונטה מס' 3 ברה מינור, מיצירות: שופן, סוק, בטהובן, גוסק, צימבליסט, הנדל, שוברט וקגניני.
19.00 מוסיקה קאמרית — גלאזונוב: רביעיית כלי קשת בסול מג'ור הגלאנית/רביעייה רדטינגוס; שוסטקוביץ': חמישייה לפסנתר ולכלי קשת.
20.05 מזמרת הארץ.
20.27 פינת השיר.
20.30 קונצרט ליל השבת — ג'רמן: רפסודיה ולשית; בטהובן: שירי עם אירים וסקוטיים; גריג: 4 מחולות נורבגיים; קרואל שלמה: מרים: על נושאים יהודיים; גלינקה: קמרינסקאיה; קופלנד: אל סלון מקסיקו; שבר: סימפוניה איטלקית; גרשוין: פתיחה קובאנית; פיאצולו: מבוא ווריאציות על שיר מעגל עממי.
22.00 בריק הברוס ודיסי רנסה.

רשת א'

07.30 רדיוקול.
08.05 מעמי המזרח — מבחר הקומונים.
10.05 שירי־קול — מחולות ושירים משלנו.
11.05 היום השישי.
12.05 מעורב ירושלמי.
13.00 חדשות ותכנית אנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.00 בראש צעיר — מגזין לילדים ולבני נוער.
15.00 קבלת שבת.
16.05 תכנית לזכרה של אתר בריזל במלאת 30 לפטירתה.
17.10 שירי ערות.
18.06 מוסף רדיו לספרות.
19.05 זמר לשבת.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 כי טוב הזמר — מופע פומבי בשידור חוזר: ניגון חוזר — חלק ראשון.
23.05 להיטים מפולפלים — להיטי הזמר המזרחי של כל הזמנים.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.
08.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחופשה.
09.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — עם יוסי גרבר.
12.10 שירים עבריים.
13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים.
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
15.06 בשמים לשבת — עם יהורם גאון.
16.05 עובר ושב — עם רוד מרגלית.
17.05 מאחורי הכותרות — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות עורך ומנחה: אברהם נירון.
18.06 השבוע שלי — עם העתונאי יוסף למיד.
19.05 הטור השבועי.
20.05 השושנה פורחת — רומנסות, שירים ופיוטים מסורת יהדות ספרד.
22.05 הבה נצא במחול — ריקודי־עם.
23.05 בין שישי לשבת · שיחה בשניים בין יצחק לבני לבין רובי ריבלין.
00.10 שיר אינו רק מנגינה — שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר.
06.30 פוקחים עין — החדשות הראשונות של היום.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 בילוי נעים — עם מולי שפירא.
11.05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי.
12.05 סנדלים — שעתיים נעולות עם דורי בן זאב.
14.05 עוד לא שבת — עם שלמה ארצי.
15.05 מוכרח לשיר מוכרח לרקוד — סדרת תכניות על שיאים בתולדות המחזמר. פרק חמישה עשר: אירמה להדוס.
16.05 שעתיים עם הזמרת טינה טרנר.
18.05 בראש ציוני — תוכניתו של צבי עמירא עם רזבי הלמן חבר קיבוץ יוטבתה ומזכיר פנים של התק"ם.
19.05 מרחקים קרובים — סיפורי מסע מאיסלנד. תכניתה של פנינה בת צבי.
20.05 לא על הלוף לבדו — מוסיקה ומשחקי נדיר נושאי פרסים.
22.05 פרתן עם ג'ון קולטריין. עורך ומגיש — דני קרפל.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

רשת ג'

06.04 דרך ארץ — שירים ישראליים בולטים. כשנה המצרחה — מרתון בן 11 שעות. עורך: מנחם גרנית.
17.05 כאן, שם ובכל מקום.
19.05 זמר שכוח — שירים עבריים.
20.05 צליליל שבת — עם לאה ליאור.
22.05 איזה לילה — עם איתן גור.

שבת רדיו

18.7.1987

קול המוסיקה

07.09 שחרית לשבת — לולי: באלטים; ק.פ.ע באך: קונצ'רטו בפה ל־2 צ'מבלו ולתזמורת; פורה: פלאס ומליסנדה סוויטה; מוצארט: קונצ'רטו מס' 5 בלה מג'ור לכנור ולתזמורת ק. 219; וולטון־עפ"י באך: הבתולות הנבונות.
09.00 התירון המוסיקלי בשידור חי.
10.00 קונצרט השבת: שידור שני של הקונצרט שהיה ב־25.6.87 מנצח: סרג'י קומיסיונה. סולן: לאון פליישר: ברליוז: שיר לכת מתוך הטרוינים. ראבל: קונצ'רטו לפסנתר ביד שמאל. רחמנינוב: סימפוניה מס' 2 במי מינור.
11.57 פינת השיר — משירי פנחס שדה.
12.00 אמן דגול.
13.05 קונצרט לצהרי השבת — באך: סוויטה צרפתית מס' 5; היידן: סימפוניה קונצרטית לכנור, צ'לו אבוב, בסון ותזמורת; ברהמס: וולסים על שירי אהבה חדשים; שוברט: סימפוניה מס' 9 בדו מג'ור (הגדולה).
15.00 אינטרלודים — רצף מוסיקלי.
16.00 חליל במים — מתיו קלור דביוסי — שיפתי הסייה.
16.40 מאוצר המוסיקה הצרפתית. דביוסי: שלישייה בסול מג'ור לפסנתר, כינור וצ'לו.
17.00 פגוש את האמן הישראלי, מיכל טל — פסנתר. בטהובן: סונטה במי מג'ור; מ. זורמן: סתירות — 5 קטעים לפסנתר; שומאן: הומורסקה.
18.00 רדיו דרמה — שם הרי גולן מאת: רוברט פרגוסון, תרגום:

מיקי קם, במרכז התכנית "אולפן קיץ" (רשת ב' 11.05)

שמעון ריקלין, בימוי: ניסים קימחי. משתתפים: ריקה רסקל, שרון הכהן, עמי טראוב, איתן כלום, אליעזר יונג, סמדר ברנר ויואב לשר.
19.00 הקונצרט שלי — עם כתב הספורט מיכאל קרונן.
21.05 אופרה — שטראוס: העטלף.

רשת א'

09.05 עולם המדע.
09.30 דעת קול — תיבת דואר בענייני מדע.
10.05 מילים שמנסות לגעת — אשרי הזורעים ולא יקצורו — משורר בשיתקו — אברהם בן יצחק סונה.
11.00 רדיו־דרמה — הכולשת תוקרת — מאת חיים מרין עיבוד ובימוי: ניסים קמחי, משתתפים: דמי חוקיהו, דרור קרן, אלכס כהן, יצחק חוקית, שפרה מילשטיין ותנית בן־עמי (ש"ח).
12.05 מישרד תעודה — מספרי סיפורים.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר — פינות, שירים וברכות כבקשתכם בשידור חי.
15.05 שבת אחים — סדרת תכניות על הווי ופולקלור לאור ומכרונות — עם יוסף כראל מנהל הטלוויזיה הישראלית בערבית.
16.05 מושגים — ביוטוציולוגיה — עם פרופ' אמוץ זהבי.
17.10 סיפורדיו — נכתבו של הדוד אהרון — מאת שמואל הופרט מגישה: רב רייזר.
17.40 שירים עבריים.
18.06 מסביב לעולם בשעה קלה — עורך ומגיש: יצחק נוי.
18.55 פינת השיר.
19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה — פורטרט של איש בכתב — משירת אברהם חלפי בהשתתפות יאירה גינוסר.
19.30 שירורים לעולים.
22.10 מלווה מלכה.
23.05 דרכי אדם — עם רחל חלפי.

רשת ב'

07.11 זמר זמר לך.
08.05 מי ישן — אגדות, ספורים ופינות הומור.
09.05 שאלה של טעם — עם חיים קינן.
09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ.
10.05 יומן השבוע.
11.05 אולפן קיץ — עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי. הפעם עם מיקי קם.
13.05 אוזן קשבת — עם עדנה פאר: על המכון הפתולוגי.
14.11 17 שנה בלי שרגא — תכנית לזכרו של שרגא פרידמן מגיש: דן אלמגור.
15.05 דף ועוד דף — עם יעל בך יהודה.
16.05 ארץ תמרת.
17.05 חוגה — עם בני הנדל (ש"ח).
18.06 מפיק ודי — עם דלית אורמיאן.
18.30 ממגרש הספורט.
19.05 הקול קולנוע.
20.05 כוכב הערב — עם מוריי מתיה.
21.05 יומן השבוע (ש"ח).
22.05 בקצה השבוע — עם יעקב אחימאיר.
00.10 הוי ארצי מולדתי — שירים עבריים.

גלי צה"ל

06.10 צלילי שבת
07.05 יופי של שירים
08.05 מעל ומתחת לשמיכה
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון
09.10 במקום מונן · מערבונים ושירים עם שירה גרא
11.05 במצב הנוכחי — עם יוסי עבאדי ודני וסלי
12.05 טעם של פעם — עורכת ומגישה: אורלי יניב
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם איתן ליבני קצין מבצעים עם צאת ספרו "המעמד"
14.05 עסק זמן מוסיקלי
15.45 "841 נוסע צפונה צפונה" — רומנרדיו
16.05 מופע האימים של רוקי — תכנית מיוחדת במסגרת "סינמה שבת"
17.05 ספרים רבותי ספרים — המאגזין הספרותי של גלי צה"ל
18.05 קיץ צרפתי 87 — עם רוני תורן
19.05 משלנו — מצעד הפיזמונים העבריים
20.05 מצעד הפיזמונים הלועזיים
21.00 מבט לחדשות
21.30 שירים עבריים
22.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה
23.05 עושים מדינה — עורך ומגיש. דודו דיין
00.05 ציפורי לילה — קובי מידן מארח את רנן שור המגיש את השירים האהובים עליו
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

שידורי צה"ל 2

09.00—19.00 "גל עברי" — עשר שעות של שירים עבריים ברצף.
09.05 איך זה שכוכב — משירי מתי כספי
12.05 להיט לתיאבון · להיטים עכשוויים
14.05 יופי של שירים · ממיטב הזמר העברי
17.05 באים מאהבה · שירי אהבה

רשת ג'

07.09 צלילים למזכרת — שירי העבר.
08.05 גוונים — שירים עבריים.
10.05 גלים גלים — קיץ של לוהטים.
14.06 כוכבים.
15.05 אתם זוכרים את השירים.
17.05 צליל וצבע.
19.05 זמר שכזה — שירים עבריים.
20.05 מזמנהמזון — מחרוזות פזמונים — עם דן עומרי.
22.05 רדיוטק — עם נועם גיליאור.

ראשון רדיו

19.7.1987

קול המוסיקה

06.01 צלילי בוקר
07.09 בהאזנה נינוחה · מיצירות שופן: מבחר וולסים, שלישייה לפסנתר כינור וצ'לו, מבחר שירים, הסונאטה השניה בסי במול מינור לפסנתר, הקונצ'רטו הראשון, במי מינור, לפסנתר ולתזמורת
09.00 קונצרט בוקר — מיצירות ברהמס: קטעים לפסנתר אופ. 117, מבחר שירים, שלישייה בדו מז'ור לפסנתר, כנור וצ'לו, קונצ'רטו מס' 2 לפסנתר ולתזמורת, סימפוניה מס' 4
11.57 פינת השיר · משירי ח.נ. ביאליק
12.00 אמנים באולפן · אורית אורבך קלרנית, תומר לב פסנתר. מוצארט־אטלינגר — 2 סונטות כנסייתיות, מארטינו — סונטה, ברהמס · סונטה בסי במול מג'ור
13.05 בהאזנה נינוחה — י.ס. באך: רביעייה ברו מג'ור לשני חלילים, כנור, וצ'לו, דוניצטי: קונצ'רטינו לקרן אנגלית ותזמורת בסול מג'ור, ויוולדי: קונצ'רטו במי במול מג'ור לכנור ותזמורת, בן חיים: סונטה לשתי מנדולינות, גיטרה, צ'מבלו, נבל וכלי קשת, שוברט: נוטורנו במי במול אופ. 148 מג'ור לפסנתר כינור וצ'לו רחמנינוב: וריאציות על נושא של קורלי. גלינין: שלישייה ברה מינור (1947) לכנור, צ'לו ופסנתר, רימסקי־קורסקוב: קפריצ'יו ספרדי
15.00 מוסיקה כאן ועכשיו — ארתור גלברון: חמישה קטעים לצ'לו, יוסף טל: אימאגו לתזמורת קאמרית, חיאו לובנצי: פלקסיו

ח. נ. ביאליק, משיריו ב"פינת השיר" (קול המוסיקה 11.57)

16.00 מוסיקה ליום ראשון — הנדל: האורטוריה "שמשון" — חלק ראשון: ג. בייקר (סופרן)/ ה. ווטס (אלט) ר. טיר (טנור) ג' שרלי־קווירק (בס) ב. לאקסין (בס) ג. בארו (סופרן) פ. לוט (סופרן) פ. לנגרידג' (טנור) אלכסנדר אוליבר (טנור) מקהלת לונדון בהדרכת טרי אדוארדס/ התז. הקאמרית האנגלית המנצח ריימונד לפארד
18.00 התירון המוסיקלי — שידור חוזר.
19.00 מוסיקה קלאסית קלה
20.05 אינטרלוד · רצף מוסיקלי
20.27 פינת השיר
20.30 הקונצרט הקאמרי השבועי — מהקלטות הת. הקאמרית הקיבוצית, מנצח: אבי אוסטרובסקי, סולנים: ארנן ויזל (פסנתר), רובין ויזל קפוסטו (סופרן), לואיס לנדויס (בריטון). פרטוש: קונצ'רטינו למיתרים; מוצארט: קונצ'רטו לפסנתר מס' 9 ק. 271; פורה: רקוויאם
22.30 קונצרט קצר
23.00 מחוזרי יצירות — ק.פ.ע. באך, סונטות ושירים

רשת א'

07.30 רדיריקל
08.05 חוגה עם בני הנדל
09.05 טלרדיו — שירות מידע למאזינים
10.05 שירוקו · מתולות ושירים משלנו
11.05 פניני בוקר
12.05 מעורב ירושלמי — עם חופני כהן
13.00 חדשות ותכנית באנגלית
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית
14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער
15.00 צבעי הקשת
15.30 האוניברסיטה הפתוחה
16.05 רדיו־עשרה · מגזין נוער
17.10 שירי עמים
18.06 מנחת ערב
19.10 דף גמרא יומי
19.20 פרקי היום בתנ"ך
19.30 שירורים לעולים
22.05 תפוח ועץ — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי, יועץ לתכנית: ד"ר עמירם רביב — פסיכולוג תינוכי קליני, בהפקת: טובה קלינגר. הפעם: לימורים בחופשת הקיץ

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחופשה
09.05 כוכבת הבוקר · עם שירלי בייסי
10.05 כל צבעי הרשת · מגזין יומי
12.10 "אלף־אלף" ב"בית" · עם אהוד מנור
13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות
14.30 בת צחוק — הווי והומור
15.05 רגעי קסם
16.05 תוצרת הארץ — תכנית "כבקשתך" לשירים עבריים
16.55 קראתי ספר — קוראים ממליצים
17.05 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 מסיבת עתונאים — עורך ומנחה, יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 עם ישראל · מוסף לענינים יהודיים בעולם
20.05 אומר בשבחון — סיוטים ופרקי הזנות ספרותיים
22.05 בינינו לבין עצמנו — שיחות עם מאזינים בשידור חי — מנחה: אלכס טלמור
00.15 להאחז בחלום — שירים לסיומו של יום

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — תניאולוגיה של א"י — מי התחום. מרצה: פרופ' עקיבה פלקטר
06.30 פוקחים עין
07.07 שבע אפס שבע · עם אלכס אנסקי
08.00 בוקר טוב ישראל
09.05 פתוח — אורלי־יניב ודובי לנץ מארחים
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף
13.05 אחר אחר — להיטים עבריים
14.05 יום יום רג · עם אלי ישראלי וארז טל
17.00 ערב טוב ישראל — עם דן שילה, יעל דן ונוני סביר
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.45 משולש · עימות יומי בענייני השעה
18.57 הודעות לחיילים
19.05 רדיו ספורט
20.05 לקראת גיוס · שאלות ותשובות בשידור חי למתגייסים לצה"ל (ש"ח)
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת — הגאולוגיה של א"י (ש"ח)
22.05 על הדבש ועל הביפאק
23.05 עשרים וארבע היום שהיה — עם ירון וילנסקי
23.55 שיחת חצות · עם העיתונאי עודד גרנות
00.05 ציפורי לילה — עם דודו טופז. תכנית מוסיקלית בנימה אישית
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

שידורי צה"ל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר
20.05 סבבבבסיס — מידע, רש"ים, משחקי רדיו, ומוסיקה
22.05 מסע הקסם המסתורי — עורך ומגיש, יואב קוטנר (ש"ח)
23.05 קול הג'ז הזה — עורך ומגיש: דני קרמל

רשת ג'

06.04 בחזרה לאושר · להיטים ותיקים
07.07 שיר בבוקר בבוקר · שירים עבריים
09.05 בא לי — עם מנחם פרי
10.05 שיחיה — שעה של ביטלס
11.05 30 בצל" — עם יקיר אביב
13.05 כל טוב · פזמונים ומערבונים
14.06 בטן גב · עם שוש עטרי
16.05 מוסיקה לעניין
17.05 משקפיים · עם מיכל שמואלי
18.06 מצעד הפזמונים הלועזיים
21.05 ארום עתיק · שירים שלא נס ליחם — עם מיכל שמואלי
23.05 מסביב לחצות · עם יוסי סיאס

שני רדיו

20.7.1987

קול המוסיקה

06.00 צלילי בוקר
07.09 בהאזנה נינוחה — הנדל: המוסיקה לבלט "אריודנטה"; לאופולד מוצרט: קונצ'רטו ברה מג'ור לחצוצרה, קרנות ותז. כלי קשת; שוברט: רביעיית כלי קשת ברה מינור "המוות והעלמה"; מנדלסון: סימפוניה מס' 3 בלה מינור "הסקוטית".
09.00 ק.פ.ע באך: סימפוניה המבורג מס' 1 בסול מג'ור; בטהובן: קונצ'רטו ברה מג'ור לכנור ותזמורת; שופן: סונטה מס' 3 בסי מינור לפסנתר; דביסי: סוויטה קטנה; פולנק: "קונצ'רטו כפרי" לצ'מבלו ותזמורת; סטרווינסקי: סימפוניה במי במול מג'ור.
11.57 פינת השיר — משירי ח.נ.ביאליק.
12.00 "מן הסרטייה" — ויואלדי: סונטה בסול מג'ור לצ'לו וצ'מבלו מנדלסון: רביעייה מס' 1 אופ. 1 לפסנתר ומיתרים מנדלסון: סונטה מס' 1 אופ. 45 לצ'לו ולפסנתר.
13.05 "בהאזנה נינוחה" — מיצירות מוצארט סונטה לפסנתר ולחליל ק. 13 קסציון בסול מג'ור ק. 63 אראנג'ו ורונדו לכנור ולתזמורת חמישייה לפסנתר ולכלי נשיפה מבחר מחולות אראנג'ו ורונדו להרמוניקת — זכוכית, חליל, אבוב ויולה וצ'לו.
15.00 "הסכרה מוסיקלית" — הנחיות הרגש — תכנית.
16.00 "מאולמי הקונצרטים שלנו" התזמורת הפילהרמונית הישראלית מנצח: סטנלי ספרבר + המקהלה הלאומית רינת סולנית: ריקי ספרבר הקלטה בהיכל

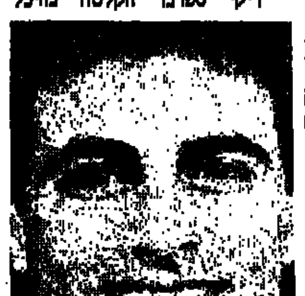

דורון מזר, שידור חי מתחרות הזמר בערד (ב' 22.05)

התרבות ת"א 11.6.86 ג'ואלרה 3 מדריגלים סטרוינסקי: יד לג'ואלדו בוקסטהודה מגניפיקט ברהמס: "בגד" למקהלה + תזמורת אופ. 82 שוברט: מולתו בי במול מג'ור, דויטש 560 ארווטרת: "אחים" לתזמורת כלי קשת וכלי נקושה שוברט: רונדו בלה מג'ור לכינור + כלי קשת.
18.00 "רגש על הביצוע" — על אותו כמה וכמה.
19.00 בין חברים — מעולם מטעמי המוסיקה. מגישו, רם תרמור — שוברט: מרש אפיתי; קורנליוס: "הספר מבגדד" — הפתיחה; קבלו: רפסודיה מניופאולגד; רימסקי־קורסקוב: חג הפסחא הרוסי; חואן פונסה, דל אנצינה, מתיאו פלצ'ה (האב) הנסליאו הסלר 4 שירים; מיקלוש רוז'ה: שלושה רישומים הונגריים.
20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקלי.
20.27 פינת השיר.
20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם. פסטיבל טיבור וורגה (שוויץ) — פרגולזי: סטאבת מאטר; שוסטקוביץ': סמפוניה מס' 14 לסופרן, בס ותזמורת.
22.30 פעם ועוד — ריצ'רד גולדמן — רביעיית כלי קשת מס' 1 רומאולד טוק (כינור) טלסה נילסון (כינור) רוברט לורין (ויולה) ג'ושואה קסטנבאום (צ'לו) הנוגן 3 פעמים.
23.00 מחוזרי יצירות — ק.פ.ע. באך: סונטות ושירים.

רשת א'

07.30 רדיריקל.
08.05 חוגה — עם בני הנדל.
09.05 טלרדיו — שירות מידע
10.05 שירוקו — מתולות ושירים
11.05 פניני בוקר.
12.05 מעורב ירושלמי העשבים
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.00 צבעי הקשת — והפעם: "שיר וברכה" לפזמונים מזרחיים.
15.30 האוניברסיטה הפתוחה.
16.05 גיל הביניים.
17.10 שירי עמים.
18.06 מנחת ערב.
19.05 סיכום המשנה היומית.
19.10 דף גמרא יומי.
19.20 פרקי היום בתנ"ך.
19.30 שירורים לעולים.
22.05 לכל אדם כוכב — עם האסטרולוג אילן פקר מגישה נאוה סביון.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.
08.05 בראש צעיר — תכנית לילדים בחופשה.
09.05 כוכבי הבוקר — עם סיימון וגרפונקל.
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי.
12.10 אלף־אלף ב"בית — עם אהוד מנור.
13.05 בחצי היום — חדשות ופזמונים.
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 בת צחוק — הווי והומור.
15.05 רגעי קסם.
16.05 תוצרת הארץ — תכנית "כבקשתך" לשירים עבריים.
16.55 קראתי ספר — קוראים ממליצים.
17.05 יומן בכלכלה.
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה.
18.06 מפיק ודי — עם דלית אורמיאן (ש"ח).
18.45 היום בספורט.
19.00 היום הזה.
19.35 דין ודברים — מגזין לענייני חוק ומשפט.
20.05 סולם הזמירות — מצעד הפזמונים המסורתיים.
22.05 תשואות ראשונות שנתי — שידור חי מתגיעות הזמר בערד משתתפים זמרים וזמרות מתוך משתתפי "תשואות ראשונות" בשנה שעברה וכן דורון מזר. להקת חיל־האויר ותזמורת חיל האויר מנחה: קובי ברקאי.
00.15 ג'או ועור — עם לאה ליאור.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — מדרש ואגדה — בראשית רב"א ויקרא רב"א ומדרש השירים. מרצה ד"ר חננאל מאק.
06.30 פוקחים עין.
07.07 שבע אפס שבע
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 פתוח — אורלי יניב ודובי לנץ מארחים.
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף.
13.05 אחר אחר — להיטים עבריים. עורכת ומגישה שירה גרא.
14.05 יום יום רג — עם אלי ישראלי וארז טל.
16.05 ארבע אחר הצהריים, שירים
17.00 ערב טוב ישראל.
18.05 ספרא וסייפא — יומן לענייני סדרות צבאיות.
18.45 משולש — עימות יומי בענייני השעה. מנחה יוסי עוזר.
18.57 הודעות לחיילים.
19.00 שירים עבריים.
20.05 לקראת גיוס — שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל. (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — מדרש ואגדה (ש"ח).
22.05 על הדבש ועל הביפאק
23.05 עשרים וארבע־היום שהיה
23.55 שיחת חצות עם ד"ר רחל גיורא כלשנית ומעורכת עיתון "גנה".
00.05 ציפורי לילה — עם יאיר לפיד.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר.
20.05 סבבבבסיס — אינפורמציה, רש"ים, משחקי רדיו ומוסיקה.
22.05 מסע הקסם המסתורי
23.05 קול הג'או הזה

רשת ג'

06.04 בחזרה לאושר — להיטים
07.07 שיר בבוקר בבוקר
09.05 בא לי — עם מנחם פרי.
10.05 שיחיה — שעה של ביטלס.
11.05 30 בצל — עם יקיר אביב.
13.05 כל טוב — פזמונים
14.06 בטן גב — עם שוש עטרי.
16.05 מוסיקה לעניין.
17.05 משקפיים
18.06 חיה חיה — מצעד פזמוני העבר
20.05 לי ולך — שיר וברכה.
21.05 קצת אחרת · קטע מחקרים
23.05 מסביב לחצות.

שלישי רדיו

21.7.1987

קול המוסיקה

06.01 צלילי בוקר.
07.09 בהאזנה נינוחה — טלמן: שירי נגנה; ראמו/רנריו "רדדנוס"; מנדלסון: ארבעה שירים ללא מילים; ליאדוב: שמונה שירי עם רוסיים; ראבל: הקדמה ואלגרו לרביעיית מיתרים חליל, קלרנית ונבל; צ'ייקובסקי: "המינעלים" מוסיקה לבלט; חוגו: אנדרטה והונגרי לויולה ולתזמורת; סקוט ג'ופלין: 3 רגטיים לפסנתר; ויוה העגלה מארל: סוויטה מס' 1.
09.00 קונצרט בוקר — הוגו וולף: סוויטה — המושל: וולף: שירי נפש; ברוקנר: חמישיית כלי קשת בפה מג'ור לשני כינורות שתי ויולות וצ'לו; מהלר: סימפוניה מס' 7 במי מינור.
11.57 פינת השיר — משירי ח.נ. ביאליק.
12.00 מן הסרטייה
13.05 בהאזנה נינוחה · רוסיני: פתיחה ל"הטורק השני", מוצארט: "אשת"; הומל: אדג'ו ונושא עם ואריציות; הולסט: סוויטה "סנט פול"; צ'ייקובסקי: ואריאציות רוקוקו; רימסקי־קורסקוב: סימפוניה "אנטר".
15.00 מוסיקה צעירה · עם נגנית האבוב הצעירה אוריאל שחל — הנדל: סונטה בסול מינור; סן סנס: סונטה; שמעון שחל: קונצ'רטו מס' 2.
16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם — פסטיבל מונטה חובה (שוויץ) רסיטל שדה ווקר (מצו סופרן) גרהם ג'והנסון (פסנתר) — היידן: אריאנה בנקסוס; שומאן: אהבת אישה וחייה; פולנק:

שלום רונלי־ריקליס, "מאולמי הקונצרטים שלנו" (מ' 20.30)

4 שירים לפיוטים של ג. אפולינר; 7 שירים; פייה: 7 שירים ספרדים עממיים.
17.30 קולות — מקהלות נשים מבולגריה ורוסיה במוסיקה עממית.
18.00 מבחר הקלטות
19.00 ענני אופרה — ביזה: לקט מתוך כרמן.
20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקלי.
20.27 פינת השיר.
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו — התזמורת הפילהרמונית: מנצח שלום רונלי־ריקליס אלאן מונקר ג'ירון ואל בלוך · קריין הקלטה היכל התרבות 11.11.86 המקהלה הפילהרמונית ת"א בהדרכת מיכאל שני מקהלת האיחוד בהדרכת אבנר איתי — שומאן: סימפוניה מס' 3 במי במול מג'ור "הרינית"; בלוך "עבודת הקודש" לבריטון; ב. מוסורגסקי — רוול "תמונות בתערוכה" הקלטה 6.1.82.
22.30 ג'ז קלאסי.
23.00 מחוזרי יצירות.

רשת א'

07.30 רדיריקל.
08.05 חוגה — עם בני הנדל.
09.05 טלרדיו — שירות מידע
10.05 שירוקו — מתולות ושירים
11.05 פניני בוקר.
12.05 מעורב ירושלמי — עם משה גאון, מרגלית צנעני וניסים גרמה — שידור חי ממוזיאון "ריבקה" בבת ים
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 בראש צעיר — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.00 צבעי הקשת — שירים יפים מבית אבא.
15.30 האוניברסיטה הפתוחה.
16.05 "מקדון שעון החוב" — שעשע של האדם המבוגר — שידור חי מבתים.
17.10 שירי עמים.
18.06 מנחת ערב.
19.20 פרקי היום בתנ"ך.
19.30 שירורים לעולים.
22.05 שנינו יחד וכל אחד לחוד — עורך ומנחה: יובב כץ הפעם: "קו מתוח" · עם הפסיכולוגים ד"ר חביבה אייל וד"ר אריאל לשם.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה.
08.05 בראש צעיר — תכנית לילדים
09.05 כוכב הבוקר עם תום ג'ונס.
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — שידור חי ממוזיאון "ריבקה" בבת־ים.
12.10 אלף "אלף בבית
13.05 בחצי היום — חדשות
14.06 לראות או לא לראות — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 בת צחוק — הווי והומור.
15.05 רגעי קסם.
16.05 תוצרת הארץ — תכנית "כבקשתך" לשירים עבריים.
16.55 קראתי ספר — קוראים ממליצים.
17.05 יומן כלכלה.
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה עורך: יצחק טישלר.
18.06 אצבע על הדופק
18.45 היום בספורט.
19.00 היום הזה.
19.35 עולם חרש — מגזין חדשותי לעניני הארם וסביבתו.
20.05 פרקי חזנות "כבקשתך" — מזמור שיר.
22.05 צריך לצלצל פעמיים — שירים עבריים.
00.15 להאחז בחלום — שירים לסיומו של יום.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — המחשבה הסינית הפרה־בודהיסטית · הין ויהאנג. מרצה: ד"ר דן דאור.
06.30 פוקחים עין.
07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 פתוח — אורלי יניב ודובי לנץ מארחים.
11.05 נכון לעכשיו · עם רפי רשף.
13.00 מבזק ידיעות.
13.05 אחר אחר — להיטים עבריים.
14.05 יום יום רג — עם אלי ישראלי וארז טל.
16.05 841 נוסע צפונה — רומנרדיו
16.15 ארבע אחרי־הצהריים — שעה של שירים עבריים.
17.00 ערב טוב ישראל.
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן.
18.45 משולש — עימות יומי בעיני השעה.
18.57 הודעות לחיילים.
19.00 מבזק ידיעות.
19.05 שירים עבריים.
20.05 לקראת גיוס — שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל (ש"ח).
20.40 שירי להקות צבאיות.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — המחשבה הסינית (ש"ח).
22.05 על הדבש ועל הביפאק.
23.05 שיחת חצות — עם שאול לילך מנכ"ל חברת המתנסים.
00.05 ציפורי לילה — עם אביהו מדינה. תכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 2

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר.
20.05 סבבבבסיס — מידע, רש"ים, משחקי רדיו ומוסיקה.
22.05 מסע הקסם המסתורי — עורך ומגיש: יואב קוטנר. (ש"ח).
23.05 קול הג'או הזה — עורך ומגיש: רני קרמל.

רשת ג'

06.04 בחזרה לאושר — להיטים
07.07 שיר בבוקר בבוקר — שירים
09.05 בא לי — עם מנחם פרי.
10.05 שיחיה — שעה של ביטלס.
11.05 30 בצל — עם יקיר אביב.
13.05 כל טוב — פזמונים
14.06 בטן־גב — עם שוש עטרי.
16.05 מוסיקה לעניין.
17.05 משקפיים
18.06 מקום בצמרת — מצעד הפזמונים הישראליים. שידור חי מה"קאנטרי קלאב" בבתים.
21.05 גימל חי — עם שוש עטרי. שידור חי מה"קאנטרי קלאב" בבתים.
23.05 מסביב לחצות

רביעי רדיו

22.7.1987

קול המוסיקה

06:01 "צלילי בוקר"
07.09 "בהאזנה נינוחה" — רוסיני: הפתיחה "האיטלקית באלג'יר"; פאגניני: קונצ'רטו לכנור ראשון ברה מג'ור; שוברט: סימפוניה מס' 6 בדו מג'ור; מנדלסון: רביעיית כלי קשת במי מינור; ברהמס: מחול הונגרי מס' 17 בפה דיאז מינור.
09.00 "קונצרט בוקר" מוצארט: קונצ'רטו לפסנתר ברה מינור; בטהובן: רביעיית כלי קשת בפה מג'ור; שוברט: "שירת הברבור" מחזור שירים; מאהלר: סימפוניה מס' 5 בדו דיאז מינור.
11.57 "פינת השיר" — משירי ח.נ. ביאליק.
12.00 "אומנים באולפן" — ל. ווינר: סונטה בפה דיאז מינור; ל. ווינר: 4 ריקודי עם הונגריים.
13.05 "בהאזנה נינוחה" — מיצירות קפרין: קפרין: קונצ'רטו מס' 8 בסול מג'ור; מוטט (שני סופראן ארגנו וקונטינואו); סוויטה מס' 1 לצ'מבלו; הפרנאס; תפילת ערבית; ראבל: קיברו של קופרין.
15.00 "מוסיקה ויוה" — ; תומאס הרטל: "רי"ח הלדורליין"; פול הינדמית ריטרין: קונצ'רטו מס' 5 עם הרבה כלים.
16.00 "קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים רשה"ש מ"חגיגות המוסיקה בירושלים", יוני 1981 פרוקופייב: פתיחה על נושאים יהודיים; אנדרה היידן: "תרועת מלך" רפסודיה לקלרנית ותזמורת; מוצארט: קונצ'רטו בלה מג'ור לפסנתר ותזמורת; שומאן: קונצ'רטו לצ'לו ולתזמורת.

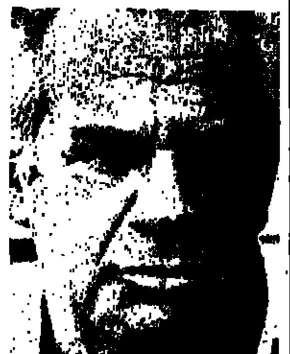

ש. תמיר, "שאלות אישיות" ב־30 למותו (גל"צ 19.05)

18.00 "שעה עם...; אנררה קאמפרה מתוך "אירופה המפוארת" ר קנטטה.
19.00 "מוסיקה אהובה עלינו" — ; יוהאן שטראוס: ולס "הדנובה הכחולה" ואחרים: צ'ייקובסקי לקט מתוך הבאלט "אגם הברבורים".
20.05 "אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 "פינת השיר".
20.30 "אפרה" — ; גלוק אלצ'סטה.
23.00 "מחוזרי יצירות" ק.פ.ע. באך: סונטות ושירים.

רשת א'

07.30 "רדיריקל".
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל.
09.05 "טלרדיו" — שירות מידע למאזינים.
10.05 "שירוקו" — מתולות ושירים משלנו.
11.05 "פניני בוקר".
12.05 "מעורב ירושלמי" — עם מרגלית צנעני.
13.00 חדשות באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 "בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.00 "צבעי הקשת" — והפעם: עבריים מעורבים".
15.30 "האוניברסיטה הפתוחה".
16.05 תכנית הסברה.
17.10 שירי עמים.
18.06 "מינות ערב" — משוד יומי להווי ומסורת.
19.30 שירורים לעולים.
22.05 "הבר מאותו כוכבי" — תכנית הזכרויות הדיונות בשירה — עורכת ומנחה: סילבה לשרון.

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה".
08.05 "בראש צעיר" — תכנית לילדים בחופשה.
09.05 "כוכבי הבוקר" — עם איתי גורכה וסטיב לורנס.
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 "אלף־אלף" ב"בית" — עם אהוד מנור.
13.05 "בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 "לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 "בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 "רגעי קסם".
16.05 "תוצרת הארץ" — תכנית "כבקשתך" לשירים עבריים.
16.55 "קראתי ספר" — קוראים ממליצים.
17.05 "יומן כלכלה"
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה עורך: יצחק טישלר.
18.06 "יש שאלות" — עורך ומנחה: איתן אלמוג שידור חי מביה"ס לאחיות בתל־השומר.
18.45 היום בספורט.
19.00 "היום הזה".
19.35 "מוסף לעניני צבא ובטחון" — עורך: רוני דניאל
20.05 "צמוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש: שירים מבימת התיאטרון היהודי.
22.05 "מחפשים את המטמון" — מנחה: משה טימור.
00.15 "באו ועור" — עם לאה ליאור.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פרקים בהמטולוגיה — מהי לוקמיה וכיצד מטפלים מרצה: פרופ' יהודה שנפלד.
06.30 "פוקחים עין".
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 "פתוח" — אורלי יניב ודובי לנץ מארחים.
11.05 "נכון לעכשיו" — עורך ומגיש: רפי רשף.
13.00 מבזק ידיעות.
13.05 "אחר אחר" — להיטים עבריים.
14.05 "יום יום רג" — עם אלי ישראלי וארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים.
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 "ערב טוב ישראל".
18.05 "יער משורר" — מגאזין לענייני צבא וביטחון.
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה.
18.57 הודעות לחיילים.
19.00 מבזק ידיעות.
19.05 "שאלות אישיות" — שידור חוזר עם שמואל תמיר במלאת שלושים למותו.
20.05 "לקראת גיוס" — שאלות ותשובות בשידור חי למתגייסים לצה"ל (ש"ח).
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — פרקים בהמטולוגיה (ש"ח)
22.00 "על הדבש ועל הביפאק".
23.05 "עשרים וארבע, היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 "שיחת חצות" — עם יעקב משיח. נגן קרן בתזמורת הפילהרמונית.
00.05 ציפורי לילה עם נתן דטנר ואבי קושניר.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 2

19.05 "רדיו רדיו".
20.05 "סבבבבסיס" — אינפורמציה, רש"ים, משחקי רדיו ומוסיקה
22.05 "מסע הקסם המסתורי" — עורך ומגיש: יואב קוטנר (ש"ח).
23.05 "קול הג'או הזה".

רשת ג'

06.04 "בחזרה לאושר" — להיטים
07.07 "שיר בבוקר בבוקר" — שירים
09.05 "בא לי" — עם מנחם פרי.
10.05 "שיחיה" — שעה של ביטלס.
11.05 "30 בצל" — עם יקיר אביב. — שידור חי מכפר־סבא.
13.05 "כל טוב" — פזמונים
14.06 "בטן־גב" — עם שוש עטרי.
16.05 "מוסיקה לעניין".
17.05 "משקפיים"
18.06 "הצעקה האחרונה"
20.05 "לי ולך" — שיר וברכה.
21.05 "פסטיבל הזמר והפזמון הישראלי תשמ"ז (1987)" שידור חי מתחרות הזמר בערד מנחה: נעמי שמר משתתפים: אילן וירדנה הנה, גידית שוכל, בני חבית, ה"אריוסוס", חנן יובל, יואל לרנר, להקת פיקוד הדרום, ליאור שפירא, נגה אשר, נתנאלה, צחי שרון ואבנר אריה.
23.05 "מסביב לחצות"

חמישי רדיו

23.7.1987

קול המוסיקה

06.01 "צלילי בוקר".
07.09 "בהאזנה נינוחה" — מיצירות: מוצארט, יוהן סבסטיאן באך, דביסי.
09.00 "קונצרט בוקר" מיצירות: שומאן, בטהובן, סטרווינסקי, ברהאמס, היידן, מונטוורדי, מוצארט.
11.57 "פינת השיר" — משירי ח.נ. ביאליק.
12.00 "מן הסרטייה" — ברטוק: שירי רועים בטהובן: סונטה לפסנתר וכנור ברטוק: שבעה רישומים.
13.05 "בהאזנה נינוחה" — היידן: סימפוניה מס' 83 בסול מינור ("התרנגולת") פרנץ קסבר מוקרני: קונצ'רטו בפה מג'ור לשתי קרנות תזמורת וכלי קשת. מנדלסון: שמינייה במי במול מג'ור צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 2 בדו מינור "הרוסית הקטנה".
16.00 "אתנחתא" — א. גלוברזון — פסנתר ס. פרנק: פרלוד כוראל ופוגה ברהמס: קטעים לפסנתר ט. נודה: אורה — קפריצ'יו סקריאבין: סונטה מס' 4 מנדלסון: סונטה מס' 1 בסי במול מג'ור לצ'לו ולפסנתר.
17.30 "קשת של צלילים" — מוניקה הגט־כנור ברקו/טון קופמן צ'מבלו באך: ארג'ו ואנדנטה קנטבילה באך: סונטה מס' 6 לכנור וצ'מבלו.
18.00 "פורטרט" רנטה טבלרי.
19.00 "מוסיקה קלאסית קלה".
20.05 "אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.
20.27 "פינת השיר".
20.30 "קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים רשה"ש דביוסי:

חוליו איגלסיאס, בתכנית "כוכב הבוקר" (רשת ב' 09.05)

פנטסיה לפסנתר ולתזמורת סן סנס: האבאנז לכנור ותזמורת ראבל: "הנער והכשפים" מוצארט: פנטסיה ק. 608.
22.05 אנתולוגיה קטנה לשירה — "ציפור עם שיר נסתר" — משירת ולרה, עם המשוררת הגוטל בר יוסף.
22.30 "מג'ו והלאה".
23.00 "דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות כנרים נשכחים — תכנית שישית הכנרים: אפרים צימבליסט דיזי קנה: מרי הול קתרין פרלו ברהמס: סונטה מס' 3 ברה מינור. וכן מיצירות שופן, סיק, בטהובן, גוסק, צימבליסט, הנדל, שוברט ופגניני.

רשת א'

07.30 "רדיריקל".
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל.
09.05 "טלרדיו" — שירות מידע למאזינים.
10.05 "שירוקו" — מתולות ושירים משלנו.
11.05 "פניני בוקר".
12.05 "מעורב ירושלמי" — עם ניסים גרמה.
13.00 חדשות ותכנית באנגלית.
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.06 "בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.
15.00 "צבעי הקשת" — והפעם: שירי עדות
15.30 "האוניברסיטה הפתוחה".
16.05 "ארץ לא נודעת".
17.10 "שירי עמים".
18.06 "מינות ערב" — משוד יומי
19.30 שירורים לעולים.
22.05 "יש לי חלום" — עורך ומנחה: יובב כץ והפעם: עם ד"ר אביטל לוי וניצה אברבנאל.

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה".
08.05 "בראש צעיר" — תכנית לילדים בחופשה.
09.05 "כוכב הבוקר" — עם חוליו איגלסיאס.
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 "אלף־אלף" ב"בית" — עם אהוד מנור.
13.05 "בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 "לראות או לא לראות" — יומן חדשות לתרבות ולאמנות.
14.30 "בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 "רגעי קסם".
16.05 "תוצרת הארץ" — תכנית "כבקשתך" לשירים עבריים.
16.55 "קראתי ספר" — קוראים ממליצים.
17.05 "יומן כלכלה".
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה עורך: יצחק טישלר.
18.06 "זרקור" — עורך ומנחה: יצחק גולן.
18.45 היום בספורט.
19.00 "היום הזה" — עורך: שלום אורן.
19.35 השבוע בכנסת.
20.05 "שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות.
22.05 "מגישה לילית" — עם עדנה פאר.
00.15 "להאחז בחלום" — שירים לסיומו של יום.

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — מבוא לתורת המוסר — קאנט — מוסר של כוונות לעומת מוסר של תוצאות. מרצה: דר' נעמי כשר.
06.30 "פוקחים עין".
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.
08.00 בוקר טוב ישראל.
09.05 "פתוח" — אורלי יניב ודובי לנץ מארחים.
11.05 "נכון לעכשיו" — עם יוסי עבארי.
13.05 "אחר אחר" — להיטים עבריים.
14.05 "יום יום רג" עם אלי ישראלי וארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים" — שעה של שירים עבריים.
16.54 "באופן מילולי" — פינתו של אבשלום קור.
17.00 "ערב טוב ישראל".
18.05 קו פתוח לראש הממשלה — יצחק שמיר, מאזיני גלי צה"ל שואלים — ראש הממשלה משיב.
19.05 שירים עבריים.
20.05 "לקראת גיוס" — שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל. (ש"ח).
20.40 שירי להקות צבאיות.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת — מבוא לתורת המוסר (ש"ח).
22.05 "על הדבש ועל הביפאק".
23.05 "עשרים וארבע־היום שהיה" — עם ירון וילנסקי.
23.55 "שיחת חצות" — עם דפנה שרמן — ר' הוועדה לזכויות האדם במפלגת העבודה.
00.05 "ציפורי לילה מבלוח" — עם אלי ישראלי.
02.05 "לא רוצים לישון".
05.05 צלילי בוקר.

שידורי צה"ל 2

19.05 "רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.
20.05 "סבבבבסיס" — מידע רש"ים, משחקי רדיו ומוסיקה.
22.05 "מסע הקסם המסתורי" — עורך ומגיש: יואב קוטנר. (ש"ח).
23.05 "קול הג'או הזה" — עורך ומגיש: דני קרמל.

רשת ג'

06.04 "בחזרה לאושר" — להיטים ותיקים.
07.07 "שיר בבוקר בבוקר" — שירים עבריים.
09.05 "בא לי" — עם מנחם פרי.
10.05 "שיחיה" — שעה של ביטלס.
11.05 "30 בצל" — עם יקיר אביב.
13.05 "כל טוב" — פזמונים ומערבונים.
14.06 "בטן־גב" — עם שוש עטרי.
16.05 "מוסיקה לעניין".
17.05 "משקפיים" — עם מיכל שמואלי.
18.06 "קליקני" — שבועון פופ.
20.05 "לי ולך" — שיר וברכה.
21.05 "מסע רוק" — עם נפתלי גבאי.
23.05 "מסביב לחצות" — עם יוסי סיאס.

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

ב־5414 שתי הגנות תמאטיות עם מניעת דואלים, וגם המפתח תמאטי. במט לדעת מנוצלת חצי הכפיתות הלבנה באיום ובשני הואריאנטים (5415).

5414. ניר הוד, גבעתיים
תחרות למחברים מתחילים 1987
מקום שני

מט בשני מסעים 8 + 6

5415. ל. מאקארונז — L. Makaronez
ברית המועצות — U.S.S.R
מקורית — Original

מט לדעת בשלושה מסעים 13 + 10

פתרונים אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

דו־קרב מרתק

הסיום הבא בלט בתחרות צ'רניאק.
יהודה הוך
תחרות הסיומים לזכר צ'רניאק 1987
פרס שלישי

לבן נוסע וכופה תיקו 4 + 3

הפתרון: 1.רז7. ס:ז4. 2.בז14 פ:ח5+. 3.מז15 צה5+. 4. מח6. צח6+. 5.מז15 צה5+. 6.מח6. פז3. 7.ח8=מה. צח5+. 8.מז7. פז5+. 9.מז8. צז5+. 10.מח7. מז7. 11. מה8ז+ צז8. פט.

הערות השופטים אפק וקומאי: מיניאטורה מקסימה המציגה מאבק גבורה של מלך ורגלי לפני ואחרי ההכתרה. התימרון 2.מז14 (ורק אחריו 3.מז15) מוסיף לערך הסיום.

בעיה לקריה

בבעיה מס' 5413 (באלו) נתגלו ליקויים רבים, ולפיכך הבעיה מבוטלת. הבעיה בצורה מתוקנת תפורסם באחד המדורים הקרובים.

תחרות הפתרונים

מאי 1987

מקסימום 4 + 4 + 2 + 3 + 6 + 4 + 2 + 3 + 4 = 28.

יגאל אלוני, אלכסנדר אטינגר, חיים ביבר, אריה גרונבלט, גלעד דרור, אמיר זרחי חלמן, רענן ניר, יאיר קוסט – 28 כל אחד. יואב בן־צבי – 26; אד מרים וישראל צור – 25; אילן נוה – 22; ישראל אמיר – 18; מרדכי שורק – 14; דן חיימן – 10.

תחרות תמאטית

בהונגריה הוכרזה תחרות לזכרו של פרנץ איצקוביץ' (1937 – 1986). נדרשות בעיות דו־מסעיות בהן בהגנה (או בהתגעיות) ובפתרון המסע הראשון מבוצע ע"י כלים שונים לאותה שגיאה, עם שינויי מקום בין המאוות השונות. השופט מרא הבהיקה לך סינטוני. בעיות מקוריות על נושא זה יש לשלוח עד 31.12.87 אל:

Pal Siklosi
Koszeg U. 21
H – 1141 Budepest
Hungary

פתרונים

5404 (מאקארונז) 1.מח7! [illegible]
5405 [illegible]

קרבות ותחרויות

הצלחה גדולה לאנגלים

להצלחה גדולה זכו רבי האמנים נייג'ל שורט ויונתן ספילמן שניצחו במשותף, עם רב האמן ההונגרי גיולה סאקס, בתחרות הבינ־אזורית שנערכה בסובוטיצה שביוגוסלביה. כל אחד מהשלושה צבר 10.5 נקודות ב־15 משחקים. הם הקדימו את ההונגרי זולטן ריבלי ואלוף העולם לשעבר בשחמט מיכאל טל – 10 כל אחד. שלושת הראשונים ישתתפו בתחרות המועמדים שתערך בתחילת 1988 בקנדה. אתמול עמדה להתחיל בסיראק שבהונגריה התחרות הבינאזורית השנייה. בראשון באוגוסט תחל בזאגרב שביוגוסלביה התחרות הבינאזורית בה משתתף גם יהודה גרינפלד.

הישג למוריי

יעקב מוריי זכה סוף סוף בדרגת רב אמן, השבוע זכה מוריי להישג נוסף בסיימו במקום שני־רביעי משותף בתחרות על גביע הים־התיכון שנערכה במרסיי שבצרפת. ראשון, בתחרות בה השתתפו עשרה מתחרים, סיים רב האמן רפאל ואגניאן מברה"מ – 7, בהקדימו את מוריי, אגדסטיין מנורבגיה וקודרין מארה"ב – 6 כ"א, קואטלי לבנוני מצרפת 5 ועוד. בתחרות ב', בה השתתפו 136 שחמטאים ניצח במפתיע הצרפתי ז'אן פייר בודרה שצבר 8 נקודות בתשעה משחקים בהקדימו את רב האמן היוגוסלבי שאחוביץ –7.5 עם אלה שצברו 7 נקודות נימנה גם המחשב „מפיסטו".

תחרויות נוער בחו"ל

אילן מנור וערן ליס משתתפים באליפויות עולם בפורטו ריקו. אילן מנור מחיפה משתתף באליפות העולם לנוער עד גיל 18 וליס מראשון לציון באליפות לנערים עד גיל 12. השבוע יצא לפיליפינים אלוף צה"ל בשחמט גדי רכליס כדי להשתתף באליפות העולם לנוער עד גיל 20.

קייטנת שחמט

קייטנת שחמט לנוער מההתיישבות העובדת תערך בקיבוץ ארז ב־23.7–27.7. בקייטנה ישולבו פעולות במיגוון רב. כן יבחר בה סגל נבחרת הנוער של ההתיישבות העובדת.

נצחון היוזמה

בתחרות לאליפות הראשונה של לטביה (יחידים) ניצח הצעיר אלכסנדר שאבלוב בהקדימו בשתי נקודות את שטראוס ועוד שני מתחרים. להלן ניצחונו הנאה של שאבאלוב על שטראוס במשחק בו הפגין מקוריות, יוזמה וכושר התבונלי.

פתיחה אנגלית

לבן: שאבאלוב. שחור: שטראוס
ריגה, 1987

1. ס–ג3 פ–ו6; 2. ג4 ה6; 3. ס–ג3 ג5, ר–ב4; 4. מה–ג3, 0–0; 5. ה4 ד6; 6. ד4 ד7, מה–ה7 (כפי שיתברר הפתיע שאבאלוב את יריבו במסע העשירי. לכן לא נשא מסע זה את הפירות המקוויים) 7. ה5; ד:ה5; 8. ד:ה5, מ–ד7; 9. ר–ז5, מה–ג5; 10. 0–0–0 ג:ג4 (על 10. ...פ:ה5; בא 11. פ–ד5!) 11. מה:ג3 (6; 12. אנ, 13. ר:ה3, מה–ה7; 14. ר–ד7; צ–ה8; 15. ר–ג3, פ–ח6; (בולטת לעין הצפיפות בין החוקים בכלי השחור כאשר אין להם די „אויר לנשימה") 16. ח4, ג6; 17. פ–ה5, צ–ח8 (בנסיון להשתחרר מהלחץ) 18. צ:ד8, פ:ד8; 19. פ–ח7, פ:ז6; 20. ר–ז5, מה–ח6; 21. ח5 פ–ד7; 22. 41, ח:ז6;

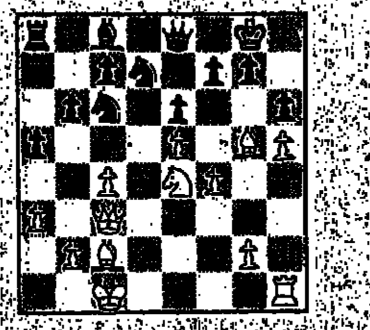

מה–ד3!! (מהר ומזק. חגגה יעילה בפני איומי מלכה אינן) 23. [illegible]

אבי אמור

יוסי רטר

תשבצים

תשבץ 193

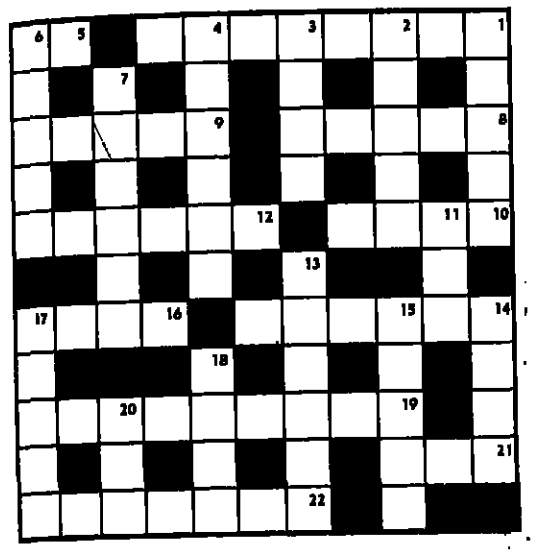

אפקי: 1. סידרה לא ארסית במחלקת העכבישניים. גופם שעיר ובנוי טבעות. 5. נמנע מאכילה. 8. צייר ישראלי, ב־1948–1949 צייר ישראל ברומניה. 9. פקדון להבטחת משהו. 10. טורף גדול ממשפחת הזוחלים. 12. מין של דגי מאכל קטנים, מוכר גם כממרח. 14. קאולין שעבר עבוד בחום גבוה, ומשמש להכנת כלים עדינים. 16. נכס. 19. שרידי מבצר צלבני בגבול עמק בית שאן – הר שומרון. 21. חלק מהפנים. 22. מושב ליד כפר ויתקין.

אנכי: 1. סוג עשבים רב שנתיים שיחים ומטפסים, הכותרת בדמות מסמר. 2. צייר פלמי. 3. בירה באירופה. 4. בעל אוב. 6. מצביא מפורסם במלחמת העולם ה־2. 7. סניטר. 11. גמול. 13. ממלכי אשור. 14. צמח ממשפחת המצליבים, ממנו מכינים תבלין צהבהב. 15. קליפות גרגרי התבואה (כ"מ). 17. נהדפת. 18. התרוממות גלי הים. 20. קרחת יער.

אגוזן 193

אפקי: 1. נתנו לה לזמר פעמיים בכנסת, ושם זה היה מאוד ליבראלי (5,3). 5. מחזיקה לו אצבעות אפילו כשהוא משחק בקלפים (2). 8. הגבור שהציע לעשות מהפכה (5). 9. שער מגויד? זה לא בדיוק מציאותי כיום (5). 10. עני מהאוצר (4). 12. היכן נמצאת האות היוונית על המפה? (6). 14. למרות כל חכמתו, ג'ין, סוד היה עבורו (6). 16. אינם בכוון הנכון כי מישהו עוצר בעדם (4). 19. סומכים עליה בבנק שתהיה שונה מאלה שמצמיחה אשה נואפת (5,3). 21. סימן לישנוני (3). 22. תרץ באמצעותך השלילה שבמצבו העגום של העציר (4,3).

אנכי: 1. מה שפרצוף יכול לגרום לבעה"ת (5). 2. שפך הכל על הנכרים (5). 3. הדרו מלא איכשהו את סרטו של צ'פלין (4). 4. הולנדי נכבד אחותו רחוקה מן החוף בגלל האלימות שלהם (6). 6. גן שהיה בדיה מפורסמת בארץ (5). 7. בתקופה שבים או על עץ היונקים השתלטו על כדור הארץ (6). 11. באמצעותו האדם נעשה כל יכול במידה מסוימת (3). 13. נכשל בבחינות 3 פעמים וגם לוקה באי־סדר – ממש מתאים לעבודה בכח־אדם! (6). 14. לסיכום, מספיק בכך לתינוקות (4). 15. אני התמוטט על תת חמקלע (5). 17. באמת לא דרוש לה תרוץ נוסף (5). 18. תואר בקוף כהתנגשות (4). 20. יכול להיות כבן לך אבל אם יפנה עורף יהיה מסכן (3).

פתרונות

תשבץ 192

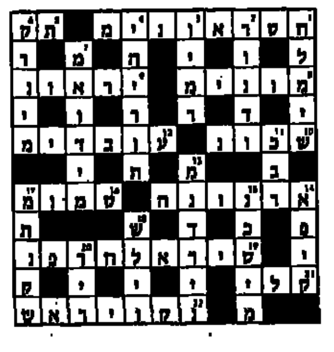

אגוזן 192

© אמיר בן אור

ברידג'

הבנה

הבנה, הינה אחד הדברים החשובים בעולם. הבנה בין עמים – מונעת מלחמות, הבנה בין גועים – מונעת אי־צדק, והבנה בין בני זוג – מונעת גירושים. ליד שולחן הברידג' מקבלת ההבנה בין בני הזוג פן נוסף. אם אתה עובר ליד שולחן ברידג' ושומע צעקות וגידופים אתה יודע שההבנה „שואפת לאפס". לכן כלל ראשון בבחירת בן הזוג הינה הבנה והתאמה.

בואו ונראה מה קורה כשגורם זה חסר:

	♠ A K Q J 3 ♥ A ♦ J 5 4 2 ♣ J 10 3	
♠ 10 9 8 ♥ K 8 3 2 ♦ K 9 6 ♣ Q 9 4		♠ 7 5 4 ♥ J 6 5 ♦ A Q 7 3 ♣ 7 6 5
	♠ 6 2 ♥ Q 10 9 7 4 ♦ 10 8 ♣ A K 8 2	

מחלק: צפון
פגיעים: מזרח־מערב
ההכרזה:

צפון	מזרח	דרום	מערב
1 ספייד	–	2 הארט	–
3 דיאמונד	–	3 בלי שליט	–
–	–		

מערב הוביל בעשיריות ספייד, הכרוז זכה בדומם, והמשיך בנסיך קלאב, כשהוא מעביר את הלקיחה. מערב זכה במלכה. אתה יושב במערב, כל הקלפים גלויים בפניך, במה היית חוזר?

אם החלטת על השישית דיאמונד, בחרת בצבע הנכון, אולם לא בקלף הנכון (בכך זקלת על בן זוגך, לא בחנת את מידת הבנתו, ולא השכלת את התורה). הכרוז משחק קטן, מזרח זוכה באלוף, חוזר בדיאמונד, אתה זוכה במלך, חוזר בתשיעית והכרוז משחק נמוך מהדומם (מכיוון שלא תובלת בסידרה זו אלא בספייד, הוא מניח שבידך K 9 6 בדיאמונד, ולא K Q 9 6). אם מזרח זוכה במלכה, מגבה הנסיך שבדומם, ואם מזרח מניח לך לזכות ב־9, החוזה מבוצע משום שלכרוז יש 9 לקיחות (ולמזרח אין כניסה ליד).

לכן מערב, שהיה במשחק זה השחקן ההודי קאמאל מוקהרג'י, חזר בתשיעית (!) דיאמונד (חוזה קטלנית משום שמזרח זוכה באלוף, חוזר בשלישית, מערב זוכה במלך, חוזר בשישית, ומזרח יושב עם המלכה והשביעית מאחורי הנסיך והחמישית) אולם מזרח לא היה „בן זוג מבין", וחשב שהתשיעית מראה את הקלף הגבוה שבסידרה, ולכן זכה באלוף וחזר בהארט (טעות). החוזה בוצע, והשותפות בין בני הזוג התפרקה!

ארנונה שפאן

בית האמיצים

אישיותה הבימתית המהממת של לורי אנדרסון היא הסיבה העיקרית למה צריך לרוץ ולראות את „בית האמיצים". נכון שהמוסיקה

לורי אנדרסון בסרטו: „בית האמיצים"

שלה היא כבר לא אוונגרד, וגם האלמנטים הוויזואליים השזורים בקונצרט הם לא בדיוק חדשניים, למרות שיש המתעקשים לקרוא להם כך. אבל הסרט שצולם בבימויה בעת קונצרט שנתנה בניו־ג'רסי ביולי 85, הוא מלא אנדרסון במראה האנדרוגינוס שלה, בתנועותיה הזוויתיות הנשברות, עם ההומור האירוני החד כתער וקולה הנהדר, ועם הרבה הנעקות חזותיות – ושוב אסור להפסיד, במיוחד לא מי שמתעסק באמנויות הבמה. סינמטק תל־אביב. הקרנות רק בשעה 21.00 ב„קולנוע קיץ" תחת כיפת השמיים.

בן דודי האמריקאי

המתבגרות המורדות מציפות לאחרונה את מסך הקולנוע – כמעט בנות 13, מתוקות־פנים, מתולתלות, חשופות ודי עצובות. כך היה ב„שכונע עדין" וב„המורדת", ועתה ב„בן דודי האמריקאי" – סרטה של הבמאית הקנדית סנדי ווילסון – המבוסס על התבגרותה בשלהי שנות ה־50 בקולומביה הבריטית. לגיבורת סרטה, סנדי, הטורחת להדגיש שהיא בת 12 ו־8 חודשים, יש אבא איש צבא מעצבן ואמא קלפטה עם יומרות תיאטרליות. הם גרים בחווה פסטורלית על שפת אגם מרהיב, ועוסקים בקטיף דובדבנים. לעיירה מגיע בן־דודה האמריקני, חתיך סטייל ג'יימס דין, קדילק אדום, שמתיימר לקטוף שם כמה דובדבנים נשיים, אבל לא נוגע בבת־דודתו הכמהה והקטינה, וכך לא מתקיים מפגש אסור כמו ב„שכנוע עדין" והסרט נשאר מתוק וצמחוני.

סרטה של ווילסון משיק לסרטי ההתבגרות הנוסטלגיים האמריקניים, יותר משהוא מצליח בניסיונו לגעת בחבלי בגרות כואבים ואמיתיים. ווילסון מביימת את סרטה בסרבול ואנכרוניזם, ולא עוזרים לה האזכורים מהסרט „מרד הנעורים". היא נשארה בגבול הנוסטלגיה המתקתקה והמסוגננת עם להיטי רוק־נ־רול ונערות צרחניות, ולא השכילה להעביר את כמיהות בני הנעורים לחופש ולאהבה, כשם שהפליאה לעשות הבמאית ג'ויס צ'ופרה בסרטה „שכנוע עדין". לשחקנית הצעירה מרגרט לנגריק, המגלמת את סנדי, יש פנים מתוקות ונוכחות קומית אבל היא חסרה את ההתייסרות הפוטוגנית הכנה שהיתה לשרלוט גינסבורג ב„המורדת". „הקולנוע", בית ציוני אמריקה, תל־אביב.

בט מידלר, בסרט „הנוכל, האוהבת והמאהבת"

יומן

● סרט עלילתי ארוך ראשון לבמאי רוני ניניו: „שנות הדובדבנים" העוסק בשנות ה־80 בלבנון. את התסריט כתבו בצוותא חיים גוזלן וחירש נודמן שהוא הכתב הצבאי של הג'רוזלם פוסט. התחלת ימי הצילומים מתוכננת לנובמבר בקופרודו־קציה עם שחקנים זרים.

● גם דני וקסמן יצלם בחורף סרט חדש: „הפיוער", העוסק בקהילת מאמינים פנאטית שרובם נוטה למות והם מכתירים את בנו כיורש. דורון ערן יפיק את הסרט.

● השחקן האמריקני דייוויד סול („סטרסקי והטץ'") שהשתתף החודש בהפקת הסרט „פגישה עם המוות" של קנון, ניהל בעת שהייתו בישראל מגעים עם יעקב קיון על רכישת זכויות ההסרטה לספרו „הדרך לעין חרוד". סול, שהתלהב מהספר, רוצה לביים את הסרט בארץ בחורף 88.

● הסרט הקצר שזכה בפרס ע"ש גבי טבריני: „שלום למחסל" של יצחק פלורנטין (בוגר החוג לקולנוע, יוקרן במשך החודש בסינמטק התל־אביבי בתאריכים: 21/7, 26/7, 28/7 בשעה 18.30.

● חברת „סרטי אנגליקה" מניו יורק שהפיקו את הסרט „מלון לורייין" שהוקרן בפסטיבל הסרטים בירושלים, יפיקו בקרוב סרט ישראלי דובר אנגלית שיצולם בארץ בניהולה של מיכל בת אדם.

● המכון הישראלי לקולנוע מרחיב השנה את פעולותו בתחומי החינוך לקהל הבוגר, ולנוער. בקיץ יתקיים קורס וידאו לנוער במכון וגבעת חביבה בשיתוף עם ברית התנועה הקיבוצית. בראשית השנה הבאה יקיים המכון סמינר למורים ולקהל הרחב של 24 הרצאות העוסקות באספקטים שונים של הקולנוע, שיתקיימו מדי שבוע ביום ה' בתל אביב. בין המרצים יהיו: ניסים דיין (עורך את „שואה"), עורכת הסרטים זיוה פוסטק (ערכה את „שואה"). דר' מיכל פרידמן מהאוניברסיטה, הבמאי דן שור („בלון לחופש הגדול"), המבקר יהודה סתיו ואחרים.

הנוכל, האוהבת והמאהבת

הקומדיה הנוכחית תפורה על פי מידותיה של „מיס M האלוהית". הלוא היא בט מידלר, פצצתה של אנרגיה ונשיות וולגארית. שותפתה לסרט, הקומיקאית החיוורת שלי לונג, אינה מעלה או מורידה בהופעתה כשחקנית ניו־יורקית חסודה המחפשת בעל. כרגיל, מידלר משתלטת על כל התמונה בנוכחותה הקומית ובגודלה הפיזי. מידלר, שלאחרונה ראינו אותה ב„חטיפה נעימה", ולונג הזכורה לא לטובה מ„זהירות, הבית מתפרק" – הן שתי תלמידות משחק שהלכו ללמוד אצל מורה־אמן רוסי ובמקרה התאהבו באותו גבר שרמנטי (פיטר קויוטה מ„שוברי הלבבות") המציג עצמו כמורה, ומה שהכי חשוב – כרווק. לאחר מותו בפיגוע חבלני הן מחליטות לאתר אותו ולהכריחו לבחור ביניהן. כשמתברר להן שטרחו לשווא מפני שהוא נוכל מדופלם וסוכן כפול הן כבר שקועות עד הראש בתככים בינלאומיים בין מרגלי הק.ג.ב לסוכני הסי.איי.אי. גם הופעתה של מידלר האלוהית לא גואלת את הקומדיה מתפלותה. בוים: ארתור הילר, שסרטו הזכור לטוב ביותר הוא „סיפור אהבה" השכות. רב־חן, ת"א.

מלון לצעירים

חבורת בני תשחורת ניו־יורקיים שזה עתה סיימו תיכון, קונים חורבה של בית מלון עתיק בעיירה קרתנית בתקווה להפכו למלון שמועד אך ורק לבני נוער. מין גן עדן לצעירים שהכניסה מותרת בשעריו למלג מיוחד של יצורי אנוש עולי ימים המקפצים כל היום למשמע מוסיקת דיסקו, חושבים על סקס ותעלולים ומוחם ריק מכל דבר מועיל מחוץ לפרינס ומייקל ג'קסון. מקום שהכניסה אסורה אליו בהחלט לקשישים מעל הגיל המופלג של 20 חורפים. ואולם קרתני העיירה שאינם מרוצים מהרוח האורבנית שתביאו הניו־יורקים חסרי האחריות – מחליטים לעמוד כחזית אחת בפרץ ולגרשם מאחורי המזימה לא לתת להם לשפץ את המקום עומד, ברגיל, קפיטליסט רע שרוצה במקום לעסקיו המושחתים. הנערים והנערות תמימי

דרך ובעלי חזון, ביחד עם פושט רגל מזדקן וציני, גולשים על מרובים בנעלי „אול סטאר" צבעוניות, ומציגים את אופנת הקיץ של בני תשחורת באמריקה – תוך כדי תחבול תעלולים נוספים בדרך למטרתם. בקולנוע לימור, ת"א.

פסטיבל מארצ'לו מאסטרויאני

תוא מסרב להקרא „המפתה של הבד", אבל מארצ'לו מאסטרויאני, המתקרב לגיל 60, עדיין נראה שרמנטי מאוד כשהגיע לפני שבועיים לפסטיבל הקולנוע של ירושלים. השבוע נוכל לראותו צעיר ורענן בשניים מסרטיו של פליני: „לה דולצ'ה ויטה" ו־ „ג'ינג'ר ופרד", וב־„הזלילה הגדולה" של מרקו פוראי. גורדון, ת"א.

אהבה בחלון ראווה

מספיק

ג'ונתן הוא בחור חולמני ובעל חוש אסתטי מפותח. המצליח להיזרק מכל עבודה כעבור שעה. כשהוא אופה פיצה הוא טורח על קישוטה במשך שעה, וכשהוא מלצר הוא מגיש את הארוחה בלהבות מסוגננות – ובעלי הבית מתפוצצים. יותר מכל הוא אוהב לעצב בובות־תצוגה לחלון־ראווה ומתאהב בבובה היפה ביותר שיצר – אבל לא נותר לו זמן רב עם אהובתו, כי גם משם מפטרים אותו. ג'ונתן המסכן, שגם חברתו זרקה אותו, משוטט בעצב בלילות ופוגש בבובתו היפה בחלון הראווה של חנות כלבו העומדת לפני פשיטת רגל. רוצה המקרה, ולמחרת הוא מקבל שם עבודה במחיצת מעצב כושי אקצנטרי וחביב מאוד. בלילות הופכת הבובה לנערה יפהפיה בשר־ודם – אך נגלית רק לג'ונתן, שיצר אותה בידיו האוהבות. ביחד הם מעצבים מחדש את חלונות הראווה בתצוגה מהפכנית והקונים מתחילים לנהור, למגינת ליבם של בעלי החנות המתחרה. אפשר כמובן להאשים את ג'ונתן בנטיות פטישיסטיות, נקרופיליות או שוביניסטיות, אבל זוהי בסך הכל קומדיה קלילה, מטופשת אבל גם משעשעת וחביבה, המתעלה לפעמים עם בדיחות מארודיות על סרטים כ„ראמבו" ו„התרגיל לשוטרים מתחילים". הפקה של גולן־גלובוס. בימוי: מייקל גוטליב. שחקנים: אנדרו מקארתי (הזכור מהופעותיו בסרטי הנעורים של ג'ון יוז) וקים מקרול „צרות גדולות בצ'יינה טאון"). קולנוע „בן יהודה", ת"א.

בלון לחופש הגדול

טוב מאוד

שלהי שנות ה־50, מלחמת ההתשה בוקעת. הרדיו מדווח יום־יום על הרוגים שלא מומן תבשו את ספסל הלימודים. זהו גם הקיץ האחרון לפני הגיוס בחייהם של ארבעה שמיניסטים, קיץ של פורקן וכייף מדומה המכסה על אימה כוססת. יוסי צוולין התמים, הראשון מבני מחזורו שנוס „לפני שעשה רשיון נהיגה ולפני ששכב עם בחורה", של אריה שכטר, המהמבן הפציפיסטי הרגיש, שמתלבט אם להתגייס, של מוסי שובל המעודן שרוצה מוסיקאי בחזונו שרוצה ללכת ללהקה צבאית אך מורשת הקרב המשפחתית מכריעה את החלטתו להתנדב לקרבי, וגם של הניר החולני שחולם להיות במאי קולנוע וביותיים מתעד במצלמתו הביתית את חבריו המתגייסים מפני שאינו יכול להתגייס להיות כמותם. ארבעה בני־נוער רגישים, מתלבטים, בעלי ערכים, ובעיקר בני־

מסרטי אורסון וולס:

● **האזרח קיין** – הקלאסיקה, בה' הידיעה, של וולס. לא רואה שיש מישהו בעולם שלא ראה, אבל בכל זאת. סינמטק ת"א, מוצ"ש, 20.00; סינמטק י־ם, יום ד', 21.30.

● **אותלו** – ארבע שנים עבד וולס על הפקת סרטו השייקספירי השני אותו צילם במרוקו. סינמטק ת"א, יום א', 19.00.

● **מר ארקדין** – סרט אפל המבוסס על רומן שפרסם וולס. סינמטק ת"א, יום ג', 19.15.

● **ז. זה זיוף** – הסרט בנוי מחומר דוקומנטרי וראיונות עם הווארד יוז והזייפן ואלמיר דה הורי, ביחד עם חשיפה של וולס עצמו על אנקדוטות מהקריירה הארוכה שלו כשדרן רדיו, שחקן ובמאי. סינמטק ת"א, יום ד', 19.00.

● **מסע אל הפחד** – דרמת ריגול אפלה ואבסורדית המתרחשת באיסטנבול שביים וולס עם נורמן פוסטר בהשתתפות ג'וזף קוטן שהופיע עמו ב„האדם השלישי". סינמטק י־ם, יום ו', 21.00.

סרטים אחרים:

● **סרג'נט פפר: זה היה היום לפני 20 שנה.** ניסיון ללכוד משהו מהאווירה של שנות ה־60 האבודות. ראיונות עם נביאי התקופה: טימותי לירי, אלן גינזבורג ופול מקארתי. סינמטק י־ם, יום שבת, 20.30.

● **ברלין תחת צלב הקרס** – סרטה של אירמגרד פון צור מיהלן מתאר את החיים בברלין הנציונל סוציאליסטית ואת התעמולה שיצרה את האשליה הגדולה. סינמטק י־ם, יום ב', 19.00.

● **אלוהים ברא את האשה** – פיספסנו אותה בתערוכת הכלבים, אבל ממילא יותר שווה לראותה כמו שהיתה פעם בסרטו של רוז'ה ואדים. סינמטק ת"א, יום א', 21.30.

● **לחיות ולמות בלוס אנג'לס** – סרטו של ויליאם פרידקין עם עלילתו הקונוונציונאלית על זייפן כספים ואיש משטרה הרודף אחריו, הפך לסרט אפל יפהפה ודחוס בזכות צילום מעולה. סינמטק ת"א, יום ו', 21.30.

אדם חושבים, לא בני טיפש־עשרה אווילים כמו אלה הממלאים את סרטי ההתבגרות האמריקניים. גם לא מאצ'וס שרוצים להפגין פייטוויות גברית. רק ילדים טובים שהוטלה עליהם אחריות עצומה בגיל כה פגיע, או אולי מוטב: ההחלטה להתגייס אינה שלהם ובכל זאת הם היחידים שישלמו עליה.

השחקן־תסריטאי דורון נשר כתב תסריט אמין, מגובש ובשל, והבמאי דן שור ובעבר ביים את הסרט הקצר „חתונות בירושלים" על חתונות בניהם של זוהר (איינשטיין) ביים סרט התבגרות ריאליסטי מוקב, כואב ורלוונטי, לא מסוג סרטי ההתבגרות המתקתקים מהם הוא שואב את מבנהו.

משחק צוות־מצוין של השחקנים הצעירים, כולם פנים חדשות: דוד צויגנבוים, יואב צפיר, נועה גולדברג, שחר סגל, עמרי דולב ווורד כהן. עוד משתתפות: מיקי קם ועדנה פלידל. „גת", ת"א.

הפסיקו להיות הגיוניים

טוב

הבמאי ג'ונתן דם („משהו פראי") הולך בדרכו של מרטין סקורסזה, שצילם בשנות השבעים את „הלהקה". דם צילם בשנת 83 סרט המתעד קונצרט רוק של להקת הרוק „ראשים מדברים". שעה־ורבע נטו של הופעה מלהיבה עם סולן הלהקה האנרגטי והמאגנטי דיוויד בירן, המקפץ ועושה ג'ונגלינג על הבמה בזמן שהוא שר את הטקסטים המורכבים, האינטליגנטים והמתחוכמים שלו. דם הלך עם הסיגנון המינימליסטי־עכשווי של הלהקה וביים סרט רוק נקי ומאופק. לחובבי בירן – חובה. בית לסין, ת"א.

איכות

טובים

אני והחברה'ה – חן, ת"א
בקצב השעון – לב, ת"א
חליפות ערב – לב, ת"א
חנות קטנה ומטויפת – חן, ת"א
ימי רדיו – שחף, ת"א
פלו – לב, ת"א
משחו פראי – סיון, ת"א
שם הוורד – צפון, ת"א

טובים מאוד

החומה מעבר לפינה – תכלת, ת"א
נרדפי החוק – לב, ת"א

יעל ישראל